Ukraińskie Pismo Podlasia

2 (180) 2022

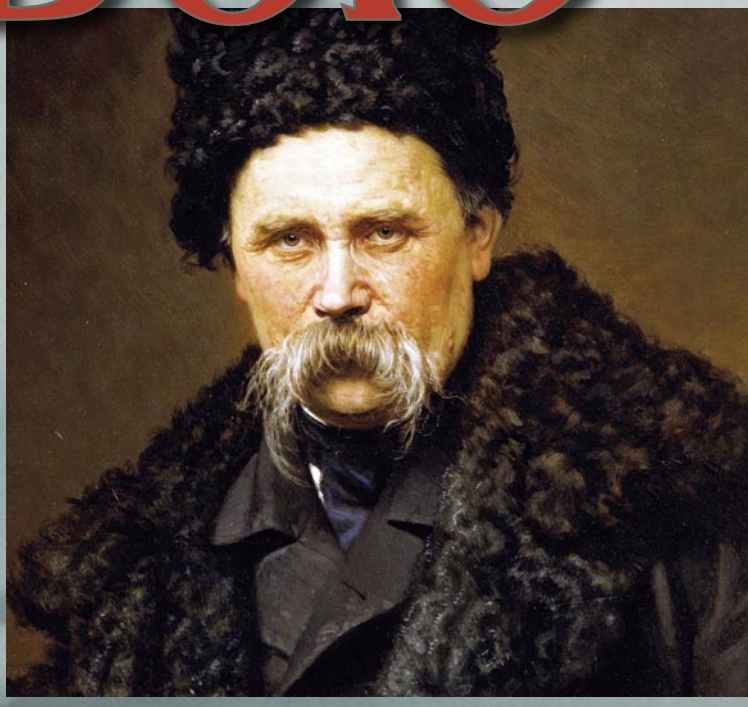
Cena 6,00 PLN VAT 5%

NAD BUHOM I NARWOJU

www.nadbuhom.pl

НАД БУГОМ І НАРВОЮ

ISSN 1230-2759

НАД БУГОМ І НАРВОЮ
NAD BUHOM I NARWOJU

№ 2 (180) ВЕСНА — WIOSNA 2022

ЗМІСТ НОМЕРА ❖ SPIS TREŚCI

Н. Григорук, *Руок у Курашеві – пуост і весна* 3
L. Łabowicz, *Wieści nie tylko z podlaskich miast i gmin* 4
В. Гаць, *І молодь переживає* 7
РеД., *Нема вже церкви в Заворичах* 7
L. Łabowicz, *Wojna w Ukrainie z perspektywy podlaskiego podwórka* 8
І. Гирич, *Київ у російсько-українській війні. Річка Ірпінь: Рефлексії 22-го дня* 15
М. Рудська, *Як ніколи важливе те, що ми древній народ з глибокою історією* 16
О. Гаврилюк, **** мені читали казки на ніч* 16
С. Лащенко, *Підляшшя в серці «материкового» українця* 17
«Ми були у Більську центральним осередком…» – Про акцію допомоги під час війни розповідає Марія Рижик 20
Ю. Гаврилюк, *Україна – бій за свободу. Росія – боротьба проти неминучого майбутнього (З редакторських нотаток 2014 року)* 22
А. Орльонов, *Україна Славетна: від князя Кия до нашого часу* 24
Ю. Плєва, *Повісті з нашого села: Піліп, Ксеня і газети* 26
Л. Лабович, *Про нашу мову просту – непросту: «Біда сама до хати пришла»* 29
Ju. Hawryluk, *Zagadka Mi^{e}śkoho Li^{e}sa, czyli skąd się wzięła wieś Pasieczniki Duże i przysiółek Siemiwołoki* 30
РеД., *Дещо з «медоточивого» минулого* 32
С. Савчук, *Куди піде наш підляський «рускій мір»?* 39
(JH), *Charłampowicze z ziemi brzeskiej* 42
O. Fotinicz, *Charłampowicze – rodzinna historia, zaczęta koło cerkwi w Rohaczach* 43
(ред.), *З організованого життя над Бугом і Нарвою* 46

НАША ОБКЛАДИНКА

Український воїн, який утікачам з-під російських обстрілів допомагає перейти через зруйнований міст на річці Ірпінь (фото Ігоря Захаренка). **Тарас Шевченко** – портрет виконаний Іваном Крамським (1837-1887), уродженцем козацької слободи Нова Сотня на околицях міста Острогозька (уродженцями Східної Слобожанщини – заселених українцями теренів, які зараз перебувають в межах Російської Федерації, були також інші близькі до Шевченка видатні особи, як актор Михайло Щепкин (1788-1863) та історик і мислитель Микола Костомаров (1817-1885). **Великодні писанки** – виконання й фотографія Олександри Гаврилюк. **Двері** зруйнованої російською ракетою системи «Град» **церкви Різдва Пресвятої Богородиці** (УПЦ МП) в селі Перемога у Броварському районі Київської області (фото Ірини Ющенко – «Трибуна-Бровари»). **Стор. II**: Після 24 лютого **український прапор на знак солідарності з Україною** з'явився на багатьох будинках публічних установ у Польщі, таких як Сейм та міські і ґмінні управління, а також школи (фото Ю. Гаврилюка). **Стор. IV**: Перша весняна зелень на деревах у старокорнянському присілкові Семиволоки (фото Ю. Гаврилюка).

eprasa.pl 30bce56a11

Імператив — Україна!

На Підляшші весна, в Україні – війна! Наш попередній номер мав бути просто першим повністю багатоколірним, а виявився першим «довоєнним», хоч, звісно, 24 лютого почався лише черговий етап російсько-української війни. Окрім передовиці, писаної тоді, коли не було ще ясним, чи ця повномасштабна агресія відбудеться («бо ж не знаємо, що насправді мерещиться в головах Путіна й інших “кремлежителей”»), відкривав його фрагмент написаної у Києві поеми «Мазепа» Володимира Сосюри – зі словами «тільки сильними народи куються в нації, ідуть крізь бурі в радісні походи, торують для нащадків путь».

Сосюра писав свою поему у 1930 році, коли перший епізод «кування» модерної української нації зброєю та кров'ю, якому історики дали ім'я «Українська революція (1917-1921)» (або «Визвольні змагання (1917-1921)»), був уже пройдений, хоч завершився він половиною, а то й лише третиною бажаного успіху. Тоді над Дніпром, на відміну від доби «царської Росії», національної окремішності українців вже не заперечувалось та не заборонялось вживання української мови у публічній та науковій сфері, однак існуюче тут політичне утворення у формі «радянської республіки» (спочатку УСРР, від 1937 р. – УРСР), було несамостійним, залежним від примх центральної більшовицької влади у Москві – примх назагал імперських та злочинних, які у цих же 1930-х коштували український народ мільйони жертв.

Ситуація у 1940-х та пізніших роках також була далекою від оптимізму, все ж – коли дивитись через призму сьогодення – політичний процес, який у 1917-1918 рр. запустили українські діячі, спочатку мрійники – автономісти, які створювали Українську Народну Республіку, відтак більші реалісти – самостійники, які проголошували її незалежність, прогресував навіть в опресивних обставинах «радянської влади» (хоч вони самі стали вигнанцями-емігрантами або жертвами репресій, нищеними фізично та морально). Попри всі втрати внаслідок чергових хвиль репресій та масштабних зусиль, які мали «100 національностей СРСР» перетворити у русифіковану «радянську людину», формувалася критична маса, потрібна для проголошення у 1991 році державної незалежності України, відтак успішного її захисту в умовах агресії з Москви – спочатку інформаційної та більш закулісної, від 2014 р. явної і мілітарної.

Сьогодні вже немає сумніву, що процес формування української політичної нації завершується. Як самі бачимо з ходу подій – незалежна держава Україна не випадковість, але імператив – наказ історії, що не підлягає дискусії та апеляції. Імператив, якого не відкличуть ні базікання кремлівського диктатора і його пропагандистів про «один народ», ні надалі повторювані, також поза Російською Федерацією, шаблонні фрази про «братство» і «спільну Дніпровську купелю» українців з «русскими» (московитами-росіянами). Нічого не змінять також курйозні вигадки, нібито пояснення, про те «хто вигадав Україну» чи «хто їй щось подарував». У Росії в це все можуть і свято вірити та щиро ненавидіти Мазепу, Петлюру та сучасних українських політичних діячів, хоч найпершим об'єктом ненависті україноненависників повинен бути – **Шевченко**.

Пам'ятник Тарасові Шевченкові у розташованому на північний захід від Києва селищі міського типу Бородянка – після російського терористичного обстрілу житлових будинків. Фото поміщене 2 березня 2022 року на ФБ сторінці ЄвроМайдан – EuroMaydan (без вказання автора)

eprasa.pl 30bce56a11

Це правда, що на початку XX ст. у середовищі російських націоналістів та в урядових колах Російської Імперії набрали поширення, зрозуміло, що з виразною негативною конотацією, терміни-кліше «мазепинство» та «мазепинський (мазепинсько-український) рух». Відтак, у роки Першої світової війни обвинувачення в «мазепинстві» було достатньою підставою для судового та адміністративного переслідування українських діячів, особливо в окупованих російською армією Східній Галичині та Буковині. Хоч однак очільник Гетьманщини (автономної держави Війська Запорозького) Іван Мазепа, який в певному моменті «не стерпів» та підняв зброю проти московського/петербурзького царя, був важливою фігурою української історії, одним із символів української боротьби за волю, в цій історії він і залишився. Діяльною постаттю українського сьогодення є зате, народжений більш ніж сторіччя після смерті козацького гетьмана – Шевченко. Попри те, що, за словами Дмитра Десятерика, журналіста газети «День»: «Шевченко – це догма. Це мука школярів. Це сумний вусатий дід. Це важкий бронзовий пам’ятник. Він надто патетичний. Він весь час молиться і плаче. В нього все про село, скільки можна. Його весь час ховають. Він весь час вмирає. Семенко вже спалив свого “Кобзаря”».

«І раптом це все стало абсолютно неважливо – констатує журналіст, перебуваючий у обстрілюваному російськими ракетами Києві. – Раптом виявилося, що Шевченко – це суворий вусатий чолов’яга в броніку, касці і з автоматом. Або, як варіант, у кожусі, смушковій шапці та з “Джавеліном”.

Вчора весь день в моїй стрічці у Фейсбуці спливали вірші Тараса. Хтось просто публікував на своїй сторінці без коментарів, хтось додавав пару слів від себе, хтось малював цілі картини з цитатами чи знімав відео з бійцями ЗСУ, що декламують Кобзаря. Але в якому б вигляді ці рядки не з’являлися, відчуття завжди було одне й те саме: вони неймовірно сучасні. І не просто сучасні. Вірші Шевченка – це якраз саме те, що нам потрібно зараз чи не найбільше. Разом із “Джавелінами” і “Байрактарами”» (опубліковано 10.03.2022).

Після подавлення зриву Мазепи все в «українських справах» Петербурга йшло згідно із «царськими задумами» – відбулась повна ліквідація політичної окремішності Гетьманщини та Київської митрополії, що відкрило шлях до русифікації, в тому числі й захопленого у 1793-1795 рр. Правобережжя. Але 25 лютого (9 березня) 1814 року під стріхою сільської хати, саме на Правобережжі, сталася подія, яка російські справи в Україні збила з бажаного для Петербурга/Москви напрямку – подія на перший погляд звичайна, але яка, вибачте пафос, надалі впливає на хід світової історії. Бо хоч перший крик новонародженої дитини Григорія і Катерини Шевченків, яку охрестили іменем Тарас, почув мало хто, то слова дорослого вже поета потрясли, здавалося б – стабільним, світом Імперії, у якій «на всіх язиках все мовчить».

«Тарас Григорович прочитав мені свої недруковані вірші – згадував Микола Костомаров, який з поетом вперше зустрівся у 1845 р. – Мене охопив страх... Тарасова муза прорвала якийсь підземний склеп, уже кілька віків замкнений багатьма замками, запечатаний багатьма печатями, засипаний землею, навмисне зораною і засіяною, щоб сховати від нащадків навіть згадку...». Отже, Україна – земля свободи, здавалося б на віки втраченої та в глибокому склепі-гробівці похороненої – знов заговорила... «Я побачив – писав ще Костомаров, – що муза Шевченка роздирала завісу народного життя. І страшно, і солодко, і боляче, і захоплююче було зазирнути туди!!! Поезія завжди йде вперед, завжди зважується на сміливу справу; за нею йдуть історія, наука і практичний труд».

Костомаров ці думки записав у квітні 1861 року, недовго після смерті поета. Від цього часу минуло 16 десятиріч, наповнених дослідженнями української історії, працею кількох поколінь українців у різних галузях науки та всім цим «практичним трудом», завдяки якому «народна маса» перетворилась у державну націю. До речі, всупереч ілюзії московських «комуняк», що цензуруючи та тенденційно інтерпретуючи Шевченкові твори, вдасться переконати українців, що Радянський Союз це «сім’я вольна, нова» з його ж «Заповіту»:

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров’ю
Волю окропіте.

eprasa.pl 30bce56a11

І мене в сем'ї великій,
В сем'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

Такого роду маніпуляції не мали успіху, адже «радянська» влада вимагала слухняності та конформізму, коли, як влучно це висказує Оксана Данильченко, викладачка Київського національного університету імені Тараса Шевченка: «Унікальність Шевченка в тому, що окрім геніальності він був сміливим. Сміливим, щоб змалку йти за покликом серця і реалізовувати себе, свої мрії і навіть свій талант. Щоб висловлювати свою точку зору та бути собою до самого кінця, а не догоджати комусь заради чогось. Сміливим, щоб виступити проти неправди, проти тиранії – одному за всіх, за весь народ, за своїх сестер і братів – по крові й по нації. Він був відвертим і чесним, він був бійцем у своїй іпостасі та в міру своїх можливостей. Шевченко не лукавив. Його характер, вчинки, вірші, картини – уся його спадщина сповнена сили, ніжності, стійкості, болю, сміливості, пориву до боротьби за свою правду, віру, країну, націю.

Нам завжди імпонують сильні – ті, хто надихає, хто має стрижень – лідери, одним словом. Шевченко був лідером. Він мав колосальну внутрішню силу. І якщо промовами Черчилля захоплюється світ, то не менше світ захоплюється і поезією Шевченка. Це своєрідні політичні й духовні маніфести. Шевченко наш неофіційний духовний лідер. І це назавжди. Його сила, погляди, волелюбний дух, нескореність, єдність, наче геном у крові всіх українців – він заклав це, а ми передаємо з покоління в покоління».

Не все в українській історії «завдяки Шевченкові», але саме завдяки цій сміливості Шевченко, якого поезія, тут знов повертаємося до рефлексій Костомарова, «горить незгасним вогнем – вогнем Прометея...», став маркером національної ідентичності. Бо «Україна це імператив» не тому, що мова, що вишиванка, що український хліб і борщ, а тому, що цей борщ і хліб, у вишиванці чи без неї, печуть і варять сміливі люди, для яких важливою темою розмов є – їхня свобода та гідність. І саме тому запіллям для України, воюючої проти «цивілізації утиску, насильства і підкорення» (вислів львів'янина Богдана Тихолоза), стає весь – так зненавиджений російськими «кремлежителями» – цивілізаційний Захід, що почерез континенти та океани західної півкулі простягається від Польщі, отже й Підляшшя, аж по Японію.

Юрій ГАВРИЛЮК

Руок у Курашеві – пуост і весна

Шостакуовські старожил Іван Пліс перед найхорующою хатою села – світліна виконана в часі фотосесії «Як колісь одгаліс». Фото Ю. Гаврилюка

Як кунчаються м'ясніці, люде готов'яться до посту. Жункі шикують тоє, што понапрадалі за Піліпувку і м'ясніці, вносят кросна до хати, бо треба виткаті до Велікодня. Бо не можна, штоб основа лєжала на лі[е]то – казалі, што не буде урожаю, а ще як покладе яйця пуд квоктуху, то будут не зайграни. А мужчини вже шикують збужа до сі[е]яня, а нєкотори, як скорм'ят за мнуого, то чухаються за голову – як купіті? І зачинают у марцові рі[е]заті і рубаті дрова, якіє навозілі зімою. Алє то порадочни господарі[е] – до Велікодня у їх всьо зробляне у порадок, а у тих, што носи сіні, то їм ні холодно, ні жарко – жуонка і соломою напаліт.

Жункам буольш роботи, бо витикают – кросна ж треба викінуті з хати пуд Велікдень, хату випрататі, а ще як заколют паршука, то треба його отупаті. А ще увечери не можна сказаті мужикові, што утомлєна, треба слухатісь, што вуон хоче, бо може сказаті тестьові. Ой, буде біда!

Послі Велікодня будут починатісь тяжкі роботи. Жуонка з мужиком беруться до вивозіня гною. Ніхто нікого не наймав, удвох вивозілі. Бо й не било за што найматі – хоті[е]лі штось будоваті, зачиналі ді[е]ті доростаті.

Пуд кунець кві[е]тня зачиналі садіті картохлі, то било весьоло. Куоньмі треба било садіті, то й треба било люді (бабуов) до накіданя, ну і так одін день садят у одного господара – і погостілі. На другі день у другого і знов погостілі. І так кілька дьон весьоло.

Послі того сади[е]ня беруться садіті городи – найперуч пришикують, шпадльом вироб'ят розплугі, штоб виглядалі як нарисовани. А саділі мнуого всього, бо били велікі сі[е]м'ї.

Колі городи вже засаджани, то бі[е]лят полотна на трави[е]. І пасут кури, коб не лі[е]злі у город і не роздрапалі тих виклєпаних розплугув. Як хтось з хатніх не упільновав кури, то вуйна у хаті; а заперті не можна било, бо не будут нестіся. Як сусі[е]дова курка подрапала, то сварка на пув сьола. Або і так било – сусі[е]дчини малия гусенятка посядалі на розослане полотно і повалялі, то одна другуй зорвала хустку і нарвала чуприни – аж мужик розбороняв.

Ніна ГРИГОРУК

eprasa.pl 30bce56a11

Wieści nie tylko z podlaskich miast i gmin

Hajnówka. 19 lutego mieszkańcy Hajnówki oraz lokalni społecznicy w ramach obchodów „Wieczna Pamięć / Wiecznaja Pamiat'" upamiętnili 79 osób zamordowanych w 1946 roku przez oddział Romualda Rajsa „Burego". To pokojowa forma sprzeciwu wobec organizowanego w tym samym dniu przez środowiska narodowe Hajnowskiego Marszu Pamięci Żołnierzy Wyklętych, podczas którego jest upamiętniana postać „Burego".

W trakcie tegorocznych obchodów „Wieczna Pamięć / Wiecznaja Pamiat'" ich uczestnicy zgromadzili się koło Urzędu Miasta w Hajnówce. Przed budynkiem ułożono ze zniczy liczbę 79, symbolizującą liczbę prawosławnych ofiar pacyfikacji z 1946 roku. Wcześniej w cerkwi Narodzenia św. Jana Chrzciciela w Hajnówce modlono się do św. św. Męczenników Ziemi Chełmskiej i Podlaskiej – ofiar pacyfikacji, które półtora roku temu Sobór Biskupów Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego włączył do grona męczenników.

Dwie godziny później rozpoczął się Hajnowski Marsz Pamięci Żołnierzy Wyklętych, organizowany corocznie od 2016 roku przez środowiska narodowe. Według ocen dziennikarzy wzięło w nim udział około stu osób. Uczestnicy wydarzenia przemaszerowali ulicami miasta, nie zabrakło też prób zablokowania marszu. Jak stwierdzili na swoim profilu Obywatele RP, którzy nie pierwszy raz próbowali zablokować inicjatywę narodowców, hajnowski marsz jest „… pożywką dla propagandy Łukaszenki i Putina, szczególnie szkodliwą w obecnym czasie".

Ukraina. 24 lutego rozpoczęła się inwazja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, stanowiąca eskalację trwającej od 2014 roku wojny na Donbasie. Została ona poprzedzona uznaniem przez Rosję **21 lutego** niepodległości Ługańskiej Republiki Ludowej oraz Donieckiej Republiki Ludowej – pseudopaństwowych struktur utworzonych w 2014 roku jako baza dla rosyjskiej wojny hybrydowej przeciwko Ukrainie. **23 lutego** „republiki" zwróciły się o pomoc w odparciu rzekomej „agresji" ukraińskiej.

Przygotowując się do nowej fazy wojny, Rosja odwołała się do stałego elementu ze swego arsenału propagandowego, wysuwając oskarżenia skierowane pod adresem Ukrainy – o „ludobójstwo", a pod adresem Zachodu – o „zachęcanie Kijowa do agresji militarnej". Miało to służyć za uzasadnienie decyzji o uznaniu państwowości „republik" i rozpoczęciu szeroko zakrojonych działań wojennych, nazywanych „specjalną operacją wojskową". Tysiące żołnierzy oraz sprzęt wojskowy w pobliżu swojej granicy z Ukrainą Rosja gromadziła od **marca** i **kwietnia 2021 roku**. W lutym **2022 roku** przeprowadzone zostały ćwiczenia wojskowe w Białorusi wspólne z siłami zbrojnymi tego kraju, po których wojska rosyjskie nie wróciły już do Rosji.

24 lutego 2022 roku Władimir Putin ogłosił, że podjął decyzję o rozpoczęciu „specjalnej operacji wojskowej" w celu „demilitaryzacji i denazyfikacji" Ukrainy oraz wezwał ukraińskich żołnierzy do złożenia broni i udania się do domów. Prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski ogłosił wprowadzenie w całym kraju stanu wojennego.

Pierwsze dni inwazji nie przyniosły Rosjanom spodziewanych sukcesów, a więc zajęcia Kijowa i zmiany władz wybranych przez obywateli Ukrainy na kolaborantów. Wojska rosyjskie spotkały się ze zdecydowanym i silnym oporem ukraińskich sił zbrojnych, jak i ogółu Ukraińców, którzy zjednoczyli się przeciw najeźdźcy. Małe sukcesy osiągane przez siły okupacyjne z czasem zaczęły iść w parze z niszczeniem infrastruktury cywilnej miast oraz coraz większą brutalnością Rosjan wobec ludności cywilnej. Wobec braku znaczących postępów w inwazji wojska rosyjskie zaczęły ostrzał całych miast, mający na celu zastraszenie społeczności, złamanie woli walki oraz zmuszenie władz ukraińskich do kapitulacji. W ciągu pierwszych tygodni wojny został niemal doszczętnie zniszczony Mariupol – ukraińskie miasto portowe. Zginęło wielu jego mieszkańców, w tym kobiety i dzieci.

Już **25 lutego** organizacja Amnesty International oświadczyła, że posiada niezbite dowody na to, że Rosja naruszyła międzynarodowe prawo humanitarne, a niektóre z jej ataków mogą być uznane za zbrodnie wojenne. Po miesiącu rosyjskich barbarzyńskich ataków na ludność cywilną zginęło – według danych ONZ – co najmniej 1 000 ofiar cywilnych. Rzeczywista liczba ofiar może być jednak dużo wyższa, gdyż **pod koniec marca** już ze wstępnych szacunków wynika, że w samym oblężonym przez Rosjan Mariupolu zginęło prawie 5 000 ludzi, w tym ok. 210 dzieci.

Eksperci podkreślają, że po miesiącu walk na Ukrainie rosyjskie straty przewyższają już te z 10-letniej wojny w Afganistanie. **23 marca** wysoki rangą urzędnik NATO przekazał dla „The Wall Street Journal", że zostało zabitych, zranionych, wziętych w niewolę oraz zaginęło na Ukrainie do 40 tysięcy rosyjskich żołnierzy. Sama liczba zabitych wynosi od 7 do 15 tysięcy. Z kolei strona ukraińska podaje, że do **31 marca** zginęło 17,5 tysięcy żołnierzy okupanta.

Reakcją na nie sprowokowaną i niczym nie uzasadnioną inwazję na Ukrainę było jednoznaczne potępienie działań Rosji przez opinię publiczną większości państw świata, rządy i organizacje międzynarodowe. Wobec Federacji Rosyjskiej, a także Białorusi, która wsparła rosyjską agresję, wdrożone zostały znaczące sankcje gospodarcze, a do Ukrainy popłynęła pomoc, w tym także w sprzęcie wojskowym. Dużą pomoc Ukraińcom uciekającym z terytoriów objętych walką okazała Polska, która w ciągu miesiąca przyjęła ponad dwa miliony uchodźców.

W akcje pomocy humanitarnej dla Ukrainy włączyły się również podlaskie miasta, m.in. Białystok, Bielsk Podlaski, Hajnówka, Siemiatycze, Narew, Czeremcha, Kleszczele, samorządy wiejskie, liczne instytucje, stowarzyszenia, firmy, szkoły, osoby prywatne oraz organizacje pozarządowe, w tym Związek Ukraińców Podlasia. Są prowadzone zbiórki pieniędzy, organizowane miejsca noclegowe, praca, pomoc medyczna, prawna, bezpłatne kursy języka polskiego oraz inne formy pomocy dla uchodźców.

Białystok. 22 lutego – po oficjalnym wejściu wojsk rosyjskich na terytorium samozwańczych „republik" – oraz **24 lutego** – w dniu rosyjskiej inwazji na Ukrainę – Stowarzyszenie „Młodzi Demokraci" zorganizowało w centrum Białegostoku demonstrację pod hasłem „Białystok Solidarny z Ukra-

eprasa.pl 30bce56a11

іна” (Білосток солідарний з Україною). Jego uczestnicy protestowali przeciwko agresji rosyjskiej. W wiecu wzięli udział przedstawiciele społeczności ukraińskiej Podlasia, obywatele Ukrainy mieszkający w mieście oraz przedstawiciele diaspory białoruskiej w Białymstoku.

Bielsk Podlaski. 27 lutego w Bielskim Domu Kultury odbyły się „IX Bielskie Klimaty Artystyczne 2022” (*na foto*). Ze względu na zbrojną agresję Rosji przeciwko Ukrainie koncert zadedykowano obrońcom Ukrainy. Na scenie wystąpili bielscy wykonawcy, w tym działający przy BDK Ukraiński Zespół Pieśni i Tańca „Ranok”, który wykonał pieśni ludowe o tematyce historycznej. Na zakończenie koncertu ukraińska młodzież wraz z innymi zespołami działającymi przy Bielskim Domu Kultury zaśpiewały „Modlitwę za Ukrainę”.

Siemiatycze. 27 lutego na placu Jana Pawła II w Siemiatyczach odbyła się manifestacja „Siemiatycze Solidarne z Ukrainą!”. Jej uczestnicy wspólnie odsłuchali hymnu państwowego Ukrainy i wyrazili swój sprzeciw działaniom putinowskiej Rosji. „Miejsce Ukrainy jest w Europie, nie w Rosji!” – podkreślano.

Kuzawa – Czeremcha. 28 lutego 1987 roku, dokładnie 35 lat temu, w wiejskim klubie w Kuzawie odbyło się zebranie założycielskie koła Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, połączone z projekcją video występów zespołu pieśni i tańca dońskich Kozaków. Była to inicjatywa miejscowej młodzieży, która postanowiła sformalizować swoją działalność związaną z zachowaniem ukraińskiego dziedzictwa kulturowego Czeremchy i okolicznych wsi. Koło przez kilka lat prowadziło aktywną działalność ukraińską – organizowało koncerty, zabawy noworoczne (маланки), wykłady, eliminacje podlaskich zespołów przed Festiwalem Kultury Ukraińskiej w Sopocie, konkursy pisanek i inne przedsięwzięcia. Na zaproszenie młodych aktywistów z koła UTSK przebywał w Czeremsze chór „Żurawli”. Łącznie odbyło się kilkadziesiąt koncertów z udziałem takich zespołów, jak „Dumka” z Górowa Iławeckiego, „Bandura” z Przemyśla, „Czeremosz” z Węgorzewa czy „Horyna” z Równego.

Koło w Kuzawie/Czeremsze było jednym z pięciu kół Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, które w drugiej połowie lat 80. XX w. działały na Podlasiu. Ponadto funkcjonowały koła w Kleszczelach (założone w 1957 roku, reaktywowane w 1984 po kilkunastu latach przerwy w działalności), Bielsku Podlaskim, Białymstoku i Hajnówce.

Gdy powstał Związek Ukraińców w Polsce, w 1990 roku powołano do życia Podlaski Oddział ZUwP. 30 lat temu **22 marca 1992 roku** przekształcił się on w Związek Ukraińców Podlasia. Tym samym podlaskie koła UTSK przestały funkcjonować, a ich aktywiści włączyli się w działalność nowej podlaskiej organizacji.

Rezultatem działalności koła Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Kuzawie/Czeremsze było zauważalne rozbudzenie ukraińskiej świadomości narodowej w terenie, wprowadzenie w 1995 roku nauczania języka ukraińskiego do Szkoły Podstawowej w Czeremsze (obecnie Zespół Szkolno-Przedszkolny w Czeremsze), działalność dziecięco-młodzieżowego zespołu ukraińskiego „Hiłoczka” oraz cykliczne imprezy ukraińskie („Polsko-Ukraińskie Spotkania Muzyczne”, z czasem przekształcone w „Dżereła – Ukraińskie Tradycje i Transformacje”).

Białystok. 1 marca w kawiarni teatralnej BTL Lalki w Białymstoku pod hasłem „Gramy dla Ukrainy!” odbyła się potańcówka z białostocką kapelą „Batareja”. Do artystycznej formy wsparcia Ukrainy przyłączyło się kilkudziesięciu widzów. Cały dochód z wejściówek oraz ze zbiórki podczas potańcówki został przekazany na pomoc ofiarom wojny. Zebrane pieniądze trafiły do Fundacji „Nasz Wybór”, która prowadzi Ukraiński Dom w Warszawie.

Białystok. 5 marca w białostockich „Spodkach” odbył się koncert pod hasłem „Solidarni z Ukrainą”. Wzięły w nim udział: wokalna grupa Zespołu Pieśni i Tańca „Kurpie Zielone” z Białegostoku, która wystąpiła z repertuarem pieśni z Podlasia i Suwalszczyzny, ukraiński zespół folklorystyczny „Dobryna” z Białegostoku oraz „Hoyraky” z Bielska Podlaskiego, wykonawca ukraińskiej muzyki folk-rockowej. Podczas koncertu zbiórkę na rzecz pomocy Ukrainie prowadził Caritas Archidiecezji Białostockiej.

Koncert zorganizował Podlaski Instytut Kultury.

Bielsk Podlaski. 5 marca w parku Króla Jagiellończyka naprzeciw Urzędu Miasta w Bielskim Podlaskim odbył się kiermasz „Nasza Siostra Ukraina”, który był połączony ze zbiórką charytatywną na pomoc dla uchodźców z ogarniętej wojną Ukrainy (*na foto*). Zorganizowały go „Bielskie Babeczki”, czyli – jak czytamy na FB –

eprasa.pl 30bce56a11

„grupa kobiet o wielkich sercach i ogromnej chęci niesienia pomocy".

Za datki do puszki można było otrzymać smakowite dania: kiełbaskę z grilla, bigos, grochówkę z kociołka, watę cukrową, wędliny, chleb domowej roboty, ciasta i słodycze. Zostały one udekorowane barwami Ukrainy. Na miejscu rozwieszono pięciometrową flagę Ukrainy przygotowaną przez bielską firmę odzieżową De Facto. Została ona przywiązana do słupa z kierunkowskazami w stronę miast partnerskich Bielska Podlaskiego. Jednym z nich jest Rachów (Рахів) na zakarpackiej Huculszczyźnie.

Kiermasz „Bielskich Babeczek" zakończył się ogromnym sukcesem. Wszystkie przygotowane dania i słodkości rozeszły się w ciągu niespełna trzech godzin. Zebrano ponad 12 tys. zł na rzecz uchodźców z Ukrainy.

Niemczyn. 5-6 marca w Centrum Rękodzieła Ludowego w Niemczynie odbyły się warsztaty śpiewu tradycyjnego „Budzimy wiosnę!". Pieśni z Podlasia i Polesia, w tym śpiewanych gwarą ukraińską, uczyła Julita Chatytoniuk – śpiewaczka, bębnistka, kulturoznawczyni, animatorka kultury.

Białystok. 6 marca w Okręgowej Izbie Lekarskiej w Białymstoku zabrzmiała muzyka cerkiewna barokowego kompozytora ukraińskiego Maksyma Berezowskiego, a także ukraińskie pieśni ludowe w klasycznym wykonaniu. Z koncertem pod hasłem „Solidarni z Ukrainą" wystąpił zespół Ensemble Quattro Voce.

Białystok. 9 marca 1997 r., dokładnie 25 lat temu, na antenie OTVP Białystok – nowego ośrodka telewizyjnego w Białystoku – zaczęto nadawać magazyn „Sami o sobie" poświęcony ogółowi mniejszości narodowych zamieszkujących ówczesne województwo białostockie. Trwający 30 minut program składał się z części w językach białoruskim, litewskim, ukraińskim («Самі про себе»), rosyjskim oraz redagowanych w języku polskim felietonów dotyczących mniejszości romskiej, tatarskiej, niemieckiej oraz społeczności polskiej zamieszkałej na Wschodzie. Do września 2002 roku poszczególne części ukazywały się w jednym bloku w niedzielę między godziną 8:00 a 8:40, jednak w wyniku zmian zachodzących w TVP3 zmienił się czas emisji poszczególnych części. Obecnie część ukraińska jest nadawana jako oddzielny program „Przegląd Ukraiński" («Український перегляд») w niedzielę o 20.00, a powtórka – w środę o 19.40.

Białystok. 10 marca w centrum Białegostoku, przy pomniku Marszałka Józefa Piłsudskiego, odbył się wiec solidarności z Ukrainą, zorganizowany przez Miasto Białystok. Wzięły w nim udział setki osób, które chciały okazać swoje wsparcie dla zaatakowanego przez Rosję narodu ukraińskiego. Ze słowem do zgromadzonych zwrócił się prezydent Białegostoku Tadeusz Truskolaski, a podziękowania za pomoc narodowi ukraińskiemu wyrazili między innymi – z telebimu ambasador Ukrainy w Polsce Andrij Deszczycia (Андрій Дещиця) oraz z odtworzonego nagrania Ihor Poliszczuk (Ігор Поліщук), mer Łucka, miasta partnerskiego Białegostoku. Podziękowali oni mieszkańcom Białegostoku i całej Polski za okazaną pomoc.

Na wiecu rozbrzmiewały hymny Polski i Ukrainy. Minutą ciszy uczczono dotychczasowe ofiary wojny. Barwami ukraińskiej flagi rozświetlono siedzibę dawnego Archiwum Państwowego, a obecnie Galerii im. Sleńdzińskich.

Bielsk Podlaski. 12 marca w Bielskim Domu Kultury odbył się koncert pod hasłem „Kultura przeciw przemocy". Wzięli w nim udział bielscy artyści, m.in. Ukraiński Zespół Pieśni i Tańca „Ranok", a także wokaliści Studia Piosenki „Fart", działającego przy Bielskim Domu Kultury. Inicjatorką koncertu była Justyna Porzezińska, kierownik „Fartu". Występujący chcieli wyrazić swój sprzeciw wobec wojny na Ukrainie, a także zwrócić uwagę na tragedię, która dotyka mieszkańców tego kraju. Wśród widzów byli nie tylko bielszczanie, ale także uchodźcy z Ukrainy, którzy po wybuchu wojny znaleźli się w Bielsku Podlaskim.

Koncert miał charakter charytatywny, a obecni widzowie mogli wspomóc Ukrainę darami, które zostały przekazane na pomoc uchodźcom. Ponadto w przerwie występów odbywały się licytacje prac plastycznych wykonanych przez artystów z Ukrainy oraz Bielska Podlaskiego.

Orla. 19 marca w Gminnym Ośrodku Kultury w Orli odbył się koncert charytatywny dla chorej Soni Kubajewskiej z Solniczek koło Białegostoku, która urodziła się z poważną wadą układu nerwowego. Na scenie wystąpiły członkinie Studia Piosenki „Fart" (Bielski Dom Kultury), a także dzieci – uchodźcy z ogarniętej wojną Ukrainy. Zespół ukraiński pod kierownictwem Julii Panasiuk działa przy Bielskim Domu Kultury. Przygotowywania odbywały się w ramach zajęć w BDK, a stroje mali artyści z Ukrainy otrzymali od Ukraińskiego Zespołu Pieśni i Tańca „Ranok" z Bielska Podlaskiego.

Poza koncertem w Orli odbywał się również kiermasz, na którym można było kupić słodkości, ozdoby wielkanocne, kosmetyki. W przerwie prowadzone były licytacje obrazów i różnego rodzaju usług (sesje fotograficzne, kosmetyczki etc.). Dochód został przeznaczony na rehabilitację chorej dziewczynki.

Bruksela – Przybudki. 22 marca w Brukseli ogłoszono wyniki głosowania na Europejskie Drzewo Roku 2022. Zwyciężył 400-letni Dąb Dunin – Strażnik Puszczy Białowieskiej – rosnący w Przybudkach (*po-naszomu* – Prybudki) w gminie Narew. Jest to dąb szypułkowy, będący pozostałością po dawnej Puszczy Ladzkiej. Drzewo miało niegdyś strzelisty kształt, dzisiaj ma kształt rozłożysty, co jest efektem uderzeń pioruna, w wyniku których połamane zostały jego konary. Jako

eprasa.pl 30bce56a11

pomnik przyrody został zarejestrowany w 2001 roku. Obecnie rośnie na otwartej przestrzeni niedaleko wsi Przybudki.

Dąb Dunin od wieków otaczany jest szczególnym szacunkiem i podziwem przez miejscową ludność, ale także zachwyca turystów odwiedzających Podlasie. Jako ciekawostkę można podać, że znalazł się on m.in. na okładce płyty „Scenariusz" folk-rockowego zespołu „Hoyraky", grającego muzykę ukraińską.

W 2021 roku Dąb Dunin wygrał polską edycję konkursu Drzewo Roku organizowanego przez Klub Gaja i tym samym zapewnił sobie udział w konkursie europejskim. W głosowaniu na Europejskie Drzewo Roku 2022 podlaski kandydat z historycznym rekordem 179 317 głosów pozostawił większość rywali daleko w tyle. Drugie miejsce zajęła Hiszpania, której reprezentant Dąb z Lasu Bankietowego zdobył 168 234 głosów. Trzeci na podium stanął Wielki Dąb Korkowy z Portugalii z 70 563 głosami.

Białystok. **30 marca** w auli Wydziału Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu w Białymstoku odbyło się spotkanie z pochodzącą z Podlasia dr Dominiką Rosłoń, politolożką z Katedry Politologii i Stosunków Międzynarodowych Instytutu Nauk Humanistyczno-Społecznych Uniwersytetu Narodowego Politechnika Lwowska na temat „Przyszłość Ukrainy, Rosji i Europy". Badaczka przedstawiła przyczyny, przebieg i możliwe skutki wojny w Ukrainie.

Ludmiła ŁABOWICZ
Fot. Ju. Hawryluka

І молодь переживає

Часто ми чули в розповідях наших батьків чи бабусь і дідусів про те, який важкий час вони колись пережили. Всі думають, що у сучасної молоді немає більшої проблеми, ніж відсутність інтернету в телефоні. Але я дуже захоплююся своїми однолітками, які так мужньо все переносять, незважаючи на все, що відбувається, не ламаються, ще й мають силу здійсняти свої мрії.

Може почнемо з початку...

Останнім часом сьогоднішня молодь дуже часто піддається випробуванню. Вже кілька років ми прокидаємося з думкою «Що у нас сьогодні нового?». Нам було нелегко, коли позбавили нас «нормальної» освіти та традиційного відвідування школи. Хоча майже кожен учень скаржився на школу, зараз таких людей не так багато. Почалося у 2019 році, коли відбувалися протести вчителів. Коли все затихло, два річники – один з гімназії, другий з восьмирічної вже початкової – в один час пішли до середньої школи. Для нас це була величезна зміна – закриття гімназії, нові люди, юрби в коридорі і постійне запитання «Чи потраплю я до школи своєї мрії?».

Настала мить спокою, але ненадовго, бо тільки до березня. У березні ми почули, що пандемія, і щоб зупинити її, школи закриваються на два тижні. Страх і паніка знову були в наших головах. Закриті кінотеатри, гуляти не можна. День у день ми були позбавлені наших розваг і насолод, зачинені вдома перед комп'ютером, де проходили наші уроки. Як знаємо, на двох тижнях не закінчилося. Пандемія триває і сьогодні, але принаймні ми повернулися до традиційної науки.

Коли ми трохи відпочили, 24 лютого на нас звалилась чергова новина, яка швидко облетіла світ – в Україні почалася великомасштабна війна. Спокійним тамтого дня ніхто не був. У кожного з нас були запитання «Чим я можу допомогти?», «Що мені робити?», «Як поводитися?», але були й запитання «А якщо в Польщі почнеться війна?».

Швидко створювалися пункти збору речей необхідних для біженців та в самій Україні. Люди показали свою допомогу. Вони їздили на кордон забирати тікаючих від небезпеки людей, багатьом забезпечили дах над головою.

Минають наступні дні війни – ми постійно молимося про мир, хвилюємося за наших друзів. Молодь переживає, що ще нас чекає, що з нами буде, що ми ще переживемо.

Вікторія ГАЦЬ

Нема вже церкви в Заворичах

«Уже всьо... Нема в Заворичах церкви вже...» – саме так, «зовсім по-підляському», прозвучав коментар з-за кадру на знятому смартфоном фільмі з палаючою церквою, який у Інтернеті розмістив мер Броварів Ігор Сапожко (Заворичі розташовані у Броварському районі, на північний схід від Києва).

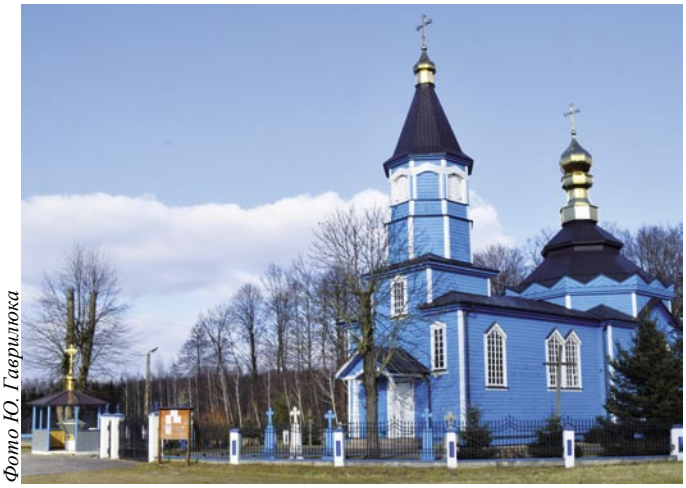

Фото Ю. Гаврилюка

7 березня почався Великий піст. Але із-за російської агресії не всі православні в Україні будуть могли привітати Воскресіння Христове у своїх храмах. В їх числі – прихожани церкви Св. Юрія у недалеких від Києва Заворичах, яка згоріла саме 7 березня, після обстрілу села реактивними снарядами (церква, яка належала Бориспільській єпархії УПЦ МП, була збудована у 1873 р., у стилі, що типовий також для тодішнього («царського») церковного будівництва на Підляшші (для порівняння: церква Св. Пророка Іллі у Пудбі°льові, колишньому Пудбі°льському). **РеД.**

eprasa.pl 30bce56a11

Wojna w Ukrainie z perspektywy podlaskiego podwórka

Federacja Rosyjska pod absurdalnymi hasłami „denazyfikacji i demilitaryzacji Ukrainy” oraz „ochrony ludności przed ludobójstwem ze strony kijowskiego reżimu” rozpoczęła 24 lutego wojnę z Ukrainą. Dziś już chyba nikt potrafiący właściwie oceniać fakty nie powinien mieć złudzeń, jak wygląda owa „rosyjska ochrona”. To ostrzeliwanie szpitali położniczych, dziecięcych, psychiatrycznych, przedszkoli, szkół, bloków mieszkalnych, a nawet elektrowni atomowych. To grabieże, masowe zabijanie niewinnej ludności cywilnej, w tym dzieci, gwałty, tortury, egzekucje, porywanie dzieci, ostrzeliwanie korytarzy humanitarnych oraz wywożenie ludności ukraińskiej w głąb Rosji. Także my, z perspektywy naszego podlaskiego podwórka, patrzymy z przerażeniem na ten spektakl barbarzyństwa i okrucieństwa w wykonaniu rzekomo „bratniego narodu”.

Bohaterski naród ukraiński

Gdy próbuję pisać o tym, co się dzieje, trwa 40. dzień rosyjskiej agresji na Ukrainę. Ukraińcy wciąż bohatersko walczą, odpierając ataki najeźdźców, a w wielu miejscach przechodzą do kontrofensywy. To co się rozgrywa na Ukrainie, jest ogromnym zaskoczeniem dla całego świata, w tym też światowych ekspertów, o czym możemy czytać niemalże codziennie, śledząc prasę. Nikт się bowiem nie spodziewał, że Ukraińcy – armia, elita polityczna, cały naród – okażą aż tak duże męstwo i determinację, by bronić swej niepodległości, a także tak dobre przygotowanie do stawienia czoła „niepobiedimoj” w powszechnym przekonaniu armii rosyjskiej. Po ponad miesiącu walk, pomimo znacznej przewagi rosyjskiej – jeśli chodzi o stan ilościowy, a także potencjał militarny – nie udało się armii rosyjskiej osiągnąć zakładanego celu, tzn. zdobycia Kijowa, obalenia ukraińskich władz i podporządkowania sobie Ukrainy.

Pamiętam, z jakim paraliżującym lękiem po pierwszej nocy wojny – z 24 na 25 lutego – sięgałam po komórkę, by przeczytać wiadomości. Byłam niemalże pewna, że pierwszą wiadomością, którą zobaczę, będzie – „Kijów zdobyty”. Większych szans na obronę stolicy nie dawali też zachodni eksperci, a w gazetach już 25 lutego pisano m.in.: „Urzędnicy ds. bezpieczeństwa USA obawiają się, że Kijów upadnie za kilka dni, a rząd zostanie obalony w ciągu tygodnia”, „Kijów w ciągu kilku dni padnie pod naporem sił rosyjskich, a opór armii Ukrainy zostanie skutecznie zneutralizowany” etc. Tymczasem minął ponad miesiąc i Kijów – kolebka Rusi Kijowskiej – nie został zdobyty. Niewyobrażalna wręcz siła i odwaga narodu ukraińskiego, jego wola walki i poświęcenie zaimponowały całemu światu, który stanął po stronie ofiary napaści. Jednocześnie prezydent Ukrainy, dawny komik Wołodymyr Zełenski, wyrósł na prawdziwego męża stanu, bohatersko stojącego na czele swego narodu – anegdotyczne już stały się jego słowa „Potrzebuję amunicji, nie podwózki”, gdy Amerykanie zaproponowali mu ewakuację z Kijowa.

Zdecydowany opór Ukraińców stał się też zaskoczeniem dla samych Rosjan, którzy myśleli, że wejdą na Ukrainę jak do siebie, instalując marionetkowy rząd, a miejscowa ludność, w głównej mierze rosyjskojęzyczna na wschodzie Ukrainy, przywita ich kwiatami. Ponoć Rosjanie wzięli nawet ze sobą mundury galowe – tak byli pewni swego zwycięstwa. Tymczasem Ukraińcy pokazali, że nie chcą żyć pod tyranią Rosji i mimo nierównych na pierwszy rzut oka szans – stanęli do walki z „drugą armią świata” o prawo do decydowania o losie własnego kraju.

Skuteczna taktyka prowadzona według standardów NATO, dobre dowództwo, doskonała wiedza zwiadowcza, wysokie morale, ogromna wiara Ukraińców

eprasa.pl 30bce56a11

Grupa mieszkańców Charkowa, która przed zbombardowaną 1 marca siedzibą Administracji Państwowej Obwodu Charkowskiego (odpowiednik urzędu wojewódzkiego) nagrywała film z wezwaniem, aby agresorzy poszli tam, dokąd ukraińska załoga na Wyspie Węży posłała rosyjski okręt wojenny. Na sąsiedniej stronie: Antyokupacyjna demonstracja w Chersoniu (13 marca 2022 r.).

w zwycięstwo, w dodatku świetna kampania informacyjna, która już w pierwszym tygodniu sprawiła, że cały cywilizowany świat stanął po stronie Ukrainy. To wszystko w połączeniu z pomocą militarną ze strony Zachodu przynosi efekty i daje nadzieję na to, że 22. armia świata w starciu z drugą militarną potęgą ma mimo wszystko szanse na zwycięstwo. Wojska rosyjskie są dziesiątkowane, niektórzy eksperci podkreślają nawet, że Rosja w ciągu miesiąca „specjalnej operacji wojskowej" w Ukrainie straciła więcej żołnierzy niż wojsko sowieckie przez 10 lat wojny w Afganistanie, czy też armia USA przez ostatnie dwadzieścia lat w Afganistanie i Iraku. W dodatku w ciągu miesiąca Ukraińcy zabili co najmniej kilkunastu najwyższych dowódców rosyjskich, w tym aż siedmiu generałów. „To już nie jest kompromitacja, to upokorzenie" – podkreślały chociażby polskie media, dodając, że to największe straty rosyjskich dowódców od czasów II wojny światowej. W dodatku Ukraińcy – nie tylko armia, ale też cywile – przejmują rosyjski sprzęt wojskowy. Po Internecie krążą dziesiątki memów z Cyganami kradnącymi rosyjskie czołgi, rolnikami holującymi porzucony sprzęt wojskowy i inne obrazki ośmieszające „wielką" armię rosyjską. „Kreml powinien nałożyć sankcje na Rosję za dozbrajanie Ukrainy" – śmieją się polscy internauci.

Jeżeli ktoś chce śledzić na bieżąco straty wojsk rosyjskich, aktualne dane znajdzie codziennie na stronie o wymownej nazwie https://minusrus.com.

Zdawałoby się, przygotowanie Ukraińców do wojny nie powinno być dla nikogo zaskoczeniem. W końcu przecież wojna w Ukrainie trwa nie od 24 lutego 2022 roku, ale od ośmiu lat. Rosyjska inwazja na Krym i walki na Donbasie spowodowały, że siły zbrojne Ukrainy w szybkim tempie zaczęły się modernizować i profesjonalizować. W warunkach wojny armia doskonaliła procedury, organizację oraz sposób szkolenia. Swoją taktykę i umiejętności rozwijali też ukraińscy snajperzy (co zapewne wykorzystują dziś, likwidując wysokich rangą dowódców rosyjskich). Ponadto w ciągu ostatnich kilkunastu miesięcy prezydent Zełenski doprowadził do zmian na najważniejszych stanowiskach, związanych z obronnością, a wykształconych jeszcze w czasach ZSRR dowódców zastąpiło nowe pokolenie, często z doświadczeniem bojowym wyniesionym z walk na Donbasie. Obecne ZSU, czyli Zbrojni Syły Ukrajiny (Siły Zbrojne Ukrainy) to już nie ta sama zdezelowana postsowiecka armia, która nie stawiła oporu w czasie aneksji Krymu przez Rosję w lutym 2014 roku.

Ukraińcy, który od ośmiu lat byli w stanie wojny, od dawna przygotowywali się do otwartej agresji rosyjskiej. Już w 2019 roku Ołeksij Arestowycz, ukraiński analityk polityczny i wojskowy, doradca Szefa Kancelarii Prezydenta Ukrainy ds. komunikacji strategicznej w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego i obrony, przewidział wojnę z Rosją na pełną skalę do 2022 roku. Podał nawet wszystkie obszary interwencji wojskowej i metody prowadzenia wojny przez okupanta, co okazało się zresztą nadzwyczaj trafną prognozą. Według słów Arestowycza z 2019 roku Ukrainę czekają dwie drogi – albo wstąpienie do NATO i wojna z Rosją, albo podporządkowanie w ciągu 10-12 lat Ukrainy Moskwie. Ukraińcy, którzy od wielu lat deklarowali, że nie chcą żyć pod rosyjską dyktaturą, walczą teraz o wszystko – o swoją niepodległość i prawo do życia w wolnym i demokratycznym kraju, a także o wolną Europę.

eprasa.pl 30bce56a11

«Napade moskal, czy ne napade, a szykuwatyś treba!» – kijowski dziennikarz serwisu Цензор.НЕТ Jurij Butusow podczas ćwiczeń obrony terytorialnej 16 lutego 2022 roku. U dołu – selfie z 15 marca, wykonane nieopodal linii frontu i opatrzone notatką: Dwa nowoczesne, wyprodukowane w 2021 r. czołgi T-80 BWM, które były na wyposażeniu rosyjskiej 200. brygady zmotoryzowanej, trafiły w ręce żołnierzy ukraińskich, na jednym z nich miejscowi mieszkańcy czym prędzej namalowali flagę ukraińską. Ogółem 200. brygada porzuciła 6 takich czołgów oraz ponad 30 sztuk innego sprzętu bojowego" (FB Юрій Бутусов; także kanał „Бутусов Плюс" na YouTube).

„Orki z Mordoru"

O ile pierwszym dużym zaskoczeniem dla świata stał się tak silny opór Ukraińców w walce z wrogiem, o tyle drugim okazał się stan armii rosyjskiej. Chociaż uznawana była za drugą po USA potęgę militarną świata, dysponującą uzbrojeniem, którego mogły jej pozazdrościć inne kraje, to już pierwsze dni wojny odsłoniły słabości tej armii. Słaba logistyka, skorumpowane kierownictwo, niskie morale i zdemoralizowanie żołnierzy rosyjskich, wśród których znaleźli się też niedoświadczeni i słabo zmotywowani poborowi, niekiedy w umundurowaniu i z wyposażeniem sprzed kilkudziesięciu lat, brak paliwa, amunicji, a nawet jedzenia, czołgi ogołocone ze wszystkiego, co można było sprzedać na złom, bez elektroniki, miedzianych kabelków i styków wykonanych ze złota etc. Nic dziwnego, że obserwując to co się dzieje w Ukrainie, wielu obserwatorów orzekło, iż uznawana za jedną z najpotężniejszych machin wojennych świata nie jest zdolna do prowadzenia skutecznej wojny. „Jeśli inwazja na Ukrainę miała być pokazem siły rosyjskiej armii, to pokaz przyniósł odwrotny efekt" – zaczęły pisać media.

Niestety, brak sukcesów na froncie „niepobiedimoj" armii i niepowodzenie pierwotnej strategii okupantów zaczął iść w parze z niewyobrażalną wręcz eskalacją okrucieństwa i bandyckimi atakami na bezbronną ludność cywilną. Bombardowania i naloty na ważną infrastrukturę cywilną i mieszkalną mają na celu nie tylko zastraszenie ludności cywilnej, ale także spowodowanie katastrofy humanitarnej, co powinno – w przekonaniu władz w Moskwie – skłonić władze ukraińskie do kapitulacji. Mają też inny cel – świadome zniszczenie narodu ukraińskiego, który Rosjanie traktują z pogardą i nienawiścią.

Codziennie świat dowiaduje się o kolejnych bestialskich zbrodniach żołnierzy rosyjskich. Szokujące obrazy z Mariupola i innych ukraińskich miast i wsi, masowe egzekucje ludności cywilnej w Buczy, Irpieniu i Hostomlu są dowodem na zbrodnicze działania Rosji, która pokazała, że jest w stanie posunąć się do ludobójstwa, byleby tylko osiągnąć swoje cele.

Prymitywizm, okrucieństwo i bezwzględność wojsk rosyjskich sprawiło, że dość szybko Ukraińcy zaczęli nazywać swoich agresorów „orkami z Mordoru". Ta nazwa wyjęta wprost z powieści Tolkiena „Władca pierścieni" pokazuje, że dla narodu ukraińskiego rosyjscy żołnierze to nie ludzie, ale odrażające uosobienie zła, walczące w służbie sił ciemności. Z kolei kraina zła – Mordor – to putinowska Rosja.

„To ne wuojśko, ono bydło"

Patrząc na to co wyprawiają żołnierze rosyjscy na Ukrainie, nieodparcie przychodzą na myśl rodzinne opowieści o armii radzieckiej z czasów II wojny światowej. Jak się bowiem okazuje, dzisiejsza armia rosyjska – jej stan i poziom zdemoralizowania – niewiele się różni od tej, którą pamiętają najstarsi Podlasianie.

„To ne wuojśko, ono bydło" – ponoć stwierdził mój pradziadek Aleksander, gdy po raz pierwszy zobaczył Rosjan w 1939 roku w Bielsku Podlaskim. Naszych przodków szokował wygląd radzieckich sołdatów marnie uzbrojonych, w obszarpanych mundurach: „Odin w kufajci, odin w szyneli, odin w watuowci", a także ich zachowanie: „W samochodi leżyt w sołomi jak swinia, ni hołowy ne pudwede". I chociaż wielu prawosławnych traktowało ich początkowo, ze względu chociażby na wspólne wyznanie, jako przedstawicieli bratnie-

eprasa.pl 30bce56a11

go narodu, to szybko owi „bracia” swoim zachowaniem pozbawili ich złudzeń. Wystarczy porozmawiać z nielicznymi Podlasianami pamiętającymi czasy II wojny światowej, by z tych opowieści wyłonił się bardzo niepochlebny obraz żołnierzy radzieckich, jakże adekwatny do tego, co widzimy dziś na Ukrainie. Starsi ludzie niejednokrotnie opowiadali o „bardaku” w armii radzieckiej, o masowych grabieżach i okrucieństwie sołdatów, o gwałtach i innych okropieństwach przez nich dokonywanych.

Często radzieccy żołnierze postrzegani byli przez naszych dziadków jako prymitywna dzicz. Szokowało ich zachowanie, ale też budziło pogardę. Przypomina mi się w tym miejscu opowieść o dwóch sołdatach radzieckich, którzy w 1939 roku trafili do mojego rodzinnego Zbucza. Mieszkańcy wsi ze śmiechem opowiadali o tym, jak dzielni mołojcy próbowali jeść kasztany, a ponieważ im nie szło, jeden z nich stwierdził, że pewnie są jeszcze niedojrzałe: „Odin doleti[e]w i dawaj ji[e]sti. A druhi każe: »ani jeszczo niesozriełyje«. Takij towkacz z Rosiji” – skomentował mój dziadek Wasil.

„Ne armia, ono bydło”, „takiji towkaczy[e]” – aż ciśnie się na usta, patrząc na dzisiejszych rosyjskich „wyzwolicieli” na Ukrainie, których zachowanie nie różni się zbytnio od zachowania sołdatów radzieckich podczas II wojny światowej.

Mój dziadek Wasil, który znalazł się na robotach przymusowych i po wyzwoleniu Prus Wschodnich został wcielony do armii radzieckiej, opowiadał, że Rosjanie nie liczyli się z ludzkim życiem, także swoich żołnierzy: „Wziali takich jak ja i od razu na mjaso. Stalin szufleju kidaw wuojśko [*na pohibel*]”. Podobnie jest dzisiaj – zdemoralizowana armia rosyjska, zdolna do najgorszych okrucieństw, nie liczy się z ludzkim życiem. Nawet swoich żołnierzy rosyjskie dowództwo traktuje jak mięso armatnie. Powiedzenie Stalina, że przecież „ludiej u nas mnoga” jako reakcja na ogromne straty w ludziach Armii Czerwonej podczas II wojny światowej, nadal jest aktualne. Do końca marca 2022 roku Rosjanie stracili na Ukrainie według danych ukraińskich ponad 17 tys. żołnierzy, ale jak podają brytyjskie źródła wywiadowcze, Rosja gotowa jest stracić nawet 50 tys. żołnierzy! Ciała żołnierzy są albo zostawiane, albo palone w ruchomych krematoriach, Rosjanie używają też do tego celu pieców metalurgicznych w Doniecku. Samo grzebanie jest niebezpieczne dla reżimu w Moskwie, ponieważ później można znaleźć pozostałości i ustalić tożsamość zmarłych. A przecież w putinowskiej telewizji nikt nie mówi o wojnie, na której masowo giną rosyjscy żołnierze, ale o „specjalnej operacji wojskowej”, podczas której armia rosyjska wyzwala wdzięcznych Ukraińców z rąk nazistowskich oprawców. Jak powiedział generał Waldemar Skrzypczak, komentując to, że Rosjanie nie chcą odbierać z Ukrainy ciał swoich żołnierzy, a po prostu porzucają je na polu walki: „Rosyjska armia pozostała mentalnie i bojowo w okopach II wojny światowej”.

Wojna tuż za naszymi drzwiami

Wojna, która dzieje się tak blisko, wstrząsnęła wszystkimi, także Polakami, którzy okazują Ukraińcom ogromne wsparcie, co widać też na naszym podlaskim podwórku. Już w pierwszych dniach agresji pod numery Związku Ukraińców Podlasia rozdzwoniły się telefony od ludzi, którzy proponowali pokoje w swoich mieszkaniach matkom z dziećmi, chcieli przekazać dary lub datki finansowe (niekiedy dość znaczne, kilkudziesięciotysięczne), nawet pytali o możliwość wstąpienia do armii i walki po stronie Ukraińców. Polacy i polskie firmy masowo ruszyli, by pomagać uchodźcom, zyskując tym samym uznanie na świecie i wdzięczność Ukraińców. Wsparcie napływało z wielu stron i widać było wzrost prawdziwego współczucia wobec ofiar haniebnej napaści. Duże znaczenie miała też świadomość, że jeżeli Ukraińcy nie zatrzymają wojsk rosyjskich, wojna może zapukać także do polskich drzwi. Jednoznacznie potępiono Rosję jako agresora.

Swoje akcje pomocy od samego początku prowadzi Związek Ukraińców Podlasia: organizuje pomoc humanitarną na Ukrainę, wsparcie dla uchodźców, wyjazdy Ukraińców do Finlandii, a także manifestacje – dotychczas odbyło się ich pięć: dwie w Bielsku Podlaskim, w Czeremsze, Hajnówce i Białymstoku. Jedną z nich zorganizowano wspólnie ze środowiskiem białoruskim, co było rzadką, ale jakże ważną i potrzebną wspólną inicjatywą ukraińsko-białoruską na Podlasiu.

Bronić i chronić to też kobieca rola: Migawka z kijowskiej ulicy. U dołu: Bojowniczka obrony terytorialnej z kotem uratowanym z ostrzeliwanego Irpienia (FB Український контент).

Widać bardzo duże poruszenie i ogromną empatię wobec pokrzywdzonych przez wojnę. Każdy pomaga jak może – przyjmuje u siebie uchodźców, włącza się w pracę wolontariacką na rzecz Ukraińców, przynosi dary, wpłaca pieniądze czy chociażby bojkotuje firmy, które nie wyszły dotychczas z Rosji. Owo poruszenie widać także wśród osób, które dotychczas w jakiś sposób darzyły Rosję sympatią. Pamiętam, jak w 2004 roku niektórzy ze znajomych oburzali się na widok noszonej przeze mnie pomarańczowej wstążki, będącej symbolem poparcia dla Wiktora Juszczenki, a tym samym proeuropejskich dążeń Ukrainy. Sympatia do Rosjan w środowisku podlaskiej społeczności prawosławnej zawsze była przecież dość wysoka, tym bardziej że wielu z „naszych ludi” jeszcze na początku wojny

eprasa.pl 30bce56a11

Notatki i zdjęcia z 1 kwietnia na stronie Jurija Butusowa: „Pogrom wojsk rosyjskich koło wsi Wełyka Doroha w obwodzie czernihowskim – 31 jednostek sprzętu bojowego zostało zniszczonych lub zdobytych przez 58. brygadę i jednostkę sił specjalnych Sił Zbrojnych Ukrainy". Standardowy wygląd czołgu po trafieniu przez rakietę przeciwpancerną, np. ukraińską „Stuhnę-P" («Стугна-П») lub podobne systemy zachodnie („Jawelin", NLAW). U dołu zdjęcie nie mniej wymowne: Spalona rosyjska ciężarówka, którą załadowano „trofejami" zrabowanymi w ukraińskich domach (wprawdzie dywany spłonęły, ale charakter ładunku zdradzają niepalne blaszane konstrukcje pralek automatycznych.

miała możliwość oglądania nasiąkniętej propagandą telewizji rosyjskiej. Jednak – z tego co obserwuję chociażby wśród moich znajomych na Facebooku – widok bomb spadających na ukraińskie miasta oraz informacje o masowych mordach niewinnej ludności cywilnej skutecznie uleczył wielu z nich z miłości do „matuszki Rosiji", niosącej światu „wyzwolenie". Najlepszym lekarstwem okazał się po prostu własny strach przed tym, że „bracia" Rosjanie po szybkim zajęciu Ukrainy zapukają też do naszych drzwi – w końcu przecież z jakiegoś powodu reżim Łukaszenki, sterowany przez Moskwę, wywoływał kryzys migracyjny tuż pod naszym domem, na granicy polsko-białoruskiej. Niejeden zapewne uświadomił sobie, że jeśli już Rosjanie przyjdą tu kogokolwiek wyzwalać, to będzie to „wyzwolenie", podobne do tego, które zgotowali Ukraińcom chociażby w Mariupolu, Buczy, Irpieniu czy Hostomlu.

Odnoszę wrażenie, że zdecydowana większość dawnych prawosławnych sympatyków Rosji z Podlasia przewartościowała swoje dotychczasowe poglądy i uświadomiła, że kraj ten nie jest wcale naszym bratem. Bo chyba trzeba być totalnie oderwanym od rzeczywistości, by nie widzieć, że Rosja to faszystowsko-totalitarny twór, którego wierchuszka – przy wsparciu tamtejszej Cerkwi z patriarchą Cyrylem I na czele oraz społeczeństwa rosyjskiego z mózgami wypranymi przez masową propagandę państwową – dokonuje ludobójstwa na prawosławnej, w dużej mierze rosyjskojęzycznej, ale też rosyjskiej ludności na Ukrainie. To co „orkowie" wyprawiają na Ukrainie z ludnością cywilną, nieodparcie budzi skojarzenia z eksterminacją narodu żydowskiego przez III Rzeszę w czasie II wojny światowej.

„...banderowcy, najemcy, naziści esesmańscy"

Niestety, patrząc chociażby na nasze podlaskie podwórko, widać, że wbrew jakiemukolwiek zdrowemu rozsądkowi, wciąż uchowali się tu sympatycy polityki rosyjskiej. Uważnie obserwuję różne grupy na Facebooku oraz to co dodają, komentują lub lajkują osoby stąd, w tym moi znajomi. I, muszę stwierdzić, że niekiedy ogarnia mnie przerażenie, że pomimo kolejnych doniesień o rosyjskich zbrodniach nadal są osoby, które w sposób otwarty lub bardziej zawoalowany popierają Putina oraz dyskredytują Ukraińców jako „faszystów" i „banderowców". Są to nierzadko osoby z nastawieniem antyeuropejskim (chociaż korzystają ze wszystkich zdobyczy cywilizacji europejskiej), antyamerykańskim i anty-NATO-wskim (mimo że to przynależność do NATO chroni nas w tej chwili przed rosyjskim „wyzwoleniem") oraz antyukraińskim (choć często posługują się na co dzień gwarą języka ukraińskiego), ponadto zafascynowane Rosją i jego elitą (Putinem, Ławrowem) oraz niezwykle podatne na rosyjską propagandę. To nie tylko osoby starsze, które w czasach Polski Ludowej były karmione opowieściami o bratnim dla prawosławnych Podlasian narodzie rosyjskim oraz zaczadzone propagandą rosyjską, lejącą się z oglądanej w Hajnówce czy Bielsku Podlaskim oraz okolicy telewizji rosyjskiej czy białoruskiej. To niestety też osoby młodsze, podatne na wszelkiej maści fake newsy w Internecie, gdzie od lat działają rosyjscy trolle.

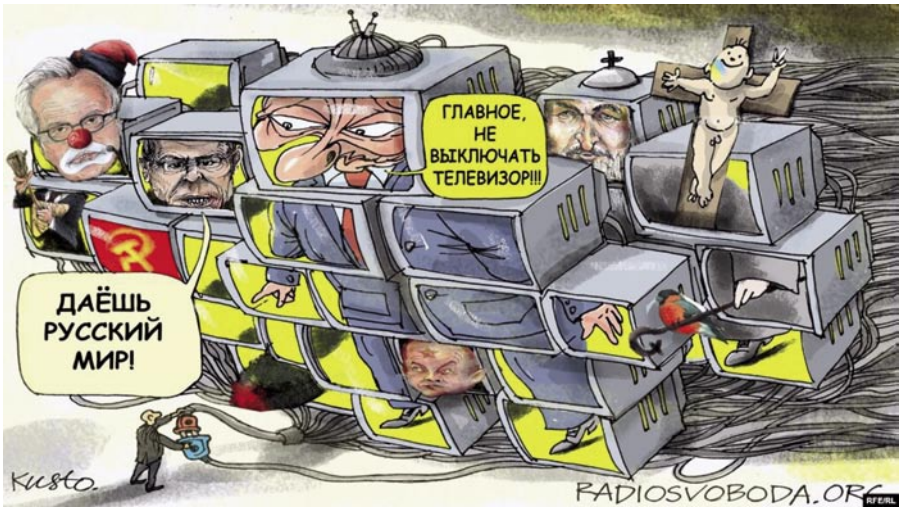
To, że Rosja od lat zajmuje się zorganizowanym szerzeniem dezinformacji w przestrzeni publicznej, jest już bardzo dobrze udokumentowane. Wiadomo, że powielaniem rosyjskiej narracji oraz rozprzestrzenianiem fałszywych informacji w Internecie na całym świecie zajmuje się chociażby działająca od 2013 roku Agencja Badań Internetowych w Petersburgu, nazywana potocznie fabryką trolli. Zatrudnione tam zorganizowane grupy komentatorów, zależne od rosyjskich służb specjalnych, nadzwyczaj aktywnie uczestniczą w dyskusjach na forach i blogach internetowych w celu szerzenia dezinformacji, w tym także na temat Ukrainy i Ukraińców. W Polsce ich działalność była dość dobrze widoczna m.in. po wydarzeniach Euromajdanu z lat 2013-2014

eprasa.pl 30bce56a11

oraz aneksji przez Rosję Krymu i inspirowanej przez Rosję wojny na Donbasie. Pamiętam ogromne poparcie, jakie społeczeństwu ukraińskiemu udzielili wówczas Polacy, oraz swoje zdziwienie, gdy po pewnym czasie wśród komentarzy na polskich portalach internetowych coraz częściej zaczęły się pojawiać wpisy na temat „banderowców", „zbrodni UPA", „Wołynia". Manipulowanie trudnymi tematami polsko-ukraińskimi oraz coraz liczniejsze wpisy antyukraińskie były świadomym działaniem rosyjskich trolli, mającymi jeden cel – antagonizowanie Polaków i Ukraińców.

Zintensyfikowanie działań kont, które siały w mediach społecznościowych dezinformację na temat wydarzeń w Ukrainie, stało się widoczne tuż przed rosyjską agresją zbrojną. Według Instytutu Badań Internetu i Mediów Społecznościowych 21 i 22 lutego 2022 roku miało się pojawić 4,5 tys. wzmianek o charakterze prorosyjskim lub wspierającym działania Rosji wobec Ukrainy.

Od dość dawna w celu dyskredytowania Ukraińców propaganda rosyjska wykorzystuje chociażby pojęcia „banderyzmu". Za czasów sowieckich określenie „banderowcy" odnosiło się do wszystkich sprzeciwiających się władzy sowieckiej, czy też władzy Moskwy nad Ukrainą (dlatego też przez Ukraińców pojęcie to jest odbierane jako symbol sprzeciwu wobec Moskwy). Później zaczęto go używać w stosunku do wszystkich Ukraińców, którzy byli przywiązani do własnego języka, kultury, narodu. Pamiętam, jak w 2004 roku z grupą studentów filologii ukraińskiej Uniwersytetu Warszawskiego pojechaliśmy na letnią szkołę ukrainistyki do Berdiańska – miasteczka portowego nad Morzem Azowskim (dziś zajętego przez Rosję), 84 km od Mariupola. Gdy Polacy z naszej grupy w jednej z tamtejszych restauracji odezwali się po ukraińsku, zostali nazwani przez miejscowych „banderowcami". Jak więc widać, dla rosyjskojęzycznej ludności na wschodzie Ukrainy, która również była karmiona rosyjską propagandą, „banderowcem" stawał się każdy mówiący po ukraińsku, nawet jeśli był Polakiem. Dziś sami mieszkańcy Berdiańska przeistaczają się w owych „banderowców", gdy setkami, a nawet tysiącami wychodzą na proukraińskie demonstracje, krzycząc po ukraińsku „Berdiańsk to Ukraina" (Бердянськ це Україна)...

Karykatura polityczna Ołeksija Kustowskiego: „Najważniejsze, aby nie wyłączali telewizora", czyli Putin i jego „gwiazdy" – telepropagandyści, a w istocie terroryści informacyjni (od lewej: Michałkow, Sołowjow, Kisielow, Gundiajew) oraz „ukrzyżowany chłopczyk", czyli rosyjski fake news z lipca 2014 roku, na tyle monstrualny, że doczekał się nawet hasła w Wikipedii („Телесюжет про розіп'ятого хлопчика", „Распятый мальчик", „Crucified Boy", „Affaire de l'enfant crucifié" itd.).

Bezwzględna wojna informacyjna, w której Rosja przy pomocy armii trolli propaguje fake newsy mające zdyskredytować „banderowskich" Ukraińców i „nazistowską juntę", rządzącą tym krajem, wciąż trwa. Zwrócił na to uwagę chociażby polski dziennikarz i reportażysta Witold Szabłowski, autor reportażu „Sprawiedliwi zdrajcy. Sąsiedzi z Wołynia", poświęconego Ukraińcom ratującym Polaków na Wołyniu. Na swoim koncie na FB napisał tak: „Jeśli w najbliższych dniach ktoś będzie Ci coś pisał o rzezi wołyńskiej, to – pardon my French – każ mu wyp...ć. Takich głosów jest ostatnio coraz więcej, ale ktoś, kto je dziś rozpowszechnia, albo jest rosyjskim trollem, albo nie rozumie, co się dookoła niego dzieje". Dalej dziennikarz pisze: „Przez te lata wiele razy widziałem, jak Rosja próbuje wykorzystywać tę tragedię do dzielenia Polaków i Ukraińców. Wiecie, jaki kraj, oprócz Polski, zawsze pamiętał o rocznicy rzezi? Doniecka Republika Ludowa. Co roku oficjalnie wspominali każdą rocznicę. Nawet się nie kryją z tym, że próbują nas dzielić za pomocą tego dramatu".

Odwołanie do rzezi wołyńskiej wciąż można znaleźć w komentarzach internautów, ale jest ich w tej chwili, jak się zdaje, znacznie mniej. Wielu dziennikarzy i historyków podkreśla, że nie jest to dobry moment na wypominanie krzywd Ukraińcom – „...spierać się dziś o przeszłość z Ukraińcami, którzy walczą o podstawowe prawa i padają ofiarami zbrodni wojennych, byłoby nieprzyzwoitością" – powiedział chociażby prof. Grzegorz Motyka. Zupełnie niezrozumiałe w tym kontekście wydaje się mówienie o „banderyźmie" czy „Wołyniu" zwłaszcza przez prawosławnych mieszkańców Podlasia. Niestety, bywa, że posty dyskredytujące Ukraińców, ukazujących ich jako „banderowców", nazistów, udostępniają, lajkują i komentują osoby rozmawiające gwarą ukraińską, biorące aktywnie udział w różnorodnych przedsięwzięciach ukraińskich na Podlasiu, ba!, nawet takie, które swego czasu otwarcie mówiły o sobie, że są Ukraińcami. W sytuacji gdy Rosjanie mordują niewinnych cywili ukraińskich, jedna z moich wieloletnich koleżanek – notabene, podlaska Ukrainka spod Milejczyc, pisze na przykład o dzieciach ukraińskich, „...które śpiewają „nasz bat'ko Bandera", a ćwiczą z nożem i siekierą". Niestety, nawet moi znajomi (na szczęście nieliczni) są w stanie powtórzyć każde rosyjskie propagandowe łgarstwo, byleby tylko wybielić Rosję i zrzucić z niej odpowiedzialność za to, co wojska rosyjskie wyprawiają obecnie w Ukrainie.

Zdarza się, że osoby z Podlasia próbują przedstawić Ukraińców jako nazistów. Rzucił mi się nawet w oczy obrazek Zelenskiego w mundurze SS-mana. Ciekawe, jak to możliwe, by Żyd był jednocześnie nazistą? Tak się jednak składa, że propaganda rosyjska nie odwołuje się do faktów, ale do emocji, konserwując i podsycając w ludziach, którzy mają np. uprzedzenia w stosunku do Ukraińców, zakorzenione stereotypy.

eprasa.pl 30bce56a11

Oprócz przedstawiania Ukraińców jako nazistów, innym propagandowym kłamstwem Rosji jest przypisywanie ukraińskim siłom zbrojnym odpowiedzialności za eskalację sytuacji w Donbasie, a nawet oskarżanie Ukraińców o ludobójstwo. Właśnie w ten sposób Rosja starała się sfabrykować uzasadnienie decyzji o uznaniu państwowości samozwańczych republik, a następnie o rozpoczęciu „specjalnej operacji wojskowej" w Ukrainie. Tyle że przedstawiciele Międzynarodowego Trybunału Karnego, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka oraz Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie zgodnie orzekli, że nie znaleźli dowodów na ludobójstwo w Donbasie. Należy też pamiętać, że to przecież Rosja, tak łatwo oskarżająca innych o to co sama robi (a więc ludobójstwo), rozpętała separatystyczną wojnę na Donbasie przeciwko Ukrainie. A przecież to m.in. ten kraj w memorandum Budapesztańskim z 1994 roku zagwarantował Ukrainie integralność terytorialną.

Okazuje się jednak, że fake news o „ukraińskim ludobójstwie na Donbasie" ma swoich zwolenników także na Podlasiu. Pewna pani pochodząca z Kuraszewa (przynajmniej tak podaje na FB) pisze o uchodźcach ukraińskich, „...którzy z terenów republik Ługańskiej i Donieckiej już osiem lat uciekają od bomb banderowców, najemców, nazistów, essesmańskich, ukraińskich zrzucanych przez biały dom rękoma nie mądrych Ukraińców" (pisownia oryginalna). Wpisów w podobnym tonie można zresztą znaleźć więcej.

Oczywiście, w naszym podlaskim środowisku są też ludzie, którzy w sposób jawny stają po stronie Moskwy, jak chociażby pewien troll z podlaskiej Kotłówki, popularyzujący posty chwalące Putina oraz udostępniający „rewelacje" w rodzaju: „85% zniszczeń Mariupola dokonała armia ukraińska".

Można powiedzieć, że osoby tego pokroju to nic innego jak internetowy plankton. Niestety, to co piszą, bezmyślnie lajkują później inni, także osoby, które znam osobiście.

Często takich gorliwych piewców Rosji określa się mianem „pożytecznych idiotów". Określenie to jest przypisywane Leninowi, który nazywał tak zachodnich dziennikarzy piszących entuzjastycznie o rewolucji bolszewickiej. Później odnosiło się ono do osób i środowisk sympatyzujących z ZSRR i jego polityką.

Wiktor Suworow w jednej ze swoich książek przywołał jeszcze jedno określenie tych, którzy nie za pieniądze, ale z pobudek ideologicznych pomagali Rosji w działalności antypaństwowej na Zachodzie. Jest to (przepraszam co wrażliwszych czytelników za określenie) – gównojad.

Kim jest gównojad? Suworow wyjaśnia to tak: „W Związku Radzieckim każdy marzył, żeby znaleźć się za granicą – gdzie, to sprawa drugorzędna (mogła być nawet Kambodża). Kiedy Rosjanin chce powiedzieć, że coś jest naprawdę dobre – mówi: »To jest zagraniczne«. Nie jest ważne skąd albo jakiej jest jakości – jest zagraniczne, a więc dobre. A tu nagle człowiek znajduje takiego przyjaciela Związku Radzieckiego, który ma wszystko (od żyletek Gillette po perfumowane prezerwatywy), który może wszystko kupić w sklepie (nawet banany), a który wychwala pod niebiosa Związek Radziecki. Jest to tak patologiczne, że jedynym właściwym określeniem był »gównojad«".

Określenie to jest jak najbardziej adekwatne także dzisiaj – w stosunku do tych wszystkich, który mieszkają chociażby w Polsce – kraju bądź co bądź europejskim i demokratycznym, na nie najgorszym poziomie życia, a mimo to wciąż obnoszą się ze swoją sympatią do autorytarnej Rosji, gdzie łamane są prawa człowieka, zabijani, zsyłani do łagrów lub zamykani w więzieniach przeciwnicy polityczni, a większość ludzi żyje w nędzy, okradana przez elity polityczne. Gównojady, powtarzając niesprawdzone, często zupełnie fałszywe informacje, sieją rosyjską dezinformację, a przez to świadomie lub nieświadomie stają się narzędziem Rosji w osiąganiu przez nią celów politycznych.

* * *

Wojna trwa i wciąż nie wiemy, czym się skończy. Chociaż nie jesteśmy w tej sytuacji, co nasi bracia w Ukrainie, to również w pewien sposób w niej uczestniczymy – mówiąc o tym, co się dzieje, włączając się różne akcje pomocy uchodźcom czy choćby piętnując postawy wszelkiej maści miłośników Rosji, rozsiewających antyukraińskie treści. Bo dziś nie można być pośrodku – albo jest się po stronie dobra i uświadamia bezmiar zbrodni dokonywanych każdego dnia przez Rosjan na narodzie ukraińskim, albo popiera się zło w czystej postaci. A bycie po stronie zła to nie tylko otwarcie chwalenie Rosji i Putina, ale też wszelkie próby rozmywania rosyjskiej odpowiedzialności (bo przecież winne NATO, Zachód, sami Ukraińcy etc.), dyskredytowanie ofiary czy nawet obojętność wobec tego co się dzieje. To prawda, że Zachód przez wiele lat wolał przymykać oko na zbrodnie Rosji i dalej prowadził z nią interesy, w tym też dozbrajał jej armię, ale fakty są takie, że to Rosjanie, nie kto inny, zrzucają bomby, zabijają dzieci, gwałcą kobiety, strzelają do starców. To Rosjanie w imię swojej imperialistycznej polityki próbują zniszczyć naród ukraiński. I każdy człowiek, mający w sobie choć trochę empatii, nawet jeżeli nie darzył dotychczas Ukraińców szczególną sympatią, jest w stanie jasno powiedzieć, kto jest sprawcą tego zła, a kto ofiarą.

Chciałoby się mieć nadzieję, że Rosja w tej wojnie poniesie sromotną porażkę. Już ją zresztą ponosi. To przecież jej działania doprowadziły do tego, że zjednoczył się nie tylko naród ukraiński, ale też Zachód i NATO. To oni sprawili, że Ukraińcy pokazali całemu światu, że są Narodem przez duże „N", gotowym do walki o swoją niepodległość. Zaś sama Rosja, obnażając nieudolność swojej armii, ośmieszyła się na oczach wszystkich, a po tym, jak jej wojska zaczęły dokonywać ludobójstwa na bezbronnej ludności cywilnej – straciła jakikolwiek prestiż i szacunek w oczach cywilizowanego świata. Już na zawsze Rosjanie pozostaną w zbiorowej świadomości jako zbrodniarze z Buczy, Mariupola i innych ukraińskich miast. Miejmy nadzieję, że nie zapomną im tego nie tylko Ukraińcy, ale też cały świat, a odpowiedzialni za tragedie, które dzieją się na naszych oczach, staną przed Trybunałem w Hadze.

Gdy kończę ten artykuł, wojska rosyjskie, które opuściły obwód kijowski, przygotowują się do przejęcia kontroli nad całością Donbasu. Z ostatnich analiz Pentagonu wynika, że ukraińskie wojsko może odnieść zwycięstwo w wojnie z Rosją. Miejmy nadzieję, że gdy ten numer naszego czasopisma ujrzy światło dzienne, owe prognozy zaczną nabierać coraz bardziej realnych kształtów i Ukraina będzie bliżej zwycięstwa nad „Mordorem" i jego „armią orków".

Ludmiła ŁABOWICZ

eprasa.pl 30bce56a11

Київ у російсько-українській війні

Річка Ірпінь: Рефлексії 22-го дня

Річка Ірпінь – у березні 2022 року межа поміж російськими руйнівниками-вбивцями та українськими оборонцями життя у свободі: Втікачі переходять по знищеному мості на східний берег Ірпені. Церква Св. Юрія в Ірпені (УПЦ МП) – внаслідок російського обстрілу погоріли парафіяльні будинки. Фото Ігоря Захаренка

Річка Ірпінь. Стара межа Польщі і Росії аж до другого поділу Польщі. Мешканець лівого берега, якийсь Грицько чи Іван Кравченко з Княжич, був до 1793 р. польським обивателем, а правого – Іваненко або Петренко з Бобриці – російським піддaним. Грушевський називав землі, обмежовані заплавами річок Стугни і Ірпеня – київським трикутником. Тут творилась історія давньоукраїнської держави. Згодом ця, колись повноводна, ріка перетворилася на зарослий водоростями потічок. Лише топоніміка нагадувала, що колись тут кувалася державна історія України-Руси: Гостомель, Білогородка, Княжичі, Жорнівка, Дзвонкове, Липовий Скиток.

У Білгородці – вали княжого города Білгорода, що був також єпископською столицею. Місцевість навкруги нагадує Київ. Звивається змійкою внизу Ірпінь, ніби старий Дніпро-Славута. Зелені луки розбігаються на увесь заірпінський простір, нагадуючи колишню незабудовану Дарницю. Пагорб дитинця, вали Володимирові, криниця на місці, де старий білгородець обдурив печенігів під час облоги міста, витягши з колодязя цебро з кисілем, зготовлений з останніх їстівних запасів містян.

З року на рік з моїм кумом ми проводили літом мирний час на березі річки, обмілілої після меліорації у 1960-х. Медитували під палючими, але лагідними променями такого рідного підкиївського сонця. А сьогодні це знову рубіж, кордон між московською ордою і хліборобським світом XXI ст. Його намагаються форсувати моторизовані колони сучасного фюрера, і загрузають у багні торфяників цієї, вже ніби і зовсім несерйозної річки. І знову за переправи через таку, нібито зовсім спокійну і мирну річку, ведуться вже тритижневі тяжкі бої у аналогові такого собі гданського Trójmiasta: Ірпінь, Буча, Гостомель.

Як билинні герої – відбивають київські захисники безнастанні атаки безжального і бездушного ворога.

Минуло тисячоліття, а ніби нічого не змінилося. Помінялася хіба назва кочовиків-номадів. Тоді були печеніги, половці, татари – тепер московити. Знову здригнулися білгородські вали, що постали в часах батька давньоукраїнської держави, і знову захлинулася атака ворога, але вже не кінна – танкова. Виявилося не до снаги модерній техніці подолати перепони ще феодального часу. Гарно попрацювали наші предки, звівши на тисячу років фортифікаційну споруду, яка виявилася не по зубах новітнім ординцям.

Сучасна цивілізаційна війна ніби пробиває на хронологічній матриці ті ж таки репери історичного часу, що заворожує нас своєю магічністю циклічної повторюваності. Замість старого форпосту давнього Києва – Білгорода, на овруцькій трасі постав новий. Сьогодні – це Буча. За литовсько-руськими літописними розповідями десь тут Гедимін наніс поразку татарським князям на початку XIV ст., і Київщина стала частиною Великого князівства Литовського, а згодом і литовсько-польської Речі Посполитої. Залишилася частиною західного європейського простору.

І ось, у 2022-му році, ці місця знову визначають, чи бути Києву з Європою і нормальним світом, чи знову потрапити в багно московського «безвременья», у його «пропащий час». У XVIII ст. Ірпінь теж розмежовував західний європейський і азійський світи. Дивні історичні паралелі і метаморфози дарує нам Провидець. Не відомо, чи не для того, щоб зафіксував це колись у коштовних шатах мистецького золотарства Йосиф Маршак – єврейсько-український Фаберже початку XX ст., що народився у селі Гнатівка, яке знаходиться саме навпроти літописного Білгорода.

Ми вступили в історичний, переломний час своєї історії. Такими був 1648 рік і постання козацької держави за великого гетьмана Богдана Хмельницького. Ми програли свою Полтаву 1709 року за іншого великого гетьмана Івана Мазепи. Збройно упокорилися московським окупантом у національно-визвольних змаганнях Української революції 1917-1921 років. Ми не маємо права програти зараз, бо *L'Ucraina farà da sé* – Україна свого досягне. Україна переможе. Доля світу вирішується і на цих ірпінських луках.

Ігор ГИРИЧ

Київ, 17 березня 2022 року

eprasa.pl 30bce56a11

* * *

мені читали казки на ніч
років десь двадцять тому
деякі з них були страшні
і все ж я не боялась
бо знала правила казок –
кінець буде щасливим

і про війну я думала ось так
що вона десь, як ці казки
далеко в часі і просторі

війна не казка
війна недалеко

сьогодні ми
відправили в дорогу
все необхідне
одяг
ліки
їжу

іграшки

в одній коробці
плюшевий ведмедик
і пластиковий пістолет

раз вкрадене дитинство
вже не повертають

Олександра ГАВРИЛЮК
Вроцлав, 27.02.2022 р.

Як ніколи важливе те, що ми древній народ з глибокою історією

У ці темні дні, як ніколи важливе те, що ми древній народ з глибокою історією. Може здаватися, що це лише балачки на фоні того, що потрібне в першу чергу: зброя, підтримка наших неймовірних воїнів, і нашого міцного тилу, їжа, посівна, медикаменти, допомога тимчасовим переселенцям в Україні і за кордоном. Зараз як ніколи потрібно виставляти пріоритети.

Наші корені – це те, що відчувається глибоко всередині. Це те, що тримає нас міцно-міцно на ногах. Потужнім захистом не пропускає отруту сумнівів і вагань.

Те, що ми українці, що це наша споконвічна земля відчувається живим, цупким, пульсуючим єством всередині.

І ми вистоїмо і переможемо!

Ми переможемо цю темряву, цей липкий клубок хворобливих амбіцій, що пре на наші землі, в наші міста, села і порти. У росіян було багато шансів стати нормальними людьми, мати свою історію і культуру, від якої не стає тошно в усьому світі. Але вони втрачали їх багато разів і зараз остаточно спалили мости. Вони самі себе зробили такими потворами, вся історія яких поміщається в синювате світло телевізора. Не мають майбутнього людці, які підтримують війну, які закликають вбивати дітей, які тримаються за брехню і жадібність.

У ці дні, я як ніколи відчуваю підтримку своїх коренів. Це дає мені сили робити все, що я можу для нашої перемоги.

Слава Україні!

Одного дня ми переможемо і я всіх вас обійму!

Малюнок і текст
Марися РУДСЬКА
(Киянка)

eprasa.pl 30bce56a11

Підляшшя в серці «материкового» українця

За іронією долі лише початок нової фази російсько-української війни допоміг вперше побачити цей омріяний мною край. Таке ставлення до Підляшшя, його казковість очевидно була сформована читанням часопису «Над Бугом і Нарвою». Специфічні, дуже ностальгійні фотографії підляського краю нагадували мені рідне Чернігівське Полісся – дуже подібні краєвиди, ось тільки церков на Підляшші набагато більше.

Нагода побачити Підляшшя трапилася несподівано

Знайома киянка, тікаючи від ракетних обстрілів, попросила допомогти при переїзді до Литви, адже там в неї рідня. Погодився, бо розумів – їй, пенсіонерці, важко буде добиратися з великою кількістю речей. Дорога до Польщі була непростою та все ж легшою, аніж для наших попередників. Чув, що перед тим харків'яни та мешканці Сум добиралися залізницею до Перемишля «стоячи на одній нозі». Ми ж, хоч і сиділи на проході і провідник час від часу наступав нам на ноги, все ж мали можливість як посидіти, так і подрімати. Поляки у Перемишлі здивували теплим прийомом, вразили шляхетністю і доброю, майже досконалою, організацією справи. Потім нам вдалося взяти квиток на поїзд до Варшави. В дорозі милувалися польськими пейзажами. Здивували зграйки козуль на полях – тваринки зовсім нелякані. Мельйоративні канали перебувають у хорошому стані і сосна майже не сохне. У Варшаві нас зустрів родич знайомої і вже з ним досить довго добиралися до Литви.

Литва, як і Польща, вразила теплим ставленням до України та українства. На автівках та державних установах нерідко український прапор поряд з литовським. Навіть у провінції часто можна помітити напис «Слава Україні», або «Slava Ukraini». Литва і Польща в цьому сенсі дуже відрізняється від Сербії та Болгарії, де досі дається взнаки традиційне русофільство.

Виконавши свою місію у Литві, вирішив поїхати на Підляшшя

До Більська їхав через Сувалки. Це місто вже знайоме великій кількості українців через термін Сувалківський коридор, який використовується російською пропагандою. Литовці також припускають, що Путін може спробувати з'єднати Білорусь із Калінінградською областю, де також багато війська та зброї. Але в той сонячний день думати про такий варіант не хотілося. Гарне містечко, а на південний схід від нього чудові ліси.

eprasa.pl 30bce56a11

Сергій Лащенко народився в 1954 році в родині вчителів російської мови, які обоє походили з Сіверщини (Чернігівська область). Середню школу закінчив у Тараще, що на Київщині. Як стверджували місцеві краєзнавці, ця школа сформувалася в 1915 році на основі евакуйованої з Підляшшя «Більської гімназії» (назва є двозначна, але найпевніше йдеться про гімназію в Білій, тобто насправді – Білянську гімназію). В 1976 році закінчив лісогосподарський факультет Української сільськогосподарської академії у Києві. Перші статті на захист української мови написав для преси у 1989 році. Згодом зацікавився кримською проблематикою і в 2000-му році офіційно став кореспондентом «Кримської світлиці», пишучи не лише про стан вивчення української мови на півострові, але й проблеми кримських татар. Завдяки активній популяризації «Кримської світлиці» на материковій Україні передплатники газети з'явилися як у західному Львові, так і на північній Чернігівщині. З 2016 року дописує до газети «Культура і життя», активно друкуючи матеріали на тему національної ідентичності.

Як сам каже, темою Берестейщини і Підляшшя зацікавився, по суті, випадково – завдяки провідницям поїзду «Київ – Брест», яким їхав у 1989 році. Вони непогано розмовляли українською, принаймні, не гірше, ніж мешканці Таращанщини, які українську мову вивчали в школах. Дівчата були з Кобринського району. Тоді й прийшло усвідомлення, що українство може добре зберігатися навіть за межами України. Трохи пізніше берестейці Василь Горбачук, Володимир Леонюк та Віктор Місіюк змогли зацікавити Сергія Лащенка Підляшшям. Перші числа нашого часопису він прочитав у 2003 році, після зустрічі з головним редактором, а згодом на сторінках «Над Бугом і Нарвою» друковані були статті Сергія Лащенка, присвячені Берестейщині. І ось, у березні 2022 року з'явилася нагода, щоб і Підляшшя побачити власними очима. (РеД.)

На фото Ю. Гаврилюка: Сергій Лащенко на городищі у Дорогичині.

Зустріч через дев'ятнадцять років

В Більську мене зустрів редактор часопису «Над Бугом і Нарвою». Тепло обнялися, пригадавши, що наше знайомство відбулося у вересні 2003 року у Львові, на одному із Форумів видавців. Відтоді й читаю часопис «Над Бугом і Нарвою». Якщо і не всі номери під ряд, то значну їх кількість. Але в силу певних обставин пропустив багато цікавого після 2014 року. І ось нове занурення в культуру і реалії Підляшшя.

Відразу звернув увагу на вірш Антона Верби, написаний у 1997 році. Там є такі рядки: «У споминах живуть підляські дні і ночі». У моєму серці також живуть дні і ночі рідної північної Сіверщини (Чернігівська область), але там ніколи не було такого теплого, ностальгійного, з любов'ю зробленого часопису, як «Над Бугом і Нарвою». А тепер мала Батьківщина моїх батьків взагалі окупована ворогом. Гебітскомісаріату і ґестапо ще нема, але хліб привозять лише раз на два дні, видають по талонах лише по пів буханця на людину. Ось така там «денацифікація».

З радістю переконуюся, що редактор, як і раніше, твердо дотримується всеукраїнського курсу. Про це й назви статей говорять. «Не оно на Пудляши, бо у Карпатах тоже люде наши» (№ 1/2022). Там цікаво про Гуцульщину та її закарпатську столицю Рахів (звуть його ще й Гуцульським Парижем). Подумалося: якби ж не було війни... Ми з братом саме в цьому році збиралися поїхати в Рахів і піднятися на Го-

eprasa.pl 30bce56a11

верлу. А тепер же комунікації порушені, війна зовсім не сприяє гірському туризмові. Зате Підляшшя, нарешті, побачив!

Знову занурююся в читання. На сторінці 24 того ж номеру, який вийшов напередодні нового російського вторгнення, гарне фото найбільшого у світі літака «Мрія». З сумом подумав, що цей літак був нещодавно знищений ворогом на летовищі у Гостомелі. Чи відбудуємо зруйноване окупантами, а якщо так, то коли?

Мій стіл завалений цікавими книгами. Тому переключаюся і на інші видання – скажімо, на книгу Юрія Гаврилюка «Від Володимирових походів до лінії Керзона». В'ячеслав Брюховецький у своєму «Слові до читачів» так пише про редактора і його справу: «Випробування, що випали на долю його кревняків, не заморозили природньої сили цієї галузки українського народу, про що свідчать факти діяльності культурних осередків і творчих індивідуальностей, діяльності в несприятливих умовах, у постійній боротьбі за право вижити і жити, в необхідності щоднини перевершувати себе вчорашнього і рухатися далі». Від себе додам: краще і не скажеш про місію діячів Підляшшя.

У суботу отримую повідомлення від друзів – обговорюємо ракетний обстріл Львова. Питають усі: Чи не постраждала Твоя родина, чи не зруйнований будинок? Ні, руйнувань поки мало. Проте, я все більше думаю про Чернігів. Для моїх дідів-прадідів саме це місто було найголовнішим. А тепер воно лежить в руїнах. Чи збереглися там хоча б древні церкви, чи відбудується воно, чи стане таким же гарним, як було колись? А з іншого боку – хто заборонить Путіну знищити Львів? Для нього ж це символ непокірного українства і Заходу як такого – зрівняв би з землею все, як би міг. Вся надія на те, що ракети і бомби російському фюрерові у великій кількості потрібні в інших місцях.

І знову про підляські реалії

Звідси до моєї окупованої Сіверщини сотні і сотні кілометрів. Але коли читаю поему «Вінець» Ірини Боровик з фразами «і солодкім і гуᵒркім», «щастя буᵒль», «на могілкі вуᵒз везе», «де я їᵉду, ой де?», «груᵒм розкроює землю» це так подібно до нашої північно-чернігівської вимови, майже ідентично!

А ще мені дуже сподобалися рядки Євгенії Жабінської зі збірочки «Коли приходить тиша»:

Як тебе назвати
мій народе
як назвати вас
люди з добрим поглядом
сумних очей
як тебе назвати
моя мово
як назвати тебе
музико мого дитинства
материнська пісне
як назвати тебе
моя пущанська країно?

Це вже літературна мова, яку авторка, як виявляється, вивчила самотужки.

Що для мене, і таких, як я Підляшшя? Це дивом збережений шматочок нашої етнічної території. Хай українство тут і не розкошує, але ж якось тримається! І ховати його рано. Пригадую, як зустрічав у Львові та в Луцьку берестейців з українським сентиментом. Майже від кожного з них чув: «Як тільки з'являється нагода – їдемо в Україну. І приваблює нас не лише мова, яка тут вільно квітне і розвивається. Але й той дух свободи, якого нема в Білорусі».

Це й справді – важливо мати територію, яка надихає! Тому й Підляшшя з його великою кількістю церков і православних цвинтарів, з його міцною історичною пам'яттю є важливим місцем для кожного небайдужого українця. Я прожив довге життя. Здавалося б, мене вже нічим не можна здивувати. Але це було до тих пір, поки не бував у підляському Дорогичині. Це найкрасивіший шматочок нашої давньої Русі! Широкий Буг і давнє городище на височезній горі. Є, звичайно, подібні місця і в Києві, і в Каневі, і в Лютежі... Але тільки тут, в Дорогичині долина великої ріки збереглася майже незайманою. Тут все так, як було тисячу років тому – ліси й луки. Саме тому кожен українець повинен хоча б раз у житті побувати на Підляшші.

Більськ, 27 – 30 березня 2022 р.

Сергій ЛАЩЕНКО
Фото Ю. Гаврилюка

Дорогий Читачу наш з Пудляша! Колй прагнеш свойого рýдного слова і знань про нашу пудляську історію, мову й культуру, то незалéжно од того, як сьой екземпляр нашого часопйсу попав у Твої руки – наступни можеш купйтй у кіосках і склéпових пунктах продажу фірми **KOLPORTER** на терені **Більськового, Гайнувського і Сім'ятйцького повітув**, а тоже у **Бйлуй-Пудляськуй, Білостоці, Варшаві, Вроцлаві, Гданську, Гурові-Ілавецькому, Кракові, Лігнйці, Лодзі, Люблйні, Ольштині, Перемишлі, Ряшеві, Сяноці, Холмі, Щеціні.** Так само в будь-якйй момент можеш у Редакції оформйтй передплату, як собí, так і сім'ї, друзям і знайомим.

Nasz drogi Czytelniku z całej Polski! Niezależnie od tego, w jaki sposób ten egzemplarz naszego pisma trafił do Twoich rąk – następny możesz kupić w punktach sprzedaży firmy **KOLPORTER** na terenie **pow. bielskiego, hajnowskiego i siemiatyckiego** oraz w **Białej Podlaskiej, Białymstoku, Chełmie, Gdańsku, Górowie Iławeckim, Krakowie, Legnicy, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Przemyślu, Rzeszowie, Sanoku, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu.** Możesz także za pośrednictwem Redakcji zamówić prenumeratę, zarówno sobie, jak też rodzinie, przyjaciołom i znajomym.

eprasa.pl 30bce56a11

«Ми були у Більську центральним осередком…» — Про акцію допомоги під час війни розповідає Марія Рижик

Зразу після варварської агресії Росії на Україну Союз українців Підляшшя ініціював різні форми підтримки та почав організовувати допомогу для біженців, які опинилися на Підляшші, в основному в Більську. У який спосіб у цей складний час підляська українська організація допомагає українцям – розповідає голова Союзу українців Підляшшя, **Марія Рижик.**

Людмила Лабович: *Союз українців Підляшшя постійно організує різні акції підтримки та допомоги для постраждалих під час війни українців. Які дії з початком агресії почала українська організація в регіоні?*

Марія Рижик: Ми почали від мітингів. Уже наступного дня після російського вторгнення Союз зорганізував демонстрацію проти війни у Більську, на якій були представники влади та жителі Більська. Ми висловили свою позицію, а також точно назвали агресора, тобто Росію. Знаємо, що люди в нас, на Підляшші, дивилися російське і білоруське телебачення, а там по-іншому говориться про те, що відбувається в Україні. Тому ми не тільки хотіли сказати, що ми проти війни, але й показати людям, хто насправді агресор, що це Росія напала на Україну.

У Більську ми зорганізували дві демонстрації, потім ще одну в Гайнівці і в Черемсі. Окрім того ми зробили мітинг разом з представниками білоруських середовищ коло Консульства Білорусі в Білостоці.

— *Союз не лише організував демонстрації, але почав також більш конкретну, матеріальну допомогу.*

— Зразу після першого мітингу ми почали збірку продуктів у нашому офісі при вулиці Криничній 14 у Більську. Ми кожного дня чергували в осередку від 8.00 ранку до 21.00 вечора. До нас приходили люди, які приносили харчові продукти та інші необхідні речі, а також з'являлися перші біженці, яким ми надавали допомогу. На початку до нас заходили люди з Західної України, але потім почали з'являтись біженці з Центральної і Східної України.

Протягом перших двох тижнів наше бюро функціонувало фактично нон стоп. Велику справу робили волонтери, в основному наші більські пенсіонери, які проводили в осідку багато годин і нам допомагали.

— *Збірка продуктів це не єдина форма допомоги?*

— Так. Союз розширив свою діяльність. Ми офіційно реєстрували збірки – матеріальну, але також фінансову. До нас почали приєднуватися інші організації, садочки, школи, фірми, між іншими ми почали співпрацю з мережею крамниць «Arhelan». Вони збирали різні продукти та згодом нам їх переказували, а ми тим усім ділилися з людьми, які потребують. Ми теж спільно з іншими організували різні форми допомоги. «Bielskie Babeczki» провели в Більську ярмарку, на якій зібрали понад 12 тисяч злотих, за які було куплено медикаменти в Україну. Окрім того був концерт у Більському будинку культури. Відбувся там благодійний концерт та аукціон для біженців.

Ми не тільки організували матеріальну допомогу, але й шукали транспорту, який міг би привезти до нас людей з кордону. Ми також шукали в різних фірмах машин, які могли завезти харчові та медичні продукти на кордон.

На початку люди приносили до нас все, що могли, тому ми багато продуктів переказували до Холма, а потім також до Люблина, згодом це все перекладали на рейсовий автобус, який довозив допомогу безпосередньо до Луцька або Рівного. Це тривало досить довго, але потім виявилося, що не можна вже переказувати допомоги через рейсові автобуси.

— *Союз українців Підляшшя та індивідуально члени організації від самого початку активно включаються в різноманітні акції підтримки. Це не тільки збірка продуктів, але також надання інформації, допомога при пошуку помешкання, праці та інші питання.*

eprasa.pl 30bce56a11

— Окрім допомоги на місці та переказування продуктів і речей в Україну, ми помагали знайти помешкання біженцям. Спільно з бургомістром Більська Ярославом Боровським та владою Більського повіту ми шукали родин, які могли прийняти біженців. Окрім того ми помагали поселитися українцям у тих місцях, які запропонувала влада міста чи повіту. Багато людей зголошувалося до нас з пропозиціями, що вони можуть взяти до себе біженців, деякі навіть пропонували, що вони заберуть їх з кордону. Так що ми були у Більську осередком, можна так сказати, центральним, який помагав у кожному моменті того страшного конфлікту.

— Почалися також зв'язки Союзу з фінами. У чому полягає ця співпраця?

— Фіни почали в себе збірку дарів для українських біженців та для України. Ми нав'язали співпрацю між іншими з Університетом Східної Фінляндії, а також з приватними особами, такими як Timo Kangastie. Наша співпраця полягала в тому, що фіни привозили до нас матеріальну допомогу – медикаменти, карімати, спальні мішки, харчування, одяг. Ми це складали у крамниці «Arhelan», згодом волонтери це все сортували і пакували. Згодом ми речі з Фінляндії передавали безпосередньо до Рівного, частину до Луцька, Тернополя і Ковеля, знаємо, що з цих міст допомога ішла далі до Харкова, Києва та інших місць в Україні.

— І теж помагали у виїзді біженців до Фінляндії.

— З Фінляндії вже кілька разів приїжджала до нас колона машин з матеріальною допомогою. Згодом тими машинами фіни забирали до себе біженців з України. Вони їм забезпечували на місці харчування, помешкання, медичну допомогу, навіть роботу.

Крім допомоги з Фінляндії, була також допомога з Брюсселі у Бельгії та зі Швеції. Були від них транспорти до нас. Їх організували, передусім, особи, які родом з Підляшшя. Вони там просто проводили збірки – люди приносили речі, які вони потім переказували далі.

— Іншою формою допомоги біженцям є організація занять для дітей з України. Чи Союз українців Підляшшя веде тут якісь дії?

— Так, нам вдалося зорганізувати світлицю – такий садочок для дітей, який діє при Більському будинку культури за згодою бургомістра та будинку культури. Заняття почалися уже на початку березня і відбуваються досі. Початково брали в них участь усі діти, які хотіли. Потім ми однак вирішили, що діти шкільного віку повинні ходити до школи, тому осталися дошкільнята.

Дітьми займаються вчителі з Рівного, вони ведуть фольклорні заняття та різні майстер-класи. Помагають працівники будинку культури. Дякуючи допомозі бургомістра Більська діти мають обіди в Початковій школі № 5 у Більську.

На сьогоднішній день є майже 20 дітей. Вони бавляться, дивляться українські фільми, інтегруються. Початково діти проводили час у будинку культури з 10.00 до 14.00, але ми дійшли до висновку, що краще довше, щоб батьки могли знайти роботу. Тому зараз пункт працює з 8.00 до 15.00.

— На початку помітний був великий спалах активності, але відомо, що допомога вимагає великих зусиль та величезної волонтерської праці людей, які часто мають свою роботу та свої обов'язки. Як зараз виглядає ситуація та яку допомогу після майже двох місяців війни веде Союз?

— Ситуація є напруженою і боїмося, що буде далі. Війна продовжується і не видно кінця. Біженці хочуть іти до роботи, але з тим, зокрема тут у Більську, тяжко. Тому деякі виїжджають до Фінляндії, де забезпечують їх працею – може не завжди відповідно до освіти, але основне, що можна заробити гроші.

З другого, однак, боку зараз ситуація трохи унормувалася, тому що менше людей приїжджає до Більська. Окрім того, ми вже знаємо, де є вільні місця в нашому місті, а якщо їх нема, пропонуємо біженцям нічліги на селах.

Офіс Союзу функціонує весь час – маємо харчі та інші продукти, а як у біженців є якісь проблеми, стараємося допомогти або скеровуємо, куди треба – до лікарні, юриста.

Зараз ми обмежили наш час роботи. Просто хочемо, щоб люди пристосувались до нас. Сьогодні наше бюро працює щодня з 17.00 до 19.00, буває однак, що часом відкрите довше. Однак доступний наш телефон, можна домовитись на конкретну годину, тоді ми приїжджаємо і даємо те, що потрібне.

— Дякую за розмову.

Розмовляла
Людмила ЛАБОВИЧ
Фото Ю. Гаврилюк, Архів СУП

eprasa.pl 30bce56a11

Україна – бій за свободу. Росія – боротьба проти неминучого майбутнього

(З редакторських нотаток 2014 року)

Друкований журнал має свої переваги – можна його читати в будь якому місці світу, аби було трохи світла. Є також надія, що хоч кілька примірників десь збережеться, коли з цих чи інших причин інтернетний сайт зовсім зникне з серверів. Мінусом є обмеженість місця, наслідком чого багато написаного може залишитись «у шухляді». Така доля зустріла й чимало нотаток зроблених у 2014 році – у момент, коли війна постсовєтської Росії проти незалежної України перейшла з поля маніпуляцій та пропаганди у поле реального бою, хоч військова агресія була маскована брехнею про «іхтамнетів» та «проросійських сепаратистів» – нібито «шахтарів і трактористів». Минуло з цього часу 8 років, масштаб російської агресії проти України зовсім інший, але суть ситуації, яка призводить до все більш злочинної війни та все більш збоченої брехні – не змінилася. Тому тодішні думки вирішив віддати зараз у друк без якихось більших змін.

На Підляшші весна й початок літа 2014 року були такі, як завжди – пора зелених ланів, перетканих кольоровими цвітами та культурних заходів, зокрема конкурсів церковного й світського співу. В Україні ж фактично війна.

Війна це політика, а з нею як зі складною хворобою, адже видно, що діється щось поганого, але інколи важко дійти до першопричин та й ніколи не відомо, які будуть наслідки – як дії самих шкідливих бацил, так і застосованих проти них лікувальних засобів (або їх відсутності). Не виняток й те все, що за справою Росії твориться в Україні, яка стала об'єктом «братньої» агресії.

Але хоч справді важко ще стовідсотково сказати, як і коли приймалися у Кремлі конкретні рішення й чого насправді хотіла добитися «кремлівська верхушка», то все ж загальна причина, яка призвела до такої ситуації, давно відома. Це неспроможність Росії, яка загрузла десь на шляху від придавленого «татаро-монгольським» ярмом середньовічного Московського князівства, переселитися в сучасність і стати – сильною та авторитетною і загальношанованою – модерною державою.

Теоретично Російська Федерація має умови, щоб бути успішною країною багатих громадян – найбільшу у світі територію, отже й величезні природні ресурси. Також населення до їх освоювання не так знов мало – 143 млн (9 місце у світі). Це, що воно розкинуте на величезному просторі, не повинно бути проблемою, бо ж навіть ще рідше заселена (ще більш «дика») й не менше підарктична 35-мільйонна Канада зовсім непогано дає раду – її економія на рівні багатих європейських держав, адже випрацьовує щорічно біля 40 тис. американських доларів продукту на особу (т.зв. реальний ВВП – за паритетом купівельної спроможності). Показується однак, що продукт на російську «статистичну душу» більш ніж вдвічі менший від канадського, хоч і небагато поступається державам нещодавно прийнятим до Європейського Союзу, як Польща, Угорщина чи Литва – за даними Міжнародного валютного фонду це 17,7 тис. американських доларів.

Євгеній Вєтошкін. На порозі війни (Одеса, 2014 р.)

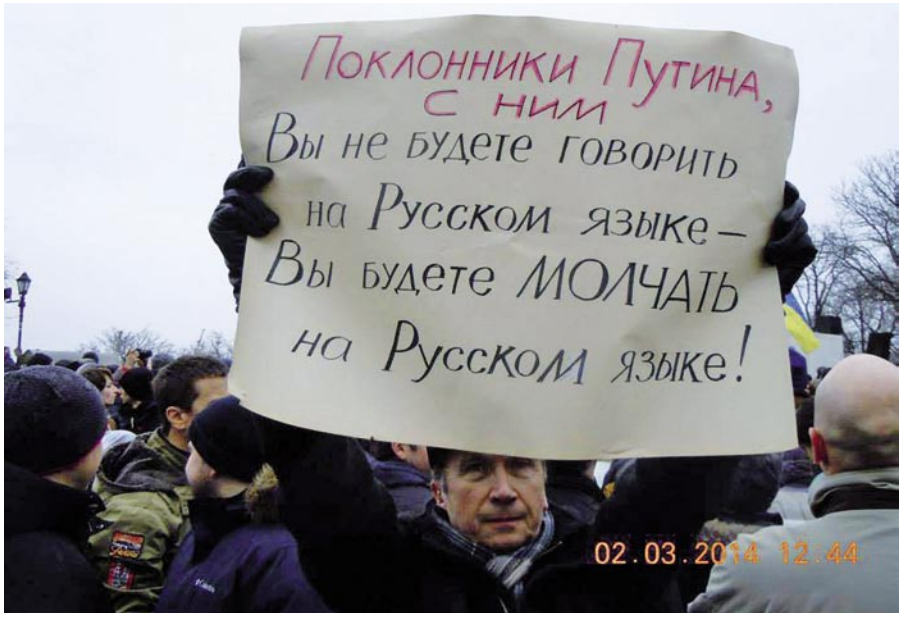
Україна зі своїми 7,6 тис. на особу виглядає в цій статистиці зовсім бідною, все ж, коли йдеться про загальну якість життя, показується, що середньостатистичному українцеві, нібито двічі більшому злидареві ніж громадянин РФ, живеться насправді краще від своїх російських сусідів! Адже за даними для 2010 року, знайденими на сайті internationalliving.com, загальний показник якості життя для України дорівнював 62 балам й був все ж таки ближчий найкращому (82 бали – Франція), ніж показник для «багатої» Росії та «стабільної» Білорусі – вони, зі своїми 54 балами, були ближчі до низу списку, який з 30 балами зайняло Сомалі (для порівняння: Польща – 71 балів). У детальних показниках Україна поступалася Росії у категоріях «економіка» (42:53; Польща – 52), «дозвілля і культура» (61:67; Польща – 74) та «здоров'я» (68:71; Польща – 80). Однак Україна Росію обганяла у категоріях «кошт життя» (49:29; Польща – 51), «довкілля» (74:71; Польща – 72), «свобода» (75:42; Польща – 100), «інфраструктура» (60:48; Польща – 64), «ризик і безпека» (71:57; Польща – 86) та «клімат» (78:64; Польща – 76).

Виходить, що для «середньостатистичного» (або «простого») українця життя було не лише вільнішим, але й безпечнішим та вигіднішим ніж у росіян, а противагою для гірших економічних показників, отже й меншої можливості доброго заробітку, були нижчі кошти життя (нижчі ціни й комунальні та інші оплати). До речі, жертвою оманливості номінально високих (у перерахунку на гривні) російських прибутків стали мешканці Криму, зокрема пенсіонери, які при українській владі користувалися широкою палітрою пільг – в місце омріяних російських пенсій отримали вони свої українські пенсії, перераховані на рублі по офіційному курсі, а до того у одному пакеті зі стрибком цін і комунальних оплат в сторону російського рівня.

eprasa.pl 30bce56a11

Весна 2014 року. Зразок російської «антифашистської» пропаганди, якою заохочували мешканців Криму, щоб підтримали його окупацію та анексію. Внизу: Поганий діагноз для «путінолюбців України» – мешканець Одеси з плакатом, який попереджував про відсутність політичних прав у громадян Росії, чим незабаром «ощасливлені» були й мешканці захоплених у 2014 році теренів України (все, до речі, як і в описуваній Шевченком Росії середини XIX ст., в якій «Од молдованина до фіна//На всіх язиках все мовчить» – поема «Кавказ»).

Звісно, Москва й «наближені до влади» в РФ багатші ніж Київ та олігархи українського промислово-сировинного Лівобережжя, адже й можливості тут непорівнювальні. Все ж «решта Росії» – як у територіальному, так і демографічному сенсі – це практично об'єкт колоніальної експлуатації «московським центром». Але, так як переконував колись Леонід Кучма, що «Україна не Росія» (й самі українці своєю поведінкою показали, що це правда), незаперечним фактом є й те, що «Росія не Україна». Передусім тому, що – як визнають самі тверезо мислячі росіяни – Російська Федерація це не новітня держава громадян, але імітуюча демократичний Захід держава влади, отже, держава без критичної маси громадянського суспільства, яке могло б цю владу хоч сяк-так контролювати. Тому, хоч із завданням реального економічного розвитку й забезпечення загалу росіян гідною долею участі у сировинному багатстві кремлівська влада фактично не справилася, немає тут кому зробити з нею те, що зроблено з Януковичем і його «регіоналами» у Києві. Більше – можливим є дальше перетворювання Російської Федерації у державу з авторитарною, ні від кого незалежною владою, яка хоч не в силі зробити Росію одним із фактичних полюсів світу, то може імітувати свою «могутність» та паскудити сусідам – звісно цим меншим, з т.зв. пострадянського простору, бо «натівську» Європу чи хоч би Китай їй таким хамським способом не вкусити.

З іншого боку – можливість розпоряджатися без суспільного контролю величезними грішми дозволяє, методами підкупу в сфері бізнесу й політики, монтувати в західних країнах своєрідний блок друзів.

* * *

В імперській «Росії необнятій» імітування було повсякденністю у всій її історії – як у добу «царську», так і «комісарську», тобто «радянської влади». Імітований характер «неперевершеної могутності» царської Росії показала Перша світова війна. Відтак виявилося, що такою самою бульбашкою була могутність чергового її втілення – Радянського Союзу, хоч цей озброївся не лише традиційним імперським шовінізмом, але й ідеогемами світової комуністичної революції та батьківщини світового пролетаріату. Причина цих провалів зовсім не особлива. Це просто наслідки цього, що, як царська, так і «совіцька» імперії (Підляшшя, до речі, мало справу з обома, у 1807-1915 та 1939-1941 роках) розвивалися не внутрі, а назовні – грабуючи що тільки було можна: у своїх безпосередніх сусідів – землі, а у більш розвинутих держав – технології. Це, в поєднанні з можливістю нічим не обмеженої мобілізації людських ресурсів – у довгостроковій перспективі винищуючої та злочинної – робило можливим грандіозні, але все ж таки інцидентні успіхи, як хоч би перемога у боротьбі з нацистською Німеччиною (*фашисткой силой тёмною*), а відтак перетворення частини Європи у сателітський «табір народної демократії», потім залякування світу ядерною зброєю, врешті – польоти в космос.

Звісно – співучасть у перемозі над III Райхом була можлива завдяки величезним людським втратам, ніяк не співмірним з німецькими (по суті був це черговий сталінський злочин на «радянських людях»). Але також завдяки допомозі, отримуваній від західних альянтів – як сировиною й технікою, так і харчами. Символічно, що саме з США поставлялась добре відома з фільмів та літератури «свиная тушонка», що її совєтські солдати їли в окопах, а також вантажівки, на яких монтувались не менш відомі «катюші» (реактивні системи залпового вогню).

Закінчення на 40 стор.

eprasa.pl 30bce56a11

«Україна Славетна: від князя Кия до нашого часу»

Історична картина Артура Орльонова «Україна Славетна: від князя Кия до нашого часу» (2013 р.), присвячена становленню державності на українських землях. На картині зображені: Сергій Лифар (фр. Serge Lifar, 1904-1986) – балетний танцівник та хореограф. **Пилип Орлик** (1672-1742) – гетьман Війська Запорозького, автор конституційного договору. **Ольга Кобилянська** (1863-1942) – модерністська письменниця, рання учасниця жіночого руху на Буковині. **Михайло Вербицький** (1815-1870, народився і помер у Надсянні) – композитор, автор музики українського національного і державного гімну. **Сергій Королів** (Корольов; 1907-1966) – вчений і конструктор у галузі ракетобудування та космонавтики. **Павло Чубинський** (1839-1884) – українознавець і поет, автор слів українського гімну. **Валентин Глушко** (1908-1989) – конструктор ракетних систем і двигунів. **Кий** – легендарний засновник Києва. **Микола Лисенко** (1842-1912) – композитор, збирач пісенного фольклору. **Михайло Драгоманов** (1841-1895) – українознавець та публіцист, засновник українського соціалізму. **Сергій Прокоф'єв** (1891-1953) – композитор. **Леся Українка** (Лариса Косач; 1871-1913) – письменниця, перекладачка, фольклористка. **Іван Котляревський** (1769-1838) – класик нової української літератури. **Василь** (**Костянтин**) **Острозький** (1526-1608) – політичний і культурний діяч, засновник Острозької академії. **Данило Галицький** (1201-1264) – правитель Галицько-Волинського князівства, король Русі (коронація у 1253 р. у Дорогичині над Бугом). **Іван Федорович** (Федоров; бл. 1510-1583) – друкар, гравер та ливарник; у 1566-1572 рр. працював у Заблудові. Преподобний **Антоній Печерський** (бл. 982-1073) – засновник Печерського монастиря у Києві. **Анна Ярославна** (бл. 1032 – між 1075 і 1089) – дочка вел. кн. київського Ярослава Мудрого, королева Франції. Преп. **Феодосій** (**Теодосій**) Печерський (бл. 1009-1074) – один із основоположників чернецтва у Київській Русі. **Ярослав Мудрий** (983/987-1054) – великий князь київський. **Нестор Літописець** (бл. 1056-1114) – київський літописець та письменн
во-Печерсько
постольна **О**
на; бл. 910-9
часній тради
міших жінок
Св. Рівноапо
ликий (960/
київський, Х
Іларіон (990
трополит Кий
і письменник
ла (1596 – 1
ний діяч, як К
докорінну ре
ви та освіти
1990-х роках
1861) – клас

eprasa.pl 30bce56a11

ик-агіограф, чернець Києого монастиря. Св. Рівноа**льга** (хрещене ім'я – **Оле**69) – княгиня київська, у суції очолює перелік найвідодавньої та сучасної України. стольний **Володимир Ве**963-1015) – великий князь ститель Русі. Святитель – 1088) – перший русин миївський та всієї Русі, оратор . Святитель **Петро Моги**647) – політичний і церковиївський митрополит провів форму православної церкв Україні (канонізований у). **Тарас Шевченко** (1814сик української літератури, мислитель, художник. Національний герой і символ України. **Дмитро «Байда» Вишневецький** (?-1563/1564) – козацький ватажок князівського роду, збудований ним замок на острові Мала Хортиця вважається прототипом Запорозької Січі. **Богдан Хмельницький** (1595-1657) – творець Української козацької держави та її перший гетьман. **Михайло Грушевський** (1866-1934) – історик, громадський та політичний діяч, голова Центральної Ради Української Народної Республіки. **Соломія Крушельницька** (1872-1952) – оперна співачка, одна із найвидатніших у світі. **Борис Грінченко** (1863-1910) – письменник та українознавець, лексикограф. **Петро Конашевич-Сагайдачний** (1570-1622) – гетьман реєстрового козацтва та Війська Запорозького, організатор успішних походів проти Кримського ханства, Османської імперії та Московського царства. **Іван Франко** (1856-1916) – один із найвидатніших українських письменників, вчений і громадський та політичний діяч. **Григорій Сковорода** (1722-1794) – філософ-містик, богослов та поет. **Олександр Довженко** (1894-1956) – класик світового кінематографа. **Володимир Вернадський** (1863-1945) – науковець та філософ, засновник геохімії, біогеохімії та радіогеології, вчення про біосферу, ноосферу, космізм. **Іван Огієнко** – митрополит **Іларіон** (1882-1972) – філолог і церковний діяч. **Іван Стешенко** (1873-1918) – літературознавець і письменник, член перших українських політичних партій, міністр уряду Української Народної Республіки. **Олександр Духнович** (1803-1865) – закарпатський письменник і культурний діяч. **Анатолій Солов'яненко** (1932-1999) – всесвітньо відомий український співак (лірико-драматичний тенор).

Артур Орльонов – головний художник студії Українського батального мистецтва. Народився в Ташкенті у 1973 р. У 1992 р. закінчив Ташкентське художнє училище ім. П.П. Бенькова, у 1999 р. – Українську академію мистецтв, у 2003 р. – аспірантуру (батальне мистецтво).

eprasa.pl 30bce56a11

Піліп, Ксеня і газети ❖ Pilip, Ksenia i hazety

Продовжинє з попереднього номера

Сєнька стала пудглядаті, колі то до Піліпа хвори, або і пораняни приходят, і вона тогди заходіла до його. Штось там часом Піліпові помогла або потримала, як вуон зшивав рану. Пацієнти тоже билі спокуйніейши, бо менш болієло, колі Сєнька до їх усміхалась. Приходіла всьо частійй і частійй. Піліпові тоє сподобалось, не бив протів. То ж як я бив у вуойську – думав собіе – то там ні куонські, ні людські дохтор ніколі самиє не займалісь хворимі, все хтось їм помагав. А хворих било буольш і буольш. З далєкіх сюол приїжджалі люде, коб поліечитісь. Всіе зналі, што в нашум селіе є хлопець, котори ліечит не гуорш дохтора і мнуого таніей. Піліпова слава била уже не менша чим вурлянської шептухі. Сєнька уже і на штодень била у шпіхіерикові. Досюоль Піліп ліечив пувдармо, а як хтось бив вельмі біедни, то зусіем гроши не брав. Сєнька пільновала, коб платілі всіе.

Прийшов і такій час, што Піліп ліечив, а грушмі од хворих займалась Сєнька. І ціели час заговорувала Піліпа. Заговорувала не так, як шептуха заговорує хворого, а так як дієвчина хлопця. Уже Сєнька у Піліпа сідієла й колі хворих не било. Ніби то хтось там з села бачив, што вони уже разом і в луожку лєжалі. Певно то і правда била, бо не за довгі час батюшка, читаючи заповеді в церкві, сказав, што на Покрову Корнілув Піліп буде женітісь з Палажчиною Ксеньою. Нікого тоє в селіе не здівовало. Закрунула дієвчина хлопцьом, от і всьо.

Весієлє било як то весієлє, оно ніхто не побівся. Певно тіем, што тиє, котори міелі охоту даті собіе по зубах – здержаліся. Бо ж молодий займався тогди Сєнькою і не міев би часу їх ліечіті.

Не мінуло і два міесеці по весіелі, як всьо начало мінятіся. Уже Сєнька перестала помагаті Піліпові рани шиті, хоч гроши далійй лічила. Піліп так і перестав бачиті тиє гроши, што вуон їх заробів. За тоє Сєнька розпаніела. Як Жиди, чи то Йомко чи Ґдаль, приїжджалі до нашого села свуой товар продаваті, то спочатку йшлі до Піліпа. Вони зналі, што вуон і так нічого не купіт. Пиходілі, коб похваліті Сєньку, Піліпову жуонку. Говорилі не раз, што попала йому найхоруоща жуонка в ціелум Бієльськум повіеті. Приємно било Піліпові тоє чуті. Казалі, што про їіе треба дбаті, бо ще втече до когось іншого і з кім же тогди Піліп останеться. Зналі, што говорилі. Жиди-гендлярие найбуольш дбалі про своіе повни кішеніе. Нахвалівши Сєньку перед Піліпом, зараз ішлі до їіе. Продавалі юой всьо, а найбуольш бабської одежи. Уже тепер вона не торговалась так муоцно, як колісь, колі купляла за материни гроши. Піліп жуонці гроши не шкодовав. Купляла, што хотіела. Піліпові осталі газети.

Тиє варшавські газети, што билі у їх у хаті, переглядала і Сєнька. Читаті вона не читала, слабо юой тоє йшло. За тоє переглядала всякі фотографії і малюнкі. Дівілась,

Prodowżynie z poperednioho nomera

Sieńka stała pudhladati, koli to do Pilipa chwory, abo i poraniany prychodiat, i wona tohdy zachodiła do joho. Sztoś tam czasom Pilipowi pomohła abo potrymała, jak wuon zszywaw ranu. Pacijenty toże byli spokujniejszy, bo mensz boliełło, koli Sieńka do jich usmichałaś. Prychodiła wsio czastiej i czastiej. Pilipowi toje spodobałoś, ne byw protiw. To ż jak ja byw u wuojśku – dumaw sobie – to tam ni kuoński, ni ludśki dochtor nikoli samyje ne zajmaliś chworymi, wse chtoś jim pomahaw. A chworych było buolsz i buolsz. Z dalekich siuoł pryjiżdżali lude, kob poliejczytiś. Wsie znali, szto w naszum seliе je chłopeć, kotory liejczyt ne huorsz dochtora i mnuoho taniej. Pilipowa sława była uże ne mensza czym wurlańskoji szeptuchi. Sieńka uże i na sztodeń była u szpichierykowi. Dosiuol Pilip liejczyw puwdarmo, a jak chtoś byw welmi biedny, to zusiem hroszy ne braw. Sieńka pilnowała, kob płatili wsie.

Pryjszow i takij czas, szto Pilip liejczyw, a hruszmi od chworych zajmałaś Sieńka. I cieły czas zahoworuwała Pilipa. Zahoworuwała ne tak, jak szeptucha zahoworuje chworoho, a tak jak diewczyna chłopcia. Uże Sieńka u Pilipa sidieła j koli chworych ne było. Niby to chtoś tam z seła baczyw, szto wony uże razom i w łuożku leżali. Pewno to i prawda była, bo ne za dowhi czas batiuszka, czytajuczy zapowedi w cerkwi, skazaw, szto na Pokrowu Korniłuw Pilip bude żenitiś z Pałażczynoju Ksenioju. Nikoho toje w seliе ne zdiwowało. Zakrunuła diewczyna chłopciom, ot i wsio.

Wesiele było jak to wesiele, ono nichto ne pobiwsia. Pewno tiem, szto tyje, kotory mieli ochotu dati sobie po zubach – zderżalisia. Bo ż mołodyj zajmawsia tohdy Sieńkoju i ne miew by czasu jich lieczyti.

Ne minuło i dwa mieseci po wesieli, jak wsio naczało miniatisia. Uże Sieńka perestała pomahati Pilipowi rany szyti, chocz hroszy dalіej liczyła. Pilip tak i perestaw baczyti tyje hroszy, szto wuon jich zarobiw. Za toje Sieńka rozpanieła. Jak Żydy, czy to Jomko czy Gdal, pryjiżdżali do naszoho seła swuoj towar prodawati, to spoczatku jszli do Pilipa. Wony znali, szto wuon i tak niczoho ne kupit. Pychodili, kob pochwaliti Sieńku, Pilipowu żuonku. Howoryli ne raz, szto popała jomu najchoruoszcza żuonka w ciełum Bielśkum powieti. Pryjemno było Pilipowi toje czuti. Kazali, szto pro jijie treba dbati, bo szcze wtecze do kohoś inszoho i z kim że tohdy Pilip ostanet´sia. Znali, szto howoryli. Żydy-hendlarye najbuolsz dbali pro swojie powny kiszenie. Nachwaliwszy Sieńku pered Pilipom, zaraz iszli do jijie. Prodawali juoj wsio, a najbuolsz babśkoji odeży. Uże teper wona ne torhowałaś tak muocno, jak koliś, koli kuplała za materyny hroszy. Pilip żuonci hroszy ne szkodowaw. Kuplała, szto chotieła. Pilipowi ostali hazety.

Tyje warszawśki hazety, szto byli u jich u chati, perehladała i Sieńka. Czytati wona ne czytała, słabo juoj toje jszło. Za toje perehladała wsiaki fotohrafiji i malunki. Diwiłaś, jak

eprasa.pl 30bce56a11

як то поодягани варшавські акторкі. Тоже хотіела биті так одягняна. І заказувала у Жидуов всяку одежу, коб тоже так виглядаті. Замовляла тоже всякі парфуми і разни бабські мазідла. Дівілась Сєнька в газетах, як то причесани акторкі і тоже так хотіела. Найгуорш, што ніхто в селіе не уміев, так як в газетах показували. Баби в селіе чесаліс гребеньом, запліталі волоси в коси, от і всьо. Прийшла тоже тогди мода на кручани волоси. Крутіеньом волуос бабам займався в селіе коваль. Брав вуон кусок ґрубого дрота, нагривав в розжаранум угльові, послі трохі холодів і навівав на його бабські волоси. Не все добре виходіло. Як друот бив за зімни, волоси не крутілісь, як за жешкі, моглі загоріетісь. Коб не било якоїсь біди у коваля, як накручував бабам волоси, все пуд рукою било відро з водою. Сєнька не хотіела до коваля. Помоглі Жиди – возілі їїе до фризієра, до Біельська. Чи то в недіелю, чи в якоє небудь свято, як оно Піліп з Сєнькою приходілі до церкви, всіе на їх дівілісь. Дівченята і молодиє баби завідувалі Сєньці, за тоє стариє говорилі між собою, што вона як якоєсь чучало виглядає. Мужчини по тіху пудсміхалісь з Сєнькі і Піліпа, алє нічого голосно не говорилі. Бо може ще прийдеться ліечитісь – думалі собіе.

to poodiahany warszawśki aktorki. Toże chotiełа byti tak odiahniana. I zakazuwała u Żyduow wsiaku odeżu, kob toże tak wyhladati. Zamowlała toże wsiaki parfumy i razny babśki mazidła. Diwiłaś Sieńka w hazetach, jak to pryczesany aktorki i toże tak chotiełа. Najhuorsz, szto nichto w seliе ne umiew, tak jak w hazetach pokazuwali. Baby w seliе czesaliś hrebeniom, zaplitali wołosy w kosy, ot i wsio. Pryjszła toże tohdy moda na kruczany wołosy. Krutiеniom wołuos babam zajmawsia w seliе kowal. Braw wuon kusok grubo-ho drota, nahrywaw w rozżaranum uhlowi, posli trochi chołodiw i nawiwaw na joho babśki wołosy. Ne wse dobre wychodiło. Jak druot byw za zimny, wołosy ne krutiliś, jak za żeszki, mohli zahoryetiś. Kob ne było jakojiś bidy u kowala, jak nakruczuwaw babam wołosy, wse pud rukoju było widro z wodoju. Sieńka ne chotiełа do kowala. Pomohli Żydy – wozili jijiе do fryzijera, do Bielśka. Czy to w nedielu, czy w jakoje nebud´ swjato, jak ono Pilip z Sieńkoju prychodili do cerkwy, wsiе na jich diwiliś. Diwczeniata i mołodyje baby zawiduwali Sieńci, za toje staryje howoryli miż soboju, szto wona jak jakojeś czuczało wyhladaje. Mużczyny po tichu pudsmichaliś z Sieńki i Pilipa, ale niczoho hołosno ne howoryli. Bo może szcze pryjdet´sia liczytiś – dumali sobiе.

Господаркою ні Сєнька, ні Піліп зусіем не займалісь. У його часу не хватало, жуонці не хотіелось. Покуоль жив ще Піліпув батько, якось полє засівав, як умер, запущане заросло всякім зіельом. Міналі літа, уже берузкі на полі рослі і певно велікі ліес там би вирус, коб не газета.

Господаркою ні Сєнька, ні Піліп зусіем не займалісь. У його часу не хватало, жуонці не хотіелось. Покуоль жив ще Піліпув батько, якось полє засівав, як умер, запущане заросло всякім зіельом. Міналі літа, уже берузкі на полі рослі і певно велікі ліес там би вирус, коб не газета.

Хоч Сєньці тяжко било читаті, то приуважила у газеті веліку рекляму. Там заохвочувалі люді з села, коб тиє продавалі господаркі і приїжджалі до Варшави житі. Якоєсь бюро продавало таньо хати в Варшаві. Хати білі малєнькі, алє саме важне, што нови і недорогіє. Не кажучи нічого Піліпові, начала Сєнька випитуваті Жидуов, за куолькі то можна било б їхню господарку продаті. Жиди як то Жиди, зараз знюхалі, што можна тут добре заробіті. Крутілі носом, што за господарку мнуого ніхто не дасть, бо вона зіельом заруосша, алє про справу не забилі. Што і раз приїжджавши до нашого села, не забивалі зайті до Сєнькі і про господарку запитаті. Виходіло, што продавши господарку, можна било б в століці хату купіті. Начала Сєнька Піліпа дуриті, коб переїехаті до Варшави. Піліп опірався як муог, то ж йому в нашум селіе добре било. Тут його шановалі, гроши якієсь там білі, то і пошто до Варшави їехаті. Так думав Піліп, жуонці било другє в головіе – Варшава і Варшава.

Hospodarkoju ni Sieńka, ni Pilip zusiem ne zajmaliś. U joho czasu ne chwatało, żuonci ne chotiełoś. Pokuol żyw szcze Pilipuw bat´ko, jakoś pole zasiwaw, jak umer, zapuszczane zarosło wsiakim zielom. Minali lita, uże beruzki na poli rosli i pewno weliki lies tam by wyrus, kob ne hazeta.

Chocz Sieńci tiażko było czytati, to pryuważyła u hazeti weliku reklamu. Tam zaochwoczuwali ludi z seła, kob tyje prodawali hospodarki i pryjiżdżali do Warszawy żyti. Jakojeś biuro prodawało tanio chaty w Warszawi. Chaty byli maleńki, ale same ważne, szto nowy i nedorohije. Ne każuczy niczoho Pilipowi, naczała Sieńka wypytuwati Żyduow, za kuolki to można było b jichniu hospodarku prodati. Żydy jak to Żydy, zaraz zniuchali, szto można tut dobre zarobiti. Krutili nosom, szto za hospodarku mnuoho nichto ne dast´, bo wona zielom zaruossza, ale pro sprawu ne zabyli. Szto i raz pryjiżdżawszy do naszoho seła, ne zabywali zajti do Sieńki i pro hospodarku zapytati. Wychodiło, szto prodawszy hospodarku, można było b w stolici chatu kupiti. Naczała Sieńka Pilipa duryti, kob pereji echati do Warszawy. Pilip opirawsia jak muoh, to ż jomu w naszum seliе dobre było. Tut joho szanowali, hroszy jakijeś tam byli, to i poszto do Warszawy jiechati. Tak dumaw Pilip, żuonci było druhie w hołowiе – Warszawa i Warszawa.

Сєнька знов такая добра зробілась, як то колісь било, покуоль ще не поженілісь. Уже не говорила до свойого чоловіека Піліпе, а оно Піліпку і дорогій Піліпку. Знов помагала в шпіхіерикові при хворих. Заказала у орлєнських

Sieńka znow takaja dobra zrobiłaś, jak to koliś było, pokuol szcze ne pożeniliś. Uże ne howoryła do swojoho czołowieka Pilipe, a ono Pilipku i dorohij Pilipku. Znow pomahała w szpichierykowi pry chworych. Zakazała u orleńskich

eprasa.pl 30bce56a11

Жидуов нови костюм для Піліпа, бо той, в которум вуон ходів ще од їхнього весіˇля, зусіˇм дирави зробівся. І в той час Жиди ще муцніˇй зачалі перед Піліпом вихвалювати Сєньку. Добру маю жуонку – думав Піліп – треба юой догодіті. Згодівся поїˇхаті до Варшави хати оглядаті. Колісь бив там у вуойську, то і цікаво било йому знов століцю побачиті.

Жид Йомко завюоз Піліпа з жуонкою до Біˇльська, а стуоль поїздом до Варшави. Піліп у Варшаві вже бив і знав, што і як там є. За тоє Сєньці очи всюди розбігалісь. Вона міˇста буольшого чим Біˇльськ досюоль і не бачила. А тут, у Варшаві, повно люді, самоходи і трамваї на гуліцях і де не гланеш – склєпи. Не такіє, як у Жидуов у Вуорлі. Велікі, елєґанцькі, товару в їх повно. Тут просто заходіш до склєпу і всьо, што захочеш, можеш зразу купіті, не треба у Жида заказуваті і ждаті, покуоль той привезе. На гуліці люде одягняни, як тиє з фотографій у газетах. Правда, їм тоже нічого не бракло. Піліп поїˇхав у новум костюмі, туом, што Сєнька недавно заказала, як зачала думаті про Варшаву. На Сєньці оно што куп'яне платтє, пракуовці на пальцях, волоси накручани, а ще і капелюш на голові.

Заходят Піліп з Сєнькою до того бюра, што продають хати в Варшаві, а там уже всьо знают – хто вони і пошто прийˇхалі. Жид Йомко раніˇй подзвонів і всьо сказав. В бюри двох молодих мужчин в новенькіх костюмах, волоси у їх гоже пристрижани і прилізани, як у тих акторув з газети. І такіє вони приємни. Знают, што купціˇ прийˇхалі і треба про їх дбаті. Посаділі Піліпа з Сєнькою на м'якіх фотелях, ще і запиталі, чи може хочут чогось зїˇсті або випіті, бо певно змучани дорогою. До Сєнькі все говорат – „проше пані" і „проше пані", а часом то і „проше шановней пані". Ніколі ще так до їїˇ ніхто не говорив. Почулась вона як варшавська пані. Хоч Сєнька добре одягняна, то по-пуольську лєдво говорит. А тих двох з бюра зусіˇм на тоє не дів'яться і з велікою пошаною до їїˇ зворочуються. Сєнька сідіˇла б і сідіˇла б в туом фотельові і певно заказала б у тих молодих добри обіˇд, оно што Піліп хотіˇв хучиˇй тую хату обачиті.

Оглядаті хату поїˇхалі самоходом. Ні Піліп, ні Сєнька ще досюоль самоходом не їˇхалі. Сєньці то і двери в самоході шофер одчиняв. Дбают тут про люді, просто варшавська культура – думала собіˇ Сєнька – і дівілась на ціˇлу гуліцю невелікіх домуов, котори ще будовалі. То там моглі б житі, як би продалі господарку на селіˇ. Тиє мужчини з бюра сталі говориті, што хоч будова ще не скуончана, то чуть не всіˇ хати уже продани. Ще оно двіˇ осталось. Треба хутко сказаті, так чи ніˇ, бо послі уже такої оказії певно і не буде. Ну што ж – всіˇ хочут у Варшаві житі.

Сєнька то уже і зразу сказала б, котору хату хоче купіті, а може уже і не ворочалася б зусіˇм на село. Піліп мовчав. Чого ж до тої Варшави, то ж на селіˇ маю хату і зусіˇм некєпсько мніˇ живеться, так собіˇ думав. А з другої сторони приганулісь йому слова Жида Йомка – захотіˇлось гожу жуонку міˇті, то мусіш юой догоджуваті, бо до другого втече.

Даліˇй буде в наступних номерах

Юрій ПЛЄВА

Żyduow nowy kostium dla Pilipa, bo toj, w kotorum wuon chodiw szcze od jichnioho wesiˇla, zusiˇm dyrawy zrobiwsia. I w toj czas Żydy szcze mucniˇj zaczali pered Pilipom wychwaluwati Sieńku. Dobru maju żuonku – dumaw Pilip – treba juoj dohoditi. Zhodiwsia pojiˇchati do Warszawy chaty ohladati. Koliś byw tam u wuojśku, to i cikawo było jomu znow stoliciu pobaczyti.

Żyd Jomko zawiuoz Pilipa z żuonkoju do Biˇlśka, a stuol pojizdom do Warszawy. Pilip u Warszawi wże byw i znaw, szto i jak tam je. Za toje Sieńci oczy wsiudy rozbihaliś. Wona miˇsta buolszoho czym Biˇlśk dosiuol i ne baczyła. A tut, u Warszawi, powno ludi, samochody i tramwaji na huliciach i de ne hlanesz – sklepy. Ne takije, jak u Żyduow u Wuorli. Weliki, elegańcki, towaru w jich powno. Tut prosto zachodisz do sklepu i wsio, szto zachoczesz, możesz zrazu kupiti, ne treba u Żyda zakazuwati i żdati, pokuol toj pryweze. Na hulici lude odiahniany, jak tyje z fotohrafij u hazetach. Prawda, jim toże niczoho ne brakło. Pilip pojiˇchaw u nowum kostiumi, tuom, szto Sieńka nedawno zakazała, jak zaczała dumati pro Warszawu. Na Sieńci ono szto kupjane płattie, prakuowci na palciach, wołosy nakruczany, a szcze i kapelusz na hołowiˇ.

Zachodiat Pilip z Sieńkoju do toho bjura, szto prodajut chaty w Warszawi, a tam uże wsio znajut – chto wony i poszto pryjiˇchali. Żyd Jomko raniˇj podzwoniw i wsio skazaw. W bjury dwoch mołodych mużczyn w noweńkich kostiumach, wołosy u jich hoże prystryżany i prylizany, jak u tych aktoruw z hazety. I takije wony pryjemny. Znajut, szto kupciˇ pryjiˇchali i treba pro jich dbati. Posadili Pilipa z Sieńkoju na mjakich fotelach, szcze i zapytali, czy może choczut czohoś zjiˇsti abo wypiti, bo pewno zmuczany dorohoju. Do Sieńki wse howorat – „proszę pani" i „proszę pani", a czasom to i „proszę szanownej pani". Nikoli szcze tak do jijiˇ nichto ne howoryw. Poczułaś wona jak warszawśka pani. Chocz Sieńka dobre odiahniana, to po-puolśku ledwo howoryt. A tych dwoch z biura zusiˇm na toje ne diwjat´sia i z welikoju poszanoju do jijiˇ zworoczujut´sia. Sieńka sidiˇła b i sidiˇła b w tuom fotelowi i pewno zakazała b u tych mołodych dobry obiˇd, ono szto Pilip chotiˇw chuczyˇj tuju chatu obaczyti.

Ohladati chatu pojiˇchali samochodom. Ni Pilip, ni Sieńka szcze dosiuol samochodom ne jiˇchali. Sieńci to i dwery w samochodi szofer odczyniaw. Dbajut tut pro ludi, prosto warszawśka kultura – dumała sobiˇ Sieńka – i diwiłaś na ciˇłu huliciu newelikich domuow, kotory szcze budowali. To tam mohli b żyti, jak by prodali hospodarku na seliˇ. Tyje mużczyny z biura stali howoryti, szto chocz budowa szcze ne skuonczana, to czut´ ne wsiˇ chaty uże prodany. Szcze ono dwiˇ ostałoś. Treba chutko skazati, tak czy niˇ, bo posli uże takoji okaziji pewno i ne bude. Nu szto ż – wsiˇ choczut u Warszawi żyti.

Sieńka to uże i zrazu skazała b, kotoru chatu chocze kupiti, a może uże i ne woroczałasia b zusiˇm na seło. Pilip mowczaw. Czoho ż do toji Warszawy, to ż na seliˇ maju chatu i zusiˇm nekiepśko mniˇ żywet´sia, tak sobiˇ dumaw. A z druhoji storony pryhanuliś jomu słowa Żyda Jomka – zachotiˇłoś hożu żuonku miˇti, to musisz juoj dohodżuwati, bo do druhoho wtecze.

Daliˇj bude w nastupnych nomerach

Jurij PLEWA

eprasa.pl 30bce56a11

«Біда сама до хати пришла»

Усіе̯м нам ще не так давно здавалося, што живемо у туой часті свіе̯та, де нема ні вуйни, ні масового мородованя люди, ні голоду, ні епідемій. Маєм хати, самоходи, гроши, телєвізори, Інтернет, повну льодуовку їе̯дла, ліе̯том волочимся по свіе̯ті, а зімою сідімо в теплих хатах. Одним словом – живем розкуошно. А до того ніякі фуліган не приходіт до нас з вінтуовкою і не забівае наших руодних. Но вишло, што той наш – здавалося б спокуойни – свіе̯т не такій знов спокуойни. Упереч з'явівся коронавірус, а тепер до двери наших братуов і сеструв з України загрукотала зусіе̯м незрозуміе̯ла для нормального чоловіе̯ка вуйна. Бачимо, як на наших очах розвалюється понятіє про свіе̯т, котори до сіх пуор зналі. Бачимо, як вуйська бандитської Росії забівают невінних люди, діті, бомб'ят хати, шпіталі, школи. А в сіе̯ти, тяжкі для України час трудно пісаті про штось весьоле. Тоже колі йдеться про нашу мову.

До нашого Пудляша вуйна (ще!) не пришла і не міе̯стіться нам у голові̯е̯, што которогось дня приде. Привиклі ми до доброго жиця, алі колі заглянем в історію, то вийде, што наш сіе̯льські народ того доброго жиця так направду ніколі не міе̯в. Ми вже про тоє забилі, бо повміралі колісні люде – наши прапрадіди і діди, котори помнілі епідемії, біду, вуйну, бєженство, голод, холод. Уже й мало серед живих тих, котори пережилі Другу світовую вуйну. Разом з тим позабивалі ми мнуого слуов, котори опісуют колісне нельогкє жицє наших дідуов-прадідув.

Найбуольшим нещастьом наших люди все била вуйна. Через землі, на которих живем, вікамі проходілі якіїсь вуйська – вони палілі наши сьола, граблі, забівалі невінних люди і приносілі з собою хвороби і епідемії. Усьо тоє знашло свуой слі̯е̯д у мові̯е̯.

Вуйна то, передусіе̯м, *нещастє, біда, зло, горе, ліхо, жаль, смуток, досада* (пуольською – przeżycie), *плач, сльози, тревога*. А як приходіт, то людюм остається оно *гороваті, бідоваті, терпіе̯ті, ридаті, плакаті нариe̯чучи, нарикаті*. Популярни в нас тоже форми з *попо-*: *попогороваті, попобідоваті, попотерпіе̯ті, попоридаті, попоплакаті, попонарикаті*. Колі гора вже так мнуого, што й слюоз не хватає, то можна *виплакаті очи*.

Біда сама до хати пришла – кажут до сіх пуор на наших сьолах, колі з'являється нещастє, на которе не маємо впливу. Найгуорш то мают прости люде: *Біе̯дному все віе̯тьор у вуочи*. Алє все буольш боліт не чиєсь, но своє горе: *Чужую біду пальцьом розведу, а до своєї ума не представлю*.

Вуйна значит смерть, про якую колісні люде з наших сюол говорилі тоже – *кунчина*. Солдати забівалі, знучаліся над народом (*знучаті́ся* = знущатися), грабілі сьола (*грабіті*, *огрáбіті*), алє тоже нахалілі бабуов – стариe̯йши люде, котори бачилі, як руські вуйська визвалялі Ґєрманію, нераз говорилі, што солдати нахалілі німецькіх бабуов. Нініка вже забилі тоє пудляськє слово *нахаліті, знахаліті* – літературною *ґвалтувати, зґвалтувати*, пуольською – *gwałcić, zgwałcić*. Його етимольогія певно й звезана з *нагальний* (літературною) чи *nachalny* (пуольською), хотя й значит нініка што інноє.

Вуйська, котори ішлі через наши сьола, часто приносілі з собою всякі епідемії і хвороби – *муор, зарáзу, холєру / халєру*. Тоже *тіф* і *ліхорáдку* (по-пуольські – febra).

Вуйна значила й голод, а люде *голодовалі. Як бракує іе̯дла, голодуют люде* – кажут у сьолах пуд Гайнувкою. А голод на наших сьолах колісь не бив чимсь риe̯дкім.

Для наших дідуов-прадідув вуйна била бідою тоже й тому, што мнуого наших хлопці мусіло іті служиті в армію. Колісь служба в царськум вуойську била до кунця жиця, цариця Катерина II скоротіла іе̯ до 25 ліе̯т, а цар Міколай I у 1834 рокові – до 20-ті. Од 1874 року в Росії, до якої налєжалі тоже наши землі, вуйскова служба стала обов'язковою для всіе̯х мужчин. Тогди до царської армії бралі на сіе̯м ліе̯т, а на початку XX віе̯ку – на п'ять (оно!).

Разом із службою в армії до словніка нашої мови вуйшлі такії слова, як: *рекрут, новобранець, вербунок, прийом* (*Заплакалі хлопці молодиє, стоявши у прийомі* – співається у піе̯сні з Тінєвіч), а тоже мнуого мнуого інакших. Наши хлопці ішлі войоваті і бивало часто, што не ворочалісь, бо по їх *слі̯е̯д простив* (пуольською – ślad zaginął). Тяжка доля тих, якії мусілі покідаті своє̯ сьола і іті войоваті за «власть имущие», опісана в рекрутських і солдатських піснях, котори ще помнят наши стариe̯йши співакі.

Мнуого нових слуов, звезаних з вуйною, пришло вже по Другуй світовуой вуйні̯е̯ разом з хлопціма, котори войовалі в Чирвонуй армії. Хватіт заглянуті до *Словніка храболуовської мови* Міколи Врублєвського з 1967 р., а знайдем там мнужиe̯нь лєксикі, котора не наша, алє взята з руської (значиться російської) мови. Серед їе̯ тоже такої, што опісує вуйну. Ще до сіх пуор учуєм од колісних комбатантув, хоч їх уже вельмі мало, такії слова, як: *бомбіті, розвіе̯дка, освободіті* і всякі інакши.

Вуйна все несе ліхо і горе, алє часто не для тих, котори іе̯ зачинают, бо вони собіе̯ сідят у теплих палацах або бункрах, оно для простих невінних люди. Не думалі дожиті тих часув, про котори розказувалі наши діди і баби – ми тогди дівіліся на тоє як на штось далєкє, бо віе̯рилі, што зла вуйни вже ніколі не буде. *А, там, бабо, діе̯ду, то било колісь, тепер свіе̯т інакши* – говорилі стариe̯йшим. А тепер бачимо, што свіе̯т не інакши – колі б ми не жилі, все знайдуться бандити, через которих люде будут гороваті і бідоваті.

Людмила ЛАБОВИЧ

Авторка дотримується у записі ортоепічних особливостей говірки с. Збуч

eprasa.pl 30bce56a11

Zagadka Mieśkoho Liesa,

czyli skąd się wzięła wieś Pasieczniki Duże i przysiółek Siemiwołoki

Jest niedaleko od Hajnówki wieś, której nazwa w dokumentach urzędowych i na mapach była zapisywana jako Pasieczniki, Pasieczniki Wielkie, potem Pasieczniki Duże (od 2002 roku ta ostatnia nazwa jest zatwierdzona urzędowo). Położone przy szosie do Kleszczel *Pasocznyki* lub *Pasicznyki*, bo tak tę nazwę wymówią jej ukraińskojęzyczni autochtoni, są wsią dla naszych okolic dość niezwykłą. Nie jest to bowiem typowa ulicówka, lecz szereg niewielkich, liczących po kilka gospodarstw osiedli, położonych głównie w południowej i północnej części obrębu geodezyjnego. Przed każdym z tych osiedli stoją tablice z tą samą nazwą „Pasieczniki Duże", przez co osoba, która trafi tu po raz pierwszy, może być mniej lub bardziej zdezorientowana, zwłaszcza gdy przyjdzie jej znaleźć jakiś konkretny adres. Oczywiście przyczyn takiej osobliwej topografii trzeba szukać w historii.

Bielsk pod wielkim lasem

Są podobno osoby próbujące przekonywać, że nazwa Bielsk Podlaski powstała od frazy „Bielsk pod laskiem", co jest oczywistą bzdurą. Jednak jeszcze pięć wieków temu Bielsk (przymiotnik Podlaski przyczepiono miastu w okresie międzywojennym) rzeczywiście leżał, oczywiście nie pod laskiem, ale pod wielkimi obszarami leśnymi w dorzeczach Leśnej i Narwi, z których do dziś uchowała się Puszcza Białowieska i niewielka, mało komu znana Puszcza Ladzka.

Puszcza Ladzka, której nazwa pochodzi od wsi Lady, gdzie niegdyś była siedziba leśnictwa bielskiego, jest skromną pozostałością dość rozległej Puszczy Bielskiej, która jako jednostka gospodarcza zaistniała w drugiej połowie XV w. Jak pisał Jerzy Wiśniewski, badacz dziejów osadnictwa na terenie tzw. wschodniej Białostocczyzny, w tym czasie: „Ziemie nadbużańskie, nadnarwiańskie i nadbiebrzańskie oddzielał od jądra państwa litewskiego i ziem nad Niemnem ogromny pas puszcz, ciągną-

PASIECZNIKI DUŻE, wś, pow. hajn., gr. Orzeszkowo: *Pasieczniki Wielkie* 1921 Skor 1924; *Pasieczniki* SG XV II 433; *Пасечники* 89; uroczysko *Pasiecznikow*, Jahodnik z *Pasiecznikami* 1775—1789 Rkps DA—11630; gw. *kraśk'i* (-'oų). — N. służ. oznaczająca pierwotnie ludzi (pszczelarzy), których głównym obowiązkiem był nadzór i opieka nad pasiekami, hodowla pszczół oraz dostarczanie miodu i wosku na dwór pański lub miasta. Por. ukr. *pasicznyk*, *pasisznyk* 'pszczelarz; człowiek doglądający, dozorujący pasiekę', *pasicz(sz)nykuwaty* 'zajmować się pszczelarstwem' Hrincz III 99. Z rewizji mta Bielska w r. 1779 wiadomo, że dawniej „mieszkańcy lasu miejskiego" (nadanego Bielsku w 1580 r. WiśnArch), tj. dzisiejszych wsi *Pasieczniki*, płacili daninę burmistrzom bielskim miodem i woskiem, zob. OWPB IV 102. Człon wyróżn.: *Duże* jest n. top. Ludowe n. cz. wsi *Pasieczniki Duże* brzmią: *Kraśk'i* (-'oų), *Holunk'i* (-'ok), *Mieśki L'es* (-*oho* -*a*). Dwie pierwsze są n. rod. od nazw. *Kraśko* i *Holonko*, rodów do dziś tu mieszkających. Nazwa pozostała jest dzierż. — top., o znaczeniu 'miejski las'.

Poświęcony Pasiecznikom Dużym fragment monografii Michała Kondratiuka „Nazwy miejscowe południowo-wschodniej Białostocczyzny" (1974), w którym autor wyjaśnia pochodzenie nazwy miejscowości („Hrincz III" to trzeci tom ułożonego przez Borysa Hrinczenkę słownika języka ukraińskiego – «Словарь української мови», Kijów 1907-1909). W ukraińskiej wymowie nazw 'Kraśki' i 'Holonki' akcent pada na ostatnią sylabę, stąd też w tej drugiej z nich następuje zwężenie wymowy 'o' do 'u', a więc 'Holunki' (cechę tę widzimy też w XVIII-wiecznych metrykach, gdzie nazwisko mieszkańców 'mieyskiego lasu' często zapisywano w formie 'Holunka').

eprasa.pl 30bce56a11

BIELSK
Orla
Mochnate
Borek
Dubicze
Rudolty
Chitra
Morze
Holody
Krzywa
Ostrowka
Loknica
Czyze
Kopty
Neu Kornin
Alt Kornin
Jahodnik
Dubicze Cerkiewne
Mierowanie
Orzeckowo
Lewki
Kozly
Kaszele
Topczykuly
Knorydy
Starawies
Dubiazin
Hredele
Malinki
Rudolty
Dubicze
Titok
Szczyty
Dzienciolowo
Panzewo
Rudziwody
Augustowo
Malinowo
Grabowiec
Szastaty
Botarty
Pilki
Wydowo
Krzywki
Zawady
Pietrzukowo
Wyszki
Romanzki
Rayki
Mokre
Dubiazin
Paszkowczyzna
Dudule
Baranowie
Oleciе
Baraczniki
Proniewicze
Kotly
Woronie
Orchowicze
Nalogi
Staraviec
Kamionki
Pasynki
Mienkize
Luzcze
Zurzeczany
Rakowicze
Szewelo
Ozorodniki
Lubnickowszczyzna
Szostakowo
Alt Berezowo
Neu Berezowo
Wigoda
Dolna
Gorne
Probale
Sibicz
Ombnik
Wolka
Mikuszy
Werwerzki
Krzywulszyzne
Kraiko
Konstantynki
Korytisko
Piatan
Piotrowe Pole
Jezioro
Jezefatowo
Cerkiewne
Pasieczniki
Malinki
Hredele
Kozly
Lewki
Rayki
Knorydy
Mokre
Dubiazin
Kuszki
Szernie
Paszkowczyzna
Topczykuly
Kaszele
Krzywulszyzne
Alt Kornin
Jahodnik
Borek
Mochnate
Morze
Chitra
Dubicze
Alt Berezowo
Szczyty
Dzienciolowo
Holody
Rudziwody
Panzewo
Pilki
Botarty
Szastaty
Grabowiec
Augustowo
Malinowo
Striyki
Kamionki
Staraviec
Nalogi
Orchowicze
Proniewicze
Woronie
Kotly
Pasynki
Mienkize
Luzcze
Zurzeczany
Loknica
Rakowicze
Czyze
Kopty
Neu Kornin
Czyzki
Ostrowka
Szostakowo
Neu Berezowo
Wigoda
Dolna
Gorne
Probale
Sibicz
Ombnik
Dzienciolowo
Holody
Krzywa
Ozorodniki
Szewelo
Lubnickowszczyzna
Wydowo
Rudziwody
Grabowiec
Szastaty
Botarty
Pilki
Pietrzukowo
Wyszki
Romanzki
Rayki
Lewki
Kozly
Knorydy
Mokre
Dubiazin
Kuszki
Szernie
Paszkowczyzna
Hredele
Malinki
Baranowie
Oleciе
Baraczniki
Dudule
Rudolty
Dubicze
Titok
Mierowanie
Dubicze Cerkiewne
Orzeckowo
Piotrowe Pole
Jezioro
Jezefatowo
Cerkiewne
Konstantynki
Korytisko
Piatan
Kraiko
Komito
Jahodnik
Alt Kornin
Morze
Mochnate
Borek

wary leśne, a teraz daje mieszczanom, ponieważ tam jest drzewa mało«. Las ten leżał po zachodniej stronie drogi Kleszczele – Białowieża i na wschód od »ściany wsi Istok i Jahodnik«. Użytkowali go mieszczanie do końca XVIII wieku wraz ze znajdującą się w pobliżu niego »między Jahodnikiem i Korninem« łąką »Siedmiowłóką«".

Mieszkańcy miododajnego Mi^{e}śkoho Li^{e}sa i Semiwołok

Wiedza ta pozwala nam ustalić pochodzenie innej nazwy tego terenu, nadal używanej przez miejscowych i okolicznych mieszkańców – *Mi^{e}śki Li^{e}s* (czyli Miejski Las), a w wymowie zgodnej z dążącą do redukcji dyftongów normą literackiej ukraińszczyzny – *Miśkyj lis* (*Міський ліс*). Przymiotnik *mi^{e}śki*/*miśkyj* powstał od słowa w dawnych wiekach zapisywanego jak 'мѣсто' i miał pierwotnie formę 'мѣстский', stąd też w pisanych po rusku dokumentach XVI-wiecznych znajdziemy określenia „мѣстский писарь", „судья

Дещо з «медоточивого» минулого

Історія **бджільни́цтва** (**бджоля́рства**, **па́січництва**) своїм корінням сягає сивої давнини, адже до появи цукру мед був єдиним солодким продуктом доступним нашим предкам. В українців ця галузь сільського господарства має історію, що сягає доби Київської Русі (була вона й раніше, але немає з цієї доби письмових свідчень). Бджільництвом у княжу добу займалися майже всі селяни, а мед і віск відігравали велику роль в торгівлі з іншими країнами.

Історичним попередником бджільництва було **бо́ртництво** – лісове бджільництво. Назва від слова **борть** – спочатку було це штучно зроблене в ростучому дереві дупло, пізніше бортю стали називати також дуплянку – видовбану колоду, прикріплену на дереві. Для захисту бортей і дуплянок від ведмедів підвішували важку колоду – залізши на дерево, ведмідь намагався відштовхнути її від себе, але від удару падав з дерева.

Перші **бо́ртники** лише збирали мед диких бджіл, що оселялися в дуплах дерев – спершу забирали увесь мед, знищуючи сім'ю, а потім почали забирати лише частину, зберігаючи бджолиний рій. Пізніше, для надійності та зручності збирання меду, бортники почали вирубувати борті та зносити їх в одне місце, відтак самі стали виготовляти такі колоди та поселяти туди бджіл. Так, ближче до XVII ст., з'явилися перші вулики-борті та перші **па́сіки** – назва виникла від того, що місце в лісі, де мали бути розміщені колоди, треба було підготовити – «сікти» дерева та кущі. Бортництво в лісах Волині, північної Чернігівщини та північної Київщини дожило до початку XX століття. У Біловезькій пущі було заборонене 1888 року, у зв'язку з її перетворенням на приватний мисливський заповідник царської родини.

Перший **ву́лик** (діалектне також **ву́лій**, **у́лій**, **ву́лень**, рідко **у́лик**), це була дерев'яна колода, яку зверху вкривали корою, листям, соломою тощо. Винахідником рамкового вулика та всієї сучасної (раціональної) системи бджільництва був **Петро Прокопович** (1775-1850), який жив на Чернігівщині.

Moneta poświęcona Piotrowi Prokopowiczowi (1775-1850), ukraińskiemu pszczelarzowi, pionierowi hodowli pszczół opartej na racjonalnych zasadach – jego pomysły przyczyniły się do postępu w pszczelarstwie (skonstruował jeden z pierwszych uli ramowych). U dołu – pomnik na mogile pszczelarza. ❖ Монета присвячена українському бджоляреві Петрові Прокоповичеві (1775-1850), основоположникові раціонального рамкового бджільництва. Внизу – пам'ятник, встановлений на могилі бджоляра біля с. Пальчики (Бахмацький район, Чернігівська область).

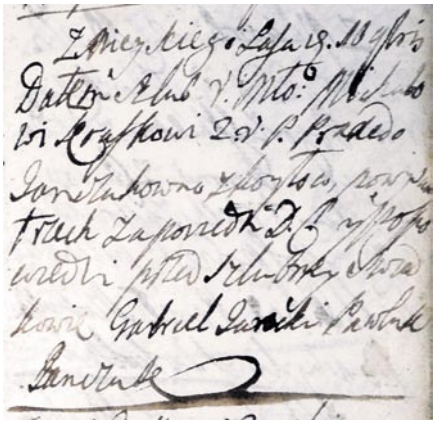
Народився він поблизу Батурина в сім'ї дворянина-священика козацького роду, навчався у Києво-Могилянській Академії, деякий час служив у Переяславському кінно-єгерському полку та після відставки почав займатися бджільництвом. У 1814 році створив перший у світі розбірний рамковий вулик, у якому стало можливим вільно оглянути бджолину сім'ю й активно впливати на хід її розвитку. Вулик Прокоповича дозволив вилучати мед, не винищуючи димом бджіл, як це тоді практикувалося. Ще один визначний винахід Прокоповича – дерев'яна перегородка з отворами, через які проходять тільки робочі бджоли, що дає можливість отримувати чистий мед у рамках. Прокопович створив також єдину тоді в Європі школу пасічників. Спершу вона містилася в рідному селі пасічника у Конотопському повіті, а з 1830 року — на хуторі Пальчики, купленому спеціально для цієї мети. За 53 роки існування школи з неї вийшло понад 700 кваліфікованих пасічників (у 1843 році школу відвідав Тарас Шевченко). Інший відомий український бджоляр це **Микола Вітвицький** (1764-1853) – автор фундаментальних посібників з бджільництва та винахідник розбірного, дзвоноподібного вулика, який максимально відповідає біології розвитку бджолиної сім'ї.

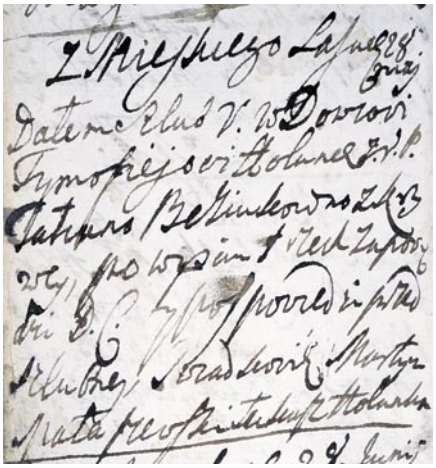
Сьогодення. У Польщі зараз споживання меду невелике – дещо більше ніж 0,6 кг на рік. В Україні це 1,2 кг на рік, що є одним з найвищих показників у світі. Україна належить також до кола світових лідерів виробництва меду, адже з 2008 року займала перше місце серед країн Європи (з валовим збором до 75 тис. тонн) і четверте у світі (після Китаю, Туреччини і Аргентини). Світове виробництво меду становить 1,5 млн тонн на рік, і на частку України припадає 5%, а людей, які тут займаються розведенням бджіл і виробництвом меду, близько 700 тис. – півтора відсотка населення країни.

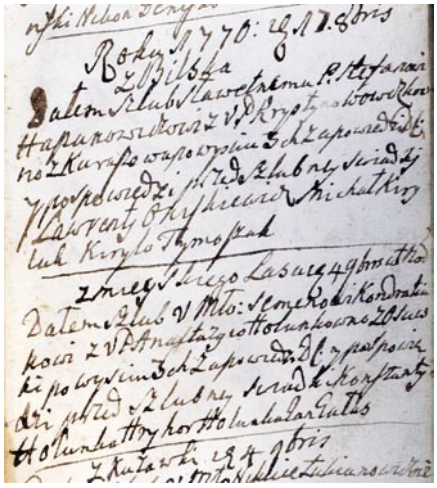
Як інформує PortalSpożywczy.pl «ефект важкої праці українських бджіл» потрапляє також у Польщу – у 2018 році було це 48% всього польського імпорту меду. У самій же Польщі виробляється орієнтовно 20 тис. тонн на рік (у 2015-2019 рр. було це від 15 до 24 тис. тонн, залежно від погоди в даному році). А хто хоче попробувати меду з *пудляської паси^{e}кі*, то без більших проблем знайде його на ринкові у Більську (хоч то певно не *мі^{e}д з Мі^{e}ського лі^{e}са*).

РеД.

eprasa.pl 30bce56a11

мѣстский”, „людъ мѣстский”, „монастыръ мѣстский” itd. Z czasem niewygodna do wymawiania zbitka czterech spółgłosek ‘stsk’ przekształciła się w krótsze ‘śk’, a więc – ‘мѣський’, w Kijowie lub Lwowie wymawiane jak *miśkyj*, zaś w Bielsku (i w jego miejskim lesie) jak *miᵉśki*, a więc z zachowaniem dyftongu w miejscu dawnego ‘ѣ’ (jat’) i ze skróceniem nie akcentowanej końcówki ‘ій’ do ‘i’. O ile bowiem w większości gwar ukraińskich i w języku literackim końcówki przymiotników rodzaju męskiego zachowały dawną formę ‘ій’ (‘простий’, ‘кривий’ – prostyj, krywyj), zaś rodzaju żeńskiego i nijakiego uległy skróceniu (‘простая’ → ‘проста’, ‘кривая’ → ‘крива’; ‘простоє’ → ‘просте’, ‘кривоє’ → ‘криве’), to w gwarach północnoukraińskich końcówki przymiotników zależne są od akcentu, stąd też np. prosty/prosta/proste, ale krywyj/krywaja/krywoje). Można wspomnieć, że w języku polskim dawne *miesto* przekształciło się w *miasto*, ale pochodne od niego przymiotniki zachowały dawne ‘e’ – *miejski*, *mieszczański*.

Wiadomości o tym bielskim lesie zachowało się niewiele, ale wiadomo, że miał on osiadłych na peryferiach mieszkańców, którzy zajmowali się zarówno rolnictwem, jak i hodowlą pszczół, a więc pasiecznictwem. Świadczy o tym dokumentacja rewizji Bielska, dokonanej w 1779 roku, gdzie opisani zostali także „Ludzie w puszczy mieyskiej mieszkaiący i teyże puszczy pilnuiący”. Oto ich nazwiska i gospodarstwa:

„Patyi [*Patej*] Krasko ma gruntu morgow 17, pszczoł 50.
Konstanty Holonka ma gruntu morgow 30, pszczoł 20 w barciach 2.
Olexiey Holonka ma gruntu morgow 12 i ¾, pszczoł 40 w barci 1.
Denis Koptyl ma gruntu morgow 7 ½.
Hryhor Holonka ma gruntu morgow 9 ½, pszczoł 20.
Sukcessorowie [*spadkobiercy*] Piotra Holonki gruntu morgow 12, pszczoł 4.
Ludzie przy łąkach Siedmiowłuki nazwanych mieszkaiący.
Sukcessorowie Maxyma Kraska
Korniło Iwaniuk pszczoł 4.

Ci ludzie tak w puszczy, iako przy łąkach mieszkaiący, płacili dotąd do miasta summę razem zniesioną złotych polskich 410, tudzież miodu i wosku część od pszczoł mianych”.

Nowa suma podatku została zapisana w tabeli prowentów (powinności podatkowych):

„6-to. Od mieszkancow lasu mieyskiego czynszu i podymnego, tudzież za miod i wosk przed tym burmistrzom dawany ogulney od wszystkich summy teraz przez nich aukcyonowaney złotych 460.

7-to. Z Siedmiuwłok czyli łąk z dwoma tam że mieszkancami przez sławetnego Szyszkiewicza teraz zaarendowanych na rok złotych 400”.

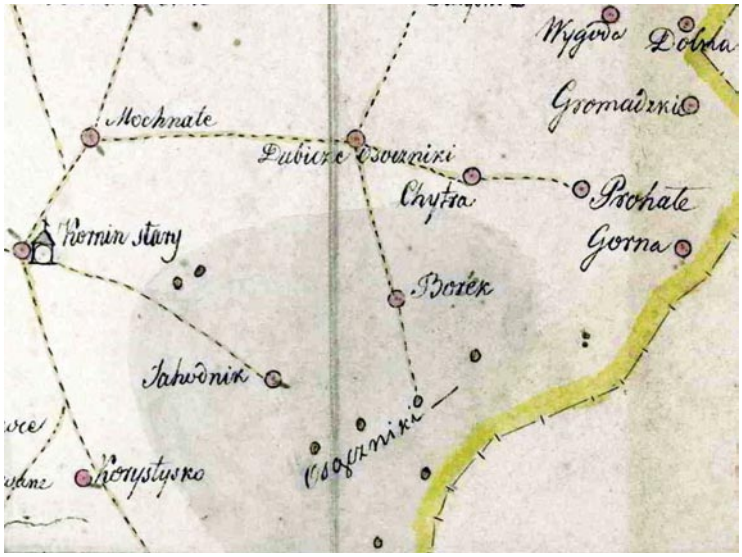
Najdawniejszym źródłem kartograficznym, zawierającym pewną informację o terenie opisywanym w lustracji z 1779, jest mapa z 1806 roku, a więc z okresu niewiele późniejszego, gdy historyczna ziemia bielska należała do

Zapisy w księdze metrykalnej parafii w Czyżach o mężczyznach „z Bilska” i „z Mieyskiego Lasu”, którzy w latach 1754, 1755 i 1770 żenili się w czyżowskiej cerkwi (wybrała Ludmiła Łabowicz). Ule w formie kłód i ul ramkowy w ośrodku turystycznym „Sioło Budy” w Budach koło Białowieży.

eprasa.pl 30bce56a11

Mieszkańcy Puszczy Białowieskiej w pierwszej połowie XIX w. (grafika Jana Nepomucena Lewickiego, 1841 r.). Fragment rękopiśmiennej mapy pow. bielskiego (1839 r.).

Królestwa Prus. Zaznaczono na niej kilka osad, których nazwy nawiązują do wspomnianych wyżej osób. A więc pomiędzy wsiami „Alt [*Stary*] Kornin" i „Jahodnik" mamy toponim „Korniło", pochodzący zapewne od imienia mieszkańca siedmiowłóckich łąk Korniła Iwaniuka. „Konstantynik" – pomiędzy wsiami „Jahodnik" i „Orzeckowo (sic!)" (Oriᵉszkowo) – to zapewne miejsce zamieszkania Konstantyna Holonki. Od nazwisk wymienionych w lustracji pochodzą toponimy „Holonki" i „Krasko" – ze sposobu ich zaznaczenia na mapie wynika, że były to osady liczące już po kilka gospodarstw. Poza tym znajdujemy tu toponimy „Pawluk", a więc od imienia 'Paweł' i „Surete (sic!)". Ta druga nazwa to bez wątpienia przekręcone 'Surele', czyli osiedle gospodarzy noszących nazwisko Surel, więc chyba przysiółek Jahodnika. Źródłosłowem nazwiska jest zapewne 'surela', czyli tradycyjna ukraińska nazwa kości goleniowej (w obecnej terminologii naukowej to 'великогомілкова кістка').

Natomiast na odręcznie rysowanej w 1839 r. mapie powiatu bielskiego na terenie odpowiadającym „Siedmiowłókom" mamy zaznaczone dwa bezimienne punkty, a więc zapewne dwa pojedyncze gospodarstwa, oraz sześć punktów opisanych jako „Osączniki" (Osoczniki), które możemy identyfikować jako osiedla „ludzi w puszczy miejskiej mieszkających i tejże puszczy pilnujących", albowiem 'osocznik' ('осочникъ' lub 'сочникъ') to właśnie osoba strzegąca terenu leśnego.

Warto tu wspomnieć, że bielski las miejski i jeden z jego mieszkańców trafili na stronice stylizowanego na pamiętnik dzieła literackiego, wydanego w 1918 roku pod tytułem „»Łyki« i »kołtuny«. Pamiętnik mieszczanina podlaskiego (1790-1816)". Owym mieszczaninem miał być bielszczanin stanu szlacheckiego Roch Sikorski, który w czasach panowania pruskiego razem z prawosławnym mieszkańcem podbielskiego Jagusztowa o imieniu Petro zajmował się szmuglowaniem koni sprzedawanych kawalerii pruskiej. Miejscem uskuteczniania kontrabandy miał być Miᵉński Liᵉs, przylegający do ówczesnej granicy prusko-rosyjskiej, za którą rozciągała się Puszcza Białowieska. Oddajmy głos autorowi tego apokryfu, którym był prawdopodobnie bielszczanin Józef Tokarzewicz: „W roku 1795, po ostatnim rozbiorze Polski, Bielsk ze znaczną częścią Podlasia dostał się pod panowanie pruskie, a prawie o dwie mil dalej już była granica prowincyi litewskich, wcielonych do cesarstwa rosyjskiego.

Zdawało się z początku, że to rozgraniczenie zrobi nam wielką szkodę materyalną, ale poprzednie stosunki z mieszkańcami, odciętymi granicą, która ciągnęła się ponad sławną Puszczą Białowieską, ułatwiły porozumienie się z kozakami strzegącymi granic. Pomogły nam do tego i inne okoliczności: mnie znajomość ich języka, nabyta w niewoli, a Petrowi wspólność religijna, bo był greckiego wyznania. Tak więc, co nam zdawało się przeszkodą w interesach, stało się źródłem naszej pomyślności; nieraz bowiem, kiedy przy pieczonych rydzach i krupniku śpiewaliśmy i pląsy wyprawiali z uradowanem kozactwem, w tym że czasie nasz milczący i potulny Sobolewski przemycał konie niedozwolone do przeprowadzenia przez granicę i które, tanio nabyte, a zdatne do kawaleryi, zbywaliśmy w pruskim wówczas kraju z dobrym zyskiem.

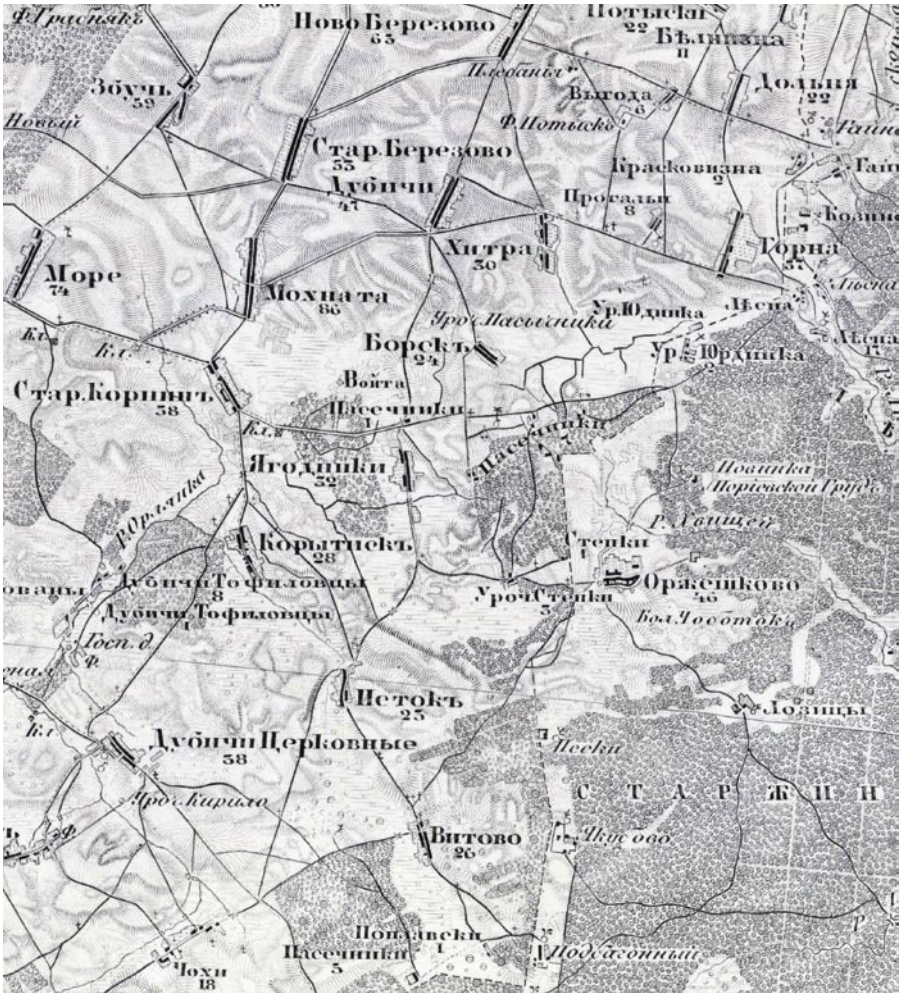
Najbardziej nam pomagali dawni nasi współuczestnicy biesiad młodzieńczych, strażnicy w Puszczy Białowieskiej i leśniczy straży bielskiej Iwan Holonko. Bielsk bowiem miał nadaną sobie znaczną przestrzeń lasu, którego osada składała się z kilku włościan wolnych, których przełożonym był wspomniany Holonko, bardzo zamożny i słynny ze swego krupniku, to jest wódki pod szpontem ugotowanej z miodem i pieprzem [*pod szpontem – tzn. pod pokrywką przylepioną do garnka ciastem lub gliną* – JH]. Tak sformowany oddzielny trunek, jako narodowy więcej nam smakował niż poncz, którym delektowali się oficerowie huzarów pruskich, konsystujący w Bielsku, jako też całe biuro landrata Melerskiego, który swoją słodyczą i tolerancyą na rozmaite dokuczania Niemcom, pozostawił miłe wspomnienie po ustaniu rządów pruskich. Ten krupnik Holonki miał wielkich zwolenników w kozakach i biesiady nasze bardzo często się powtarzały, a kiedyśmy się podochocili, śpiewaliśmy zupełnie miejscową pieśń:

Ja Iwan, ja pan.
Nasza wolka [*wuolka*], nasza wola
– i dalej już nie pamiętam".

eprasa.pl 30bce56a11

Bohater pamiętnika miał przyjaźnić się z Holonką także w okresie późniejszym, gdy po zawarciu francusko-rosyjskiego traktatu w Tylży (1807 r.) ta część historycznego Podlasia znalazła się w granicach Cesarstwa Rosyjskiego, co otworzyło jego mieszkańcom drogę do nauki na uniwersytecie w Wilnie: „Mojem to staraniem włościanin z miejskiej straży leśnej Holonko wysłał syna do szkół i do uniwersytetu wileńskiego”.

Ile w tym rzekomym pamiętniku prawdy, a ile fantazji trudno orzec. W każdym razie nazwa ‘Las Miejski’ jako toponim nie pojawia się na znanych nam mapach z pierwszej połowy XIX w. Natomiast na mapach z drugiej połowy XIX w. i późniejszych, które na podstawie dokładnych geodezyjnych zdjęć terenu tworzyli kartografowie rosyjscy, a potem polscy, pojawia się nazwa Pasieczniki. Takie właśnie nazwy zawiera najstarsza z map „Wojenno-topograficzna mapa Imperium Rosyjskiego” (skala 1:126 tys.) – identycznym toponimem Pasieczniki (Пасечники) opisano zarówno północną część „lasu miejskiego” (7 gospodarstw), jak i „Siedmiowłoki” (1 gospodarstwo), poza tym w części południowej mamy jeszcze Uroczysko Stepki (Уроч. Степкі; 3 gospodarstwa) i Stepki (Степкі; 1 gospodarstwo).

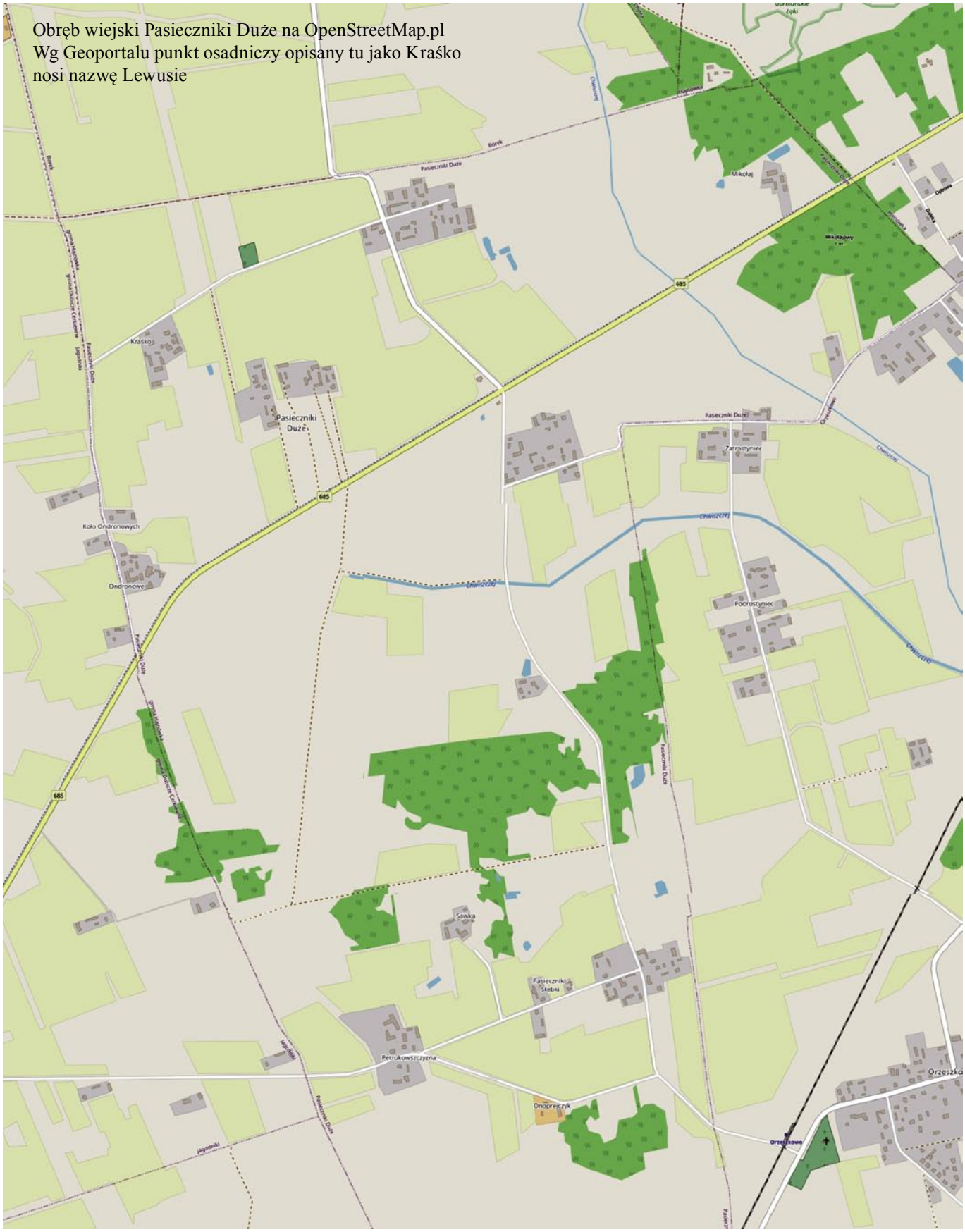

Teren Mieśkoho Liesa na mapie z 1866 roku. Ufundowany w 1904 roku przez mieszkańców uroczyska Stepki kamienny *pomnik*, nieopodal którego miała niegdyś znajdować się karczma (dalej widoczna część wsi nazywana Petrukowszczyzną).

eprasa.pl 30bce56a11

Obręb wiejski Pasieczniki Duże na OpenStreetMap.pl
Wg Geoportalu punkt osadniczy opisany tu jako Kraśko nosi nazwę Lewusie

Na wszystkich mapach sprzed I wojny światowej nazwa Pasieczniki występuje bez dodatkowego przymiotnika, stąd też szukając informacji w źródłach, trzeba zwracać uwagę na przynależność do gminy wiejskiej, albowiem kilka kilometrów na południe znajduje się inna wieś Pasieczniki – wówczas w gminie Orla (obecnie to Pasieczniki Małe – przysiółek wsi Witowo w gminie Dubicze Cerkiewne).

„Nasze" Pasieczniki, a więc na terenie bielskiego lasu miejskiego, należały wówczas do gminy wiejskiej w Nowym Berezowie i wg danych zdobytych przez anonimowego autora hasła w „Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich" (t. XV, cz. 2, Warszawa 1902) ich mieszkańcy posiadali 176 dziesięcin gruntów (192,4 ha).

eprasa.pl 30bce56a11

Co ciekawe w udostępnionym przez Jerzego Plewę zestawieniu wyników spisu powszechnego, który został przeprowadzony w 1897 roku („Списокъ населенных мѣстъ”), nie znajdujemy nazwy Pasieczniki, lecz leśną stróżówkę Bielski Las Miejski („Бѣльскій городской лѣсъ, лѣс. сторожка”) – 1 gospodarstwo z 9 mieszkańcami, a także uroczyska Stepki I. (Степки 1-е – *первые*) – 5 gospodarstw i 41 mieszkańców, Stepki II. (Степки II-е – *вторые*) – 4 gospodarstwa i 25 mieszkańców oraz Siemiwołoki – 2 gospodarstwa i 13 mieszkańców. Natomiast skorowidz miejscowości wydany w 1905 roku przez Grodzieński Gubernialny Komitet Statystyczny („Указатель населеннымъ мѣстностямъ Гродненской губерніи, съ относящимися къ нимъ необходимыми свѣдѣніями”) wymienia uroczyska Las Miejski („Мѣстскій Лѣсъ”) – 105 mieszkańców, Stepki – 62 mieszkańców, Siemiwołoki – 30 mieszkańców. W obu źródłach wymienione jest też uroczysko Lewosiuki/Lewoszoki w gm. nowoberezowskiej – możliwe, że chodzi tu o Lewusie, będące obecnie częścią Pasieczników Dużych (1897 r.: 3 gospodarstwa i 17 mieszkańców; 1905 r.: 17 mieszkańców). W każdym razie uroczysko to znajdowało się, jak i pozostałe części Pasieczników, na terenie parafii z cerkwią w Starym Korninie – spis miejscowości należących do tej parafii ok. 1900 r. wymienia dobrze nam znane obecnie wsie i części wsi, jak Staryj Kornyn, Wytowo, More (Morze), Istok, Korytyski, Mochnate, Jahudnyki, Semiwołoki, Stepki. Ale wymieniono też uroczyska, których położenie jest dla nas zagadką – Wyhałki, Denisiuki, Dolina, Chwoina, Szymotianka i wspomniane już Lewosiuki. Są one wymienione też w zestawieniu wyników spisu w 1897 roku, ale czy są wśród nich zapomniane nazwy osad na terenie dawnego lasu bielskiego, trudno jest w tej chwili osądzić.

Nazwa Pasieczniki Wielkie, odróżniająca je od Pasieczników na południe od Witowa, które zaczęto zwać Małymi, pojawia się w okresie międzywojennym, np. w publikacji wyników spisu powszechnego, przeprowadzonego w 1921 roku („Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej...”, t. V, Warszawa 1924). Tutaj wymieniono już tylko Pasieczniki Wielkie (wówczas w gm. Orla), gdzie naliczono 117 mieszkańców (70 mężczyzn i 47 kobiet), przebywających w 23 budynkach „z przeznaczenia mieszkalnych” i jednym „innym zamieszkałym”. Wszyscy byli prawosławni i wszystkim przypisano narodowość polską. Nazwa Pasieczniki Wielkie pojawia się też na mapach z lat 30., przy czym znajdziemy na nich też Pasieczniki-Stepki oraz Pasieczniki-Siemiwołoki. Tak więc mimo używania przez mieszkańców tego terenu, a także sąsiednich miejscowości nazwy *Mieśki Lies*, w terminologii urzędowej od tego czasu funkcjonuje już tylko sołecka wieś Pasieczniki Wielkie/Duże. Natomiast dawne „Siedmiowłóki”, przez kilkadziesiąt lat określane jako Pasieczniki-Siemiwołoki, obecne są przysiółkiem wsi Jagodniki i noszą oficjalną nazwę Siemiwołoki, zaś w ukraińskiej wymowie mieszkańców to Semiwołoki.

Cmentarz, na którym spoczywają pokolenia mieszkańców Mieśkoho Liesa

Osadniczy archipelag

Mimo wprowadzenia ogólnej nazwy Pasieczniki Duże, każde z osiedli *Mieśkoho Liesa* zostało uwzględnione w ustanowionym w 2012 roku wykazie urzędowych nazw miejscowości i ich części, gdzie otrzymało oficjalny status „części wsi” lub „przysiółka”, a także cyfrowy identyfikator:

0030018 Koło Ondronowych (część wsi)
0030024 Lewusie (część wsi)
0030030 Mikołaj (część wsi)
0030099 Mikołajowy Las (przysiółek)
0030047 Ondronowe (część wsi)
0030053 Onoprejczyk (część wsi)
0030107 Pasieczniki-Stebki (przysiółek)
0030060 Petrukowszczyzna (część wsi)
0030076 Sawka (część wsi)
0030082 Stebki (część wsi)

eprasa.pl 30bce56a11

Pasieczniki Wielkie, Pasieczniki-Stepki i Pasieczniki Siemiwołoki na mapie Wojskowego Instytutu Geograficznego (Warszawa 1931)

Możliwe że Petrukowszczyzna (właściwie Petrukuowszczyna), a więc pierwsze osiedle przy drodze Jahudnyki – Orieszkowo, to miejsce, gdzie w drugiej połowie XVIII w. mieszkał Petro (Piotr) Holonka i jego spadkobiercy. Od imion dawnych właścicieli pochodzą też nazwy Ondronowe (Androsij → Ondron), Lewusie (Lew → Lewuś), Onoprejczyk (Onufrij → Onopriej), Sawka (Sawa), a także Stebki, a właściwie Stepki (od Stefan → Stepan → Stepko).

Jak widzimy, znanych z mapy z 1806 roku i z publikacji Michała Kondratiuka nazw Holonki i Kraśki w tym spisie nie ma. Pierwsza z nich była odnoszona do południowej części obecnych Pasieczników, natomiast nazwa Kraśki związana jest z osadą na północy, po drugiej stronie szosy Hajnówka – Kleszczele, a więc na drodze, która prowadzi do wsi Borok. Gdy z tej drogi skręcimy w lewo, w stronę Lewusiów, trafimy na mohiłki, czyli wiejski cmentarz. Większość tu spoczywających to Holonki i Kraśki, ale są też Wawrynowiczy/Ławrynowiczy, Kozakiewiczy, Kupteli (dawniejsi Koptyli).

Nazwiska Holonko i Kraśko nosiła też większość starostów Pasiecznikowskiego Mieszczańskiego Zarządu Gromadzkiego – tak zapewne powinno się tłumaczyć rosyjską nazwę Пасѣчниковское Мѣщанское Общественное Управленiе, określającą instytucję samorządową, która tu istniała przed I wojną światową. Takie zarządy mieszczańskie działały we wsiach, których mieszkańcy mieli status mieszczan, uzyskany dzięki temu, że od czasu pomiary włócznej należały one do Bielska, formalnie stanowiąc jego przedmieścia – Jagusztowo, Parciowo, Spiczki, Stryki, Szastały, Widowo. Jak widać, zasada ta została rozciągnięta też na mieszkańców dawnej „puszczy miejskiej".

W corocznych urzędowych wydawnictwach noszących nazwę „Pamjatnaja kniżka Grodnienskoj gubiernii", a od 1911 r. „Adries-kalendar i sprawocznaja kniżka Grodnienskoj gubiernii" (wydawcą był Grodzieński Komitet Statystyczny) możemy znaleźć też nazwiska starostów zarządów mieszczańskich. Pierwszym znanym starostą zarządu pasiecznikowskiego był Ondrej Holonko (syn Harasyma), wymieniany w publikacjach drukowanych w latach 1888 – 1891, z lat 1892 – 1896 mamy „brak danych", dalej zaś starostowali Julijan Kraśko, syn Iwana (1897 – 1898), Ondrej Kraśko, syn Adama (1899 – 1904), Semen Hałaszewicz, syn Charłampija (1905 – 1907), Wasyl Ławrynowicz, syn Ontonija (1908 – 1909), Terentij Holonko, syn Ondreja (1910), Matwiej Holonko, syn Hryhoryja (1911 – 1913) i ostatnim przed bieżeństwem 1915 roku – Roman Holonko, syn Mychajła.

Oczywiście w okresie międzywojennym, gdy pow. bielski w jego szerokich granicach znalazł się w granicach państwa polskiego, podział społeczeństwa na stany już nie obowiązywał (w samej Rosji upadł wraz z carskim samodzierżawiem – na skutek rewolucji 1917 roku). Dzisiaj mieszkańcy poszczególnych części Pasoczników już zapewne zapomnieli o swoim dawnym mieszczańskim statusie, ale od tego są historycy, aby przypominać ciekawe fakty z minionych epok.

Jurij HAWRYLUK
Fot. autora artykułu

eprasa.pl 30bce56a11

Куди піде наш підляський «рускій мір»?

Гайнівка, початок березня, від декількох днів російські літаки, артилерія і ракети нищать українські міста та інфраструктуру, вбивають беззахисних людей, спричиняють масовий біженський ексодус, перш за все жінок та дітей, які тікаючи перед загрозою смерті, покидають свої домівки і шукають притулку в західних областях України або за її кордонами.

У Гайнівці, подібно як у Більську та Черемсі, Союз українців Підляшшя спільно з владою міста та повіту проводять демонстрацію «Солідарні з Україною». Перед будинком міського управління та повіту є кількадесят осіб, які засуджують російську агресію проти України, політику Путіна, висловлюють співчуття і підтримку українському народові. В цьому всьому звертає увагу досить потужна, як на невелике віче, присутність поліції. На паркінгу стоїть декілька поліційних автівок, а функціонери слідкують за ходом демонстрації.

Перша думка – може це наслідок цього, що паркують тут поліційні автомобілі, які їздять на кордон, а якщо вже є тут багато функціонерів, які приїжджають з цілої Польщі, тоді при нагоді забезпечують маніфестацію. Не все однак так. Опісля віча довідуюсь, що поліція була тут з уваги на те, що серед місцевих є багато проросійсько налаштованих, які до України відносяться негативно, отже є загроза сутички чи провокації. Віче відбувається, лунають на ньому зворушливі промови, особливо тих, що вже особисто відчули трагізм ситуації, до якої довела Росія, бо приймали біженців – дітей, якими заопікувались влада і мешканці Гайнівщини.

Але пізніше дізнаюсь, що однак не обійшлось без провокації. Під час зібрання – в певну мить за плечами демонструючих було чутно музику. Виявилось, що одна жінка провокативно відімкнула на мобільному телефоні мабуть якусь російську патріотичну пісню, але після швидкої реакції демонструючих віддалилася.

У цьому припадку світогляд перетворився в маленький, нікчемний чин. А скільки таких «жіночок» та «мужиків» ходить по підляській землі? Боюсь відповісти на таке запитання. Деякі є в злості, бо з місцевого кабельного телебачення забрали їх улюблені російські канали, в яких ідеологію «рускава міра» просочувано під виглядом невинних серіалів чи трансляції православних богослужінь. А вечором був Соловйов і вся нечисть, яку пропагандисти Кремля виливали на Україну.

До речі, російські канали зникли з програми телебачення щойно після інтервенції Союзу українців Підляшшя. Однак проблема ірраціональної любові православних україномовних на Підляшші до імперіальної Росії набагато глибша. З одного боку є паралель з «думанням телебаченням», тобто шуканням простих відповідей на питання, які ставляє перед нами сучасний світ. Ці прості відповіді запевнює пропаганда, яка пливе з телебачення, пости псевдоавторитетів на інтернетних сторінках, цього що скаже священик. Це також успадкування років життя в наближеній до радянської системі Польської Народної Республіки, яка будувала міф як братнього радянського народу, так і великої російської культури, принижуючи одночасно українську культурну спадщину, а що ще гірше – пропагуючи негативний стереотип українця. Більшість людей, які сьогодні з такою охотою підтримують злочинні діяння росіян в Україні, ментально формувалась саме під комуністичною системою, де, як сам пам'ятаю, всі учні в школі мусили бути членами Товариства друзів радянського союзу. Хоч з другого боку – багато є й молодих, які сприяють діянням Путіна. Тут часто відіграє роль також ірраціональне приписування всіх негараздів у світі політиці Сполучених Штатів Америки.

Туга за Совєтським Союзом, подив для «великої Росії», де панує «глибока духовність і людяність», чи міфічна «святая Русь» – це лише деякі з «москаликів», які сидять у головах багатьох «наших людей». Причин цього стану з певністю багато і це матеріал на величезне історико-соціологічне дослідження – від церковної політики, яку почала ще царська влада, коли після ліквідації унії ввели чужі синодальні звичаї, почерез пропаганду часів так званої комуни, коли створено псевдонаціональну організацію білоруської меншини, яка по суті пропагувала культуру «совєтського чєловєка», радянське телебачення та багато іншого.

А чи можна від цього лікувати? Важке питання. Бо любов ця фантастично-фанатична. Не дивує, що побіч окреслення покійним американським політиком сенатором Маккейном – «Росія це мафійна бензоколонка, замаскована під країну», є ще інше, що це просто «імеріальна секта». Як видно, її членів знайдемо й поза кордонами Росії.

Згадується історія однієї знайомої особи, яка на короткий час лікувалась від любові до совєтської Росії. У Польщі дуже хвалила все що «рускоє», начебто – «наше». Але трапилося їй кілька разів поїхати саме в суто російську «глубінку» (далеку провінцію). Це, що там бачила, шокувало – злидарський рівень життя, жахливі взаємини між людьми. Одним словом – ординські звичаї. Після повернення було вже не захоплення, але критика радянської бідоти і гнилоти.

То може нам би таку едукаційну програму на зразок Еразмуса – всім любителям «рускава міра» організувати кількамісячне перебування на російській периферії, щоб відчути всі блага цієї системи і життя в ній тамтешніх людей. Чи задіє? Питання відкрите, бо згадувана мною людина після місяця – двох забувала про всі російські негаразди і ставала на бік «єдінай нєділімай». Ось що...

Славомир САВЧУК

eprasa.pl 30bce56a11

Україна – бій за свободу. Росія – боротьба проти неминучого майбутнього

Закінчення з 23 стор.

Також успіхи у розвитку ядерного й конвенціонального озброєння та космічних ракет були наслідком не лише мобілізації радянських сил та умів, але й постійного використовування технічних досягнень Заходу – спочатку через перехоплення напрацювань німецьких інженерів, які намагалися сконструювати для Гітлера Wunderwaffe, пізніше шляхом шпіонажу й крадіжок технології у Західній Європі та Америці. Все це не давало суспільству благополуччя, але у «радянській людині» будувало почуття гордості й переконання у могутності та величі їхньої «совєтської батьківщини».

Утверджував це й культ «Перемоги у Великій Вітчизняній Війні», якого настирливість ставала тим більшою, чим більш недосяжною виявлялася обіцянка Хрущова, що «доженемо й обженемо Америку» (зрештою, щораз то дальше ставало й до переможеної Німеччини, зрозуміло – Західної). Зараз цей культ надалі процвітає у Росії, й у зв'язку з цим, що неособливо чим гордитися, набирає щораз більш агресивних форм – складається враження, що російська влада намагається перетворити своїх співвітчизників у якусь цивільну секту поклонників божества-ідола на ймення Вєлікая Пабєда. Та ще й загнати в неї українців – переконуючи їх при цьому, що український вклад у боротьбу з III Райхом, вимірюваний мільйонами військових і цивільних жертв, нічого не вартий. Бо всі заслуги в «перемозі над фашизмом» належать тут виключно Росії! А хто знає – може й самому Путіну?

Думаю, що більшість з Вас, прочитавши ці слова, зробить про мене висновок: «Якщо не здурів, то жартує!». На жаль, це не зовсім жарт. Це сумна констатація факту, що однією з основних причин кровопролиття у кількох областях східної і південної України було намагання путінських пропагандистів повторити «російську перемогу над фашизмом». Звісно, у 1940-ві роки повернутися не вдасться. Але чому б не назвати «фашистами/нацистами» й блискуче не перемогти цих українців, які не шанують дутої величі «русского мира», які колись не хотіли «реінтергуватися з Росією» в ЄЕП*-і, а зараз у Митному (рос. – Таможенном) союзі. А ще насміхаються, що він «мутний» або «тайожний» і заявляють, що єдиний вартий уваги союз – Європейський та й готові за цей свій вибір боротися, щоб жити в нормальній державі. Державі, яка буде служити всім громадянам, а не жменьці знахабнілих скоробагатьків, часто з кримінальним минулим, які до своїх статків назагал прийшли невідь-яким шляхом. На сторінці 16-ій числа 3/2014 прочитайте історію Віктора Чміленка, загиблого від кулі снайпера хлібороба з Кіровоградської області – думаю, вона найкраще показує, хто і з чим боровся на Майдані. Також найкраще показує, ким є не лише ці, хто до них казав стріляти, але й ці, хто лив на них бруд...

Адресований не лише Росії, але й українському «Юго-Востоку» крик московського телебачення про київську «хунту», білборди перед кримським «референдумом», на яких «аргументом» проти України була нацистська свастика чи плакати з лозунгом «Фашизм не пройдёт» на барикадах «сепаратистів» у Донбасі – для нас це звичайне хамство й *бред сумасшедшего.* Розповсюджування такого «продукту» показує однак, що є «покупці», які готові це сприйняти як правду й нормальність. Отже – хтось хіба справді з глузду з'їхав, але це не я з Вами. І як думаю – також не Путін. Хоч з другого боку – нормальною людиною його назвати також не можна, бо нормальні люди XXI сторіччя такого не роблять...

Якщо глянути з перспективи «Бога та історії», президент РФ це ще один невдаха, що попробував записатися в анналах людства, а принаймні російства, золотими буквами, але без всякого сумніву потрапить у чорний список. Це й не дивно, бо ж як кажуть – чого за молоду наберешся... Що ж – офіційний батько під час Другої світової «воював в НКВД» (що це було за воювання у цих т.зв. органах – пояснювати не треба), сам же Владимир Владимирович у «органах» (тоді діючих вже під назвою КГБ СРСР) став працювати 25-річним юнаком, що було пов'язане з низкою професійних навчань. Там, звісно, не вчили, як бути порядною людиною й шанованим державним діячем (чи хоч би чесним політиком), бо вчили, як нищити незалежних і самостійно думаючих людей, яких есесерівська влада уважала своїми найбільшими ворогами. Або принаймні їм шкодити й заважати спокійно жити. Так він і весь час поводиться – власних громадян має за підневільних дурнів (бо ж він – «начальник»), а чужих, які словом і ділом показують, що не дурні, старається залякати, або принаймні шукає нагоди, щоб «нагадити їм у городі»...

Забава у, здавалося б, легку «перемогу над фашизмом» показалася не такою ж успішною. У ряди ентузіастів «антифашистського дурдому» далися заманити лише кримчани й частина донбасців. Попри всю багатоповерхову брехню почерез російські ЗМІ й величезні зусилля з участю «туристів», які призвели до загибелі десяток людей, «русская весна», яка мала якщо не повалити владу у Києві, то принаймні лишити її впливу на східні і південні області, не вибухнула.

Гадка про «Новоросію» – «російський Юго-Восток» з Харковом, Дніпропетровськом та Одесою, який лише чекає, щоб вирватися з «українських кайданів», показалася звичайним міфом. Вірою в цей міф пошився у дурні й сам Путін, якого більшість українського Сходу і Півдня, зокрема молодь, сприйняла зовсім не як безстрашного борця з «українським фашизмом». Хватить сказати, що приспівка футбольних вболівальників «Путін – хуйло!», що стала вже народною, відтак причиною дипломатичного скандалу, який її спопуля-

*Єдиний Економічний Простір – інтеграційне економічно-політичне об'єднання постсовєтських країн з авторитарною формою правління (Росія, Білорусь, Казахстан).

eprasa.pl 30bce56a11

ризував у світі, була вперше документально зафіксована 30 березня 2014 р. саме в Харкові, під час спільного маршу фанатів місцевого «Металіста» та донецького «Шахтаря».

* * *

Російська Федерація розміром велика, сировиною багата. Технологічно однак відстала, адже, як стверджують експерти, навіть обладнання для добування нафти й газу це зараз імпорт із Заходу. Та навіть новітню зброю Росія сама поки що неспроможна продукувати самостійно – лише в кооперації з Україною (тут уклін Дніпропетровській і Харківській областям).

Не мігши якимось новим здобутком похвалитися перед населенням (надприбуток з продажі нафти-газу-діамантів потрапляє у кишені не так то й багатьох), Кремль вирішив перетворити загал росіян у секту плекаючу культ Пабєди, а зараз пішов навіть ще дальше – спробував імітувати чергову «пабєду над фашизмом», розраховуючи на те, що влада, яка замінить Януковича, та яку назветься фашистською хунтою, не зуміє оборонитися перед російською агентурою, що розмахує гаслами в стилі «Фашизм не пройде».

Факт – потопаючий фашизму хватається! Бо справді – політична модель, яку змайстрував Путін зі своїм кагебістськими (модно ще казати – чекістськими) побратимами, позбавивши будь-яких політичних прав самих росіян, не така знов далека від фашизму, в тому числі й гітлерівського нацизму, лише боротьбу «за чисту расу» замінено тут на боротьбу за «русский мир» (та з «ворожим Заходом», який у всьому заважає).

Однак розрахунок на «русский мир», тобто етнічних росіян та мовно і ментально русифікованих/соєвтизованих українців, виправдав себе лише у випадку мешканців Криму та промислових районів Донецької і Луганської областей. Але й захоплення Криму, внаслідок рішучої позиції кримських татар, які успішно протидіяли місцевому «активові», мусив відбутися силами російських солдатів переодягнених за нібито «мєстную самооборону», які захопили будинок парламенту Автономної Республіки Крим та блокували українські військові частини.

Спроби створити у східних областях дієздатні центри своєрідного політичного аналогу «культу карґо» – «сепаратистських» тусовок, які мали призивати прибуття «оборонця-Путіна», також не були дуже успішними, тому «повстання на Донбасі» мусили почати російські військові диверсанти, які у захоплених містах залучали до воєнної авантюри вже більш місцеві сили, все ж таки підкріплені різного роду пройдисвітами з Росії та артилерійськими обстрілами українських позицій через кордон.

* * *

У листопаді 2013 р. почалися в Україні події, які були причиною й супроводом втечі Віктора Януковича з президентського посту. Відтак обрано президентом України Петра Порошенка, який 27 червня 2014 р. склав у Брюсселі фінальний підпис на Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. В цій новій ситуації питання, чи Янукович від запланованого на 21 листопада 2013 року підписання Угоди про асоціацію відмовився під тиском Росії, чи його євроінтеграційний запал, яким він загорівся весною 2013 року, був тільки блефом, щоб видурити якнайбільше «бабла» (і якомога більше з цих сум перекинути до своєї кишені), хоч інтригуюче зійшло на другий план. На коні зараз інше запитання – чому Україна стала об'єктом «братньої» агресії.

Зрозуміло – у Кремлі не зізнаються, що України російська влада боїться не з причини «антиросійськості» та «нацизму» українців чи Ющенка, якого президенству не вдалося завадити у 2004 році, але з приводу цього, що Україна показує зовсім інший шлях політичного розвитку ніж очолювана кагебістами путінська «суверенна демократія».

Єдиним способом, щоб приховати зло й насильство, є брехня. Тому «владна Росія» про Україну й українців (як і про все інше) брехала завжди – й коли була царською імперією, і коли була Совєтським Союзом і бреше сьогодні, може ще навіть більш, бо чим слабша вона у відношенні до світу, який постійно її обганяє у суспільному й технічному розвитку, тим потужнішою мусить бути камінь брехні у пропагандистській «праці» (зараз у телевізорові, який українці іронічно звуть «зомбоящиком»).

Юрій ГАВРИЛЮК
Більськ, весна – літо 2014 року
Ілюстрації з відкритих джерел

З записків «на маргінесі»

Історики повинні бути патріотами, тобто людьми задивленими не в історію, але в майбутнє – адже патріотизм це перш за все почуття відповідальності не перед минулим (яке вже за нами і нічого в ньому не змінимо), але перед майбутнім, бо у ньому будемо жити ми та наші діти і онуки.

* * *

«Невеселі роздуми під 9 травня, тобто: Кров гниюча у полові пропагандистської брехні» – Саме таке, дещо може навіть вульгарне, порівняння спадає на думку, коли дивлюся на це, що кремлівські, колись радянські, а зараз російські, «владні чинники» і пропагандисти витворяють при нагоді чергових роковин підписання акту капітуляції нацистського III Райху, з меншим чи більшим успіхом втягаючи у це й українську владу...

Все це наслідок факту, що після Першої світової війни й краху «царської імперії», не був повністю шанс піти власною дорогою – Україна увійшла на політичну карту, але залишилася несамостійною, розшматованою, а її більша частина знов опинилася у державі, яка була для своїх громадян постійною катастрофою.

Звісно, слово «громадяни» треба тут вважати натяжкою, адже бути громадянином то мати свої права, які нас захищають перед насильством інших, в тому числі й влади, а інших захищають перед нами, навіть якщо то ми «влада». У державі, якою був Радянський Союз, не можна було бути захищеним правом громадянином – лише жертвою або опричником-наглядачем над жертвами – вже репресованими та ще потенційними, – бо ж навіть «прагматична» позиція пасивного і слухняного спостерігача не гарантувала, що при якійсь наглій потребі не перетворять такого тихого слухняника у кричущу жертву – призначену до розстрілу або до ролі рабської робочої сили на черговій новобудові соціалізму.

eprasa.pl 30bce56a11

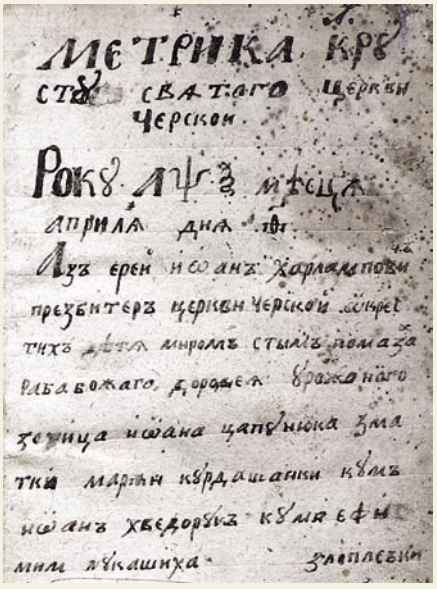
Charłampowicze z ziemi brzeskiej

Przed 90 laty, 21 marca 1932 roku w Kijowie zmarł Konstanty Charłampowicz – historyk Cerkwi i oświaty związanej z ruchem brackim w XVI-XVIII w., w 1919 roku wybrany na członka Ukraińskiej Akademii Nauk (od 1921 r. – Wszechukraińska AN). O uczonym, urodzonym 18 (30) lipca 1870 roku w rodzinie proboszcza prawosławnej cerkwi Narodzenia Bogurodzicy we wsi Rohaczi (Rogacze) w ówczesnym pow. brzeskim (dzisiaj w pow. siemiatyckim, gm. Milejczyce), pisaliśmy na naszych łamach już wielokrotnie (ostatni raz w numerze 6/2021), podobnie jak o jednym z jego braci Stefanie, autorze bezcennych zdjęć o charakterze etnograficznym. Znaczne zasługi dla szeroko pojętego ukrainoznawstwa miał też Paweł – założyciel i pierwszy dyrektor muzeum w Perwomajsku nad Bohem, zwanego też Bugiem Południowym (na północ od atakowanego obecnie przez rosyjskich najeźdźców Mikołajowa) oraz badacz pradziejów tego nadczarnomorskiego regionu.

Do dziejów rodziny powracamy za sprawą Olgi Fotinicz, mieszkającej obecnie w USA wnuczki Eugenii, jednej z dwóch córek rohackiego proboszcza, o. Wasyla Charłampowicza. Z nekrologu o. Wasyla wynika, że jego ojciec Grzegorz Charłampowicz był cerkiewnym organistą, co obecnie brzmi kuriozalnie, lecz w XVIII – na początku XIX w. organy, a więc instrument typowy raczej dla rzymskokatolickich *łacińskich* kościołów, można było spotkać już w wielu *greckich* cerkwiach unickich. Nazwy miejscowości, w której znajdowała się owa cerkiew, nie podano, lecz z innych źródeł znany jest dość liczny zastęp duchownych noszących nazwisko Charłampowicz, którzy byli związani z ziemią brzeską, tworząc swego rodzaju duszpasterską dynastię. W tomach archiwaliów wydanych przez Wileńską Komisję Badania Akt Dawnych, które zawierają dokumenty wniesione do ksiąg sądu ziemskiego w Brześciu, wzmianki o duchownych z tego rodu spotykamy od drugiej połowy XVII w.: Grzegorz Charłampowicz (1677 r., w Czersku), Andrzej Charłampowicz (1690 r., w Małorycie), Bazyli Charłampowicz (1783 r., w Chocisławiu), Józef Charłampowicz – były proboszcz, Stefan Charłampowicz – nowy proboszcz (1790, w Małorycie), Mikołaj Charłampowicz (1791, w Dokudowie), Jan Charłampowicz – proboszcz i jego syn Piotr Charłampowicz – koadiutor, czyli wikary (1793 r. w Korczówce). Dorota Wereda, badaczka dziejów brzeskiego kryłosu grecko-unickiej diecezji włodzimiersko-brzeskiej, wymienia, ale bez podania dat rocznych, dziewiętnastu duchownych o nazwisku Charłampowicz, którzy w XVIII w. służyli w tej części diecezji, obecnie podzielonej wzdłuż linii Bugu pomiędzy Białoruś (cerkwie we wsiach Charsy, Czersk, Kamień Szlachecki, Małoryta, Orzechów, Rogoźna, Zamszany) i Polskę (Bezwola, Czołomyje, Hołowno, Hola, Korczówka, Motwica).

Najwybitniejszy z Charłampowiczów – historyk Konstanty (1870-1932). U dołu: Zapis metrykalny, sporządzony przez parocha cerkwi w Czersku Ioana Charłampowicza 9 kwietnia 1760 roku.

Wymienionym w tym spisie unickim parochem (proboszczem) w Rohaczach, które należały do dekanatu kamienieckiego, był Jan Charłampowicz. Urodzony w 1839 r. Wasyl Charłampowicz, od którego pani Olga Fotinicz rozpoczyna swoją rodzinną sagę, mógł być wnukiem o. Jana lub któregoś z pozostałych duchownych noszących to nazwisko. Kwestia ta wymaga jednak dalszych kwerend w archiwach.

Olga Fotinicz jest wnuczką urodzonej w 1886 r. Eugenii Charłampowicz, która po otrzymaniu średniego wykształcenia pracowała jako nauczycielka w szkołach wiejskich w Zubaczach, a potem w Semychoczach (Siemichocze). W 1914 r. Eugenia wyszła za mąż za urodzonego w Prochodach koło Kamieńca Iwana Zajcia, który razem z bratem Wasylem swoje chłopskie nazwisko rodowe zmienił na bardziej eleganckie i z rosyjska brzmiące Fieodosjew.

Olga Fotinicz: *Jestem prawnuczką o. Wasyla Charłampowicza, wnuczką jego najmłodszej córki Eugenii, po mężu Fieodosjewej. Urodziłam się w Moskwie w czasie wojny. Rodzice to Wsiewołod Fieodosjew i Zoja Mickiewicz. Mama pochodziła z centralnej Białorusi, a jej ojciec Adam Mickiewicz, który pochodził z Mikołajewszczyzny w obwodzie mińskim, był znanym wykładowcą Uniwersytetu Mińskiego, autorem kilku książek. Szczegółowy artykuł napisała o nim Wiera Mickiewicz, wnuczka pisarza Jakuba Kołasa (taki pseudonim literacki przyjął Konstantyn Mickiewicz). Przez wiele lat mieszkałam w Moskwie, gdzie studiowałam i pracowałam. Obecnie mieszkam w Los Angeles w Kalifornii. Jestem zamężna, mamy dwóch synów i czworo wnuków.*

W następnym roku młode małżeństwo zasmakowało gorzkiej doli bieżeńców, docierając do rosyjskiej Kaługi, gdzie w 1916 r. urodził się ich starszy syn Wsiewołod. W okresie międzywojennym rodzina ostatecznie osiadła w podmoskiewskim miasteczku Łosinoostrowskij (potocznie Łosinka, obecnie w granicach Moskwy). Wsiewołod Fieodosjew (1916-1991), który ukończył Moskiewski Państwowy Uniwersytet Techniczny im. N.E. Baumana i pracował naukowo w dziedzinie wytrzymałości strukturalnej i mechaniki układów odkształcalnych (członek korespondent Akademii ZSRR), to właśnie ojciec autorki publikowanego tu artykułu o potomkach Wasyla i Marii Charłampowiczów. Urodzona w 1943 roku Olga Fieodosjewa, po mężu Fotinicz, która od 1991 roku mieszka w USA, jest też autorką wspomnień o swoim życiu w Nowym Świecie „Lekki chleb Ameryki. Doświadczenie emigracji" (w języku rosyjskim i angielskim), a także genealogii swoich przodków ze strony matki – pochodzącej z zasłużonego dla Białorusi rodu Mickiewiczów. **(JH)**

Publikacje o Konstantym Charłampowiczu można znaleźć w następujących numerach «Над Бугом и Нарвою» z lat ubiegłych: 2000, nr 4, str. 29-30; 2013, nr 5, str. 23-28; 2021, № 6, str. 17-18 oraz 35-40. O Stefanie Charłampowiczu: 2012, nr 4, str. 21-23; 2014, nr 2, str. 23-29.

eprasa.pl 30bce56a11

Charłampowicze – rodzinna historia, zaczęta koło cerkwi w Rohaczach

Cerkiew Narodzenia Najświętszej Bogurodzicy w Rohaczach (2020 r.). Fot. Ju. Hawryluka

Tu są moje korzenie. Tu jest moja ziemia. Słowa znane z dzieciństwa – Grodno, Warszawa, Brześć... I oczywiście Rohaczi (pol. – Rogacze). A obok cerkwi w Rohaczach – grób mojego pradziadka Wasyla Charłampowicza, ojca mojej babci Eugenii (po mężu – Fieodosjewej).

Z dzieciństwa o rodzinie babci pamiętam niewiele. Przede wszystkim nie wspominano, że jej ojciec był duchownym. Dowiedziałam się tego znacznie później z notatek ojca, Wsiewołoda Feodosjewa, który napisał krótkie wspomnienia o swoich przodkach. Lecz on sam też niewiele wiedział o swoim dziadku i babci, w każdym razie nie wspominał ani o cerkwi w Rohaczach, ani o znajdującym się koło niej grobie.

Kilka lat temu fragmenty notatek ojca umieściłam na mojej stronie w LiveJournal. Natrafił na nie Siergiej Basow, nauczyciel z Brześcia – wyszukiwał w sieci nazwisko „Charłampowicz", ponieważ zbierał materiały o Stefanie (Stepanie) Charłampowiczu. Interesowała go przeszłość wsi Wołczyn, leżącej w obecnych granicach Białorusi (obwód brzeski, rejon kamieniecki), nie tak daleko od Rohacz. Przodkowie Siergieja mieszkali w Wołczynie przez wiele lat, stąd Siergiej zainteresował się Stefanem Charłampowiczem, który na początku XX wieku był psalmistą w cerkwi wołczyńskiej. Podzieliłam się z Siergiejem swoją wiedzą, wymienialiśmy się listami i zdjęciami, on zaś przekazał mi wiele informacji o życiu o. Wasilija Charłampowicza, m.in. nekrolog opublikowany w cerkiewnym czasopiśmie „Литовскія Епархіальныя Вѣдомости", materiały z archiwum w Grodnie, szereg fotografii zrobionych przez Stepana, a także kopie artykułów o Pawle i Konstantynie Charłampowiczach.

Wasyl Charłampowicz

Wasyl urodził się 15 (27) czerwca 1839 r., kształcił się w Litewskim Seminarium Duchownym, a po jego zakończeniu przez ćwierć wieku, w latach 1865-1890, służył w cerkwi w Rohaczach. W 1865 r. ożenił się z Marią Taranowicz, córką duchownego Józefa Taranowicza. Jak niedawno dowiedziałam się od Doroteusza Fionika, Józef służył w cerkwi św. Eliasza we wsi Pudbi[e]le (Podbiele) koło Bielska Podlaskiego – także był absolwentem Litewskiego Seminarium Duchownego w Wilnie, które ukończył w 1841 r. Na liście absolwentów tego seminarium doliczyłam się kilku Taranowiczów (Józef, Stefan, Aleksander, Tomasz, Augustyn) i Charłampowiczów (Iwan, Józef, Pantelejmon, ponownie Józef, Wincenty, Antoni, Paweł...). Nie wiem, czy byli spokrewnieni, czy tylko mieli identyczne nazwiska.

eprasa.pl 30bce56a11

O. Wasyl Charłampowicz z żoną Marią (ok. 1865 r.) i jej rodzice: o. Józef Taranowicz z żoną

Srebrna patera, podarowana Wasylowi i Marii na srebrne gody (ze zbiorów Eugenii Czyninnoj). Data „8 września" wskazuje, że małżeństwo zostało zawarte w dniu święta parafialnego w rohackiej cerkwi.

Wasyl – *otiec Wasilij* – był zwyczajnym wiejskim duchownym, nie gonił za karierą, po prostu rzetelnie wypełniał powinności pasterza dla mieszkańców Rohacz i innych wiosek należących do parafii: Medweżyky (Miedwieżyki), Mykulyczi (Mikulicze), Hruzkaja (Gruzka), Borowyky (Borowiki)... Ogółem pod jego opieką duszpasterską było około 1220 parafian. Otrzymał kilka nagród – nabiedrzec (набедренникъ) w 1869 roku i aksamitną skufię w 1879 roku; był też delegatem na zjazdach cerkiewnych. Walczył z pijaństwem, uczył parafian ogrodnictwa i pszczelarstwa – sam był doskonałym pszczelarzem. Był skromny, cierpliwy, łagodny i uprzejmy. Dbał o cerkiew, upiększał ją najlepiej jak potrafił, a gdy w 1882 roku świątynia w Rohaczach spłonęła, dołożył wszelkich starań, aby wznieść nową, która stoi do dziś. Ku mojemu zdziwieniu, pomimo wszystkich strasznych wydarzeń, które jak fala morska przetoczyły się przez tę nieszczęsną ziemię, cerkiew pozostała nienaruszona. Nienaruszona jest też mogiła Wasyla Charłampowicza u jej ścian.

Wasyl z Marią przeżyli wspólnie 25 lat. Do dziś moja kuzynka Eugenia przechowuje srebrną paterę do ciast, podarowaną im z okazji srebrnego wesela. Wasyl zmarł wkrótce po rocznicy – 20 listopada (2 grudnia) 1890 roku.

Maria żyła jeszcze długo, zmarła w 1915 roku i, jak mówiono, również została pochowana w pobliżu cerkwi. Przeżyła swoje życie w dość spokojnym okresie (poza oczywiście wojną rosyjsko-japońską, rewolucją 1905 roku i I wojną światową, która dopiero się rozpoczęła). Lecz jej dzieciom sądzone było przejść przez wszystkie próby, które zgotował XX wiek.

Dzieci było ośmioro. Zachowała się fotografia Marii z jej dziećmi: Pawłem, Konstantym, Eugenią, Marią, synem Marii – Kolą, Józefem, Michałem, Stefanem (Stepanem). Brakuje tylko jednego – Mikołaja.

Pierworodny młodej pary – Mikołaj Charłampowicz

Mikołaj urodził się w 1866 roku. Niewiele o nim wiadomo. Mówiono, że był trudny w pożyciu i kłótliwy; nie bez powodu w domu mojego dziadka słyszałam czasem wyrażenie: „Cóż, szalony Charłampowicz!" – wydaje się, że odnosiło się to do jednego z synów Eugenii, ale pierwotnie najwyraźniej dotyczyło Mi-

Grób *jereja Wasilija Charłampowicza* przy ołtarzu cerkwi Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy w Rohaczach. Na zdjęciu po prawej widzimy też usytuowany nieco dalej grób jego zięcia i następcy Lwa Smolskiego. Fot. Ju. Hawryluka (2007 r.).

eprasa.pl 30bce56a11

Rodzina Charłampowiczów (18 czerwca 1910 r., Wołczyn). W centrum Maria Charłampowicz, od lewej: Paweł, Konstanty, Eugenia, Maria, Józef, syn Marii Mikołaj, Michał, Stefan.

kołaja. Może nawet nie ma go na zdjęciu, ponieważ nie miał ochoty sfotografować się ze wszystkimi. Nic nie wiadomo o jego wykształceniu (w przeciwieństwie do innych dzieci); prawdopodobnie miał nie tylko trudny charakter, ale żywił też niechęć do nauki. Z dokumentów, które przechowuje Narodowe Archiwum Historyczne Białorusi w Grodnie, wiemy o nim, że w 1900 r. (miał wtedy 34 lata) „zajmuje stanowisko służbowe w Święcianach" (to małe miasteczko w guberni wileńskiej). Nie ma jasności, co to była za służba. A w 1903 r. (znowu według źródeł archiwalnych) pracował jako sprzedawca w sklepie z winami, co najwyraźniej nie wymagało specjalnego wykształcenia. Według mojego ojca Mikołaj w latach 30. pracował w Moskwie jako palacz w szkole na Sokolnikach. Jego życie zakończyło się tragicznie – zginął pod kołami tramwaju na początku lat 30. w Moskwie. Ojciec napisał też, że jego najstarszy syn Wasyl utonął w rzece Moskwie w 1928 r., gdy miał 20 lat. Losy młodszego syna Aleksandra pozostają nieznane.

Wujek Osip – Józef Charłampowicz

Józef (Osip), który urodził się w 1868 r., w 1900 r. pracował jako pomocnik wychowawcy w progimnazjum męskim w Zamościu. Zginął podczas wojny w Kijowie. Był ojcem chrzestnym mojego ojca, lecz ten nic o wujku Osipie nie pamiętał.

Maria – kolejna „matuszka" w Rohaczach

Maria Charłampowicz urodziła się 15 (27) września 1873 r. Wyszła za mąż za księdza Lwa Smolskiego, który urodził się w 1868 r. we wsi Klepaczy (w 1890 r. ukończył Litewskie Seminarium Duchowne, zaś po śmierci teścia objął w 1891 r. parafię w Rohaczach). Właśnie z nimi mieszkała w Rohaczach wdowa po o. Wasylu – moja prababka Maria Charłampowicz. Smolscy mieli syna Mikołaja, który w 1903 roku został uczniem progimnazjum w Zamościu.

Lew Smolski zmarł wcześnie – 15 (28) kwietnia 1904 r. – i tak samo jak o. Wasyl został pochowany przy cerkwi w Rohaczach (grób też się zachował). Maria wkrótce ponownie wyszła za mąż. Ostatnie lata swojego życia spędziła w Leningradzie, gdzie zginęła podczas blokady. Jej syn Mikołaj zmarł w 1919 r. na gruźlicę, w wieku 26 lat.

„Chaj żywe Ridna Ukrajina!" – Michał Charłampowicz

Michał Charłampowicz urodził się w 1880 roku. Jako dziecko chorował na gruźlicę kości i przez całe życie chodził o kulach. W dokumentach cerkiewnych z 1890 r. mamy zapis: „inwalida, mieszka z matką" (miał wtedy 10 lat). To samo zapisano pod rokiem 1900.

Nie mówi się nic o jego wykształceniu, możliwe że z powodu niepełnosprawności nie chodził do szkoły lub kształcił się w domu. Nauczył się jednak rzemiosła introligatorskiego – w grodzieńskim archiwum jest dokument „Sprawa pozwolenia na zachowanie przez Michała Charłampowicza czcionek". Jest też prośba napisana przez Michała: „Zajmując się introligatorstwem i potrzebując czcionek do wytłaczania tytułów książek, mam zaszczyt pokornie prosić Waszą Ekscelencję o wystawienie mi zaświadczenia o prawie do zakupu i posiadania wskazanych czcionek w ilości 4 egzemplarzy. Jednocześnie dołączane są dwa znaczki o wartości 80 kopiejek każdy. M. Charłampowicz, stały mieszkaniec wsi Rogacze". Z dokumentów archiwalnych wynika, że najpierw potajemnie zbierano o nim informacje, a dopiero po tym otrzymał zgodę na przechowywanie czcionek, którą pokwitował: „Ja, niżej podpisany syn duchownego M. W. Charłampowicz zobowiązuję się, że w przypadku użycia czcionek w innym celu niż wskazany w wydanym mi przez pana gubernatora grodzieńskiego zaświadczeniu nr 2419, zobowiązuję się zwrócić wspomniane zaświadczenie na żądanie administracji, tracąc prawo do dalszego posiadania czcionek. 29 marca 1897 r. M. Charłampowicz". Oświadczenie to potwierdził urzędnik policyjny powiatu brzeskiego.

Dobrze pamiętam wujka Miszę, jak nazywaliśmy go my, dzieci, który mieszkał z nami w podmoskiewskiej Łosince (o Łosince opowiem dalej), razem z babcią Żenią. Tata wspomina, że był nawet żonaty, ale to było zapewne przed wojną. Według mnie jego była żona czasem przychodziła do nas, utrzymywała stosunki z moimi dziadkami. Pamiętam, że dała mi w prezencie dzieła zebrane Jacka Londona, 6 szarych tomów – to była moja pierwsza znajomość z pisarzem i mój pierwszy nim zachwyt.

Pomimo niepełnosprawności wujek Misza pracował – pamiętam go w mundurze kolejowym, w którym jeździł do Moskwy. Pamiętam też, jak my – dzieci – latem chodziliśmy witać go na dworcu, kiedy wracał z pracy. Pamiętam, jak wykrzykiwaliśmy do niego pozdrowienie: „Chaj żywe ridna Ukrajina!". Potem nasi rodzice nieco stłumili nasz ukraiński entuzjazm – takie okrzyki mogły z łatwością stać się pretekstem do oskarżenia o jakąś „nacjonalistyczną propagandę".

Cdn.

Olga FOTINICZ
Do druku opracował JH

eprasa.pl 30bce56a11

Союз українців Підляшшя

Позиція українського середовища Підляшшя щодо дій Російської Федерації

22 лютого представники українського середовища Підляшшя – Союзу українців Підляшшя, Підляського наукового інституту та Українського часопису Підляшшя «Над Бугом і Нарвою» – видали спільну «Позицію українського середовища Підляшшя щодо дій Російської Федерації», в якій висловило обурення та протест проти дій Росії та її президента Володимира Путіна. Це, між іншими, реакція на зосередження понад 150 тисяч російських солдатів при кордоні України, а також «визнання» так званих Луганської та Донецької народної республік як «незалежних держав».

Позицію було видано за два дні до російського вторгнення в Україну. Цілий текст доступний на сайтах Союзу українців Підляшшя, Підляського наукового інституту та Українського часопису Підляшшя «Над Бугом і Нарвою».

Демонстрації на підтримку України в Більську

25 лютого, наступного дня після агресії військ Російської Федерації на територію України, коло ратуші у Більську Союз українців Підляшшя зорганізував демонстрацію «Солідарні з Україною» (*на фото внизу*). На зустрічі були присутні представники Союзу українців Підляшшя, бургомістр міста Ярослав Боровський, віцестароста Пйотр Божко та всі, хто хотів висловити свою підтримку Україні – жителі Більська, місцева молодь та перші біженці. Учасники українського ансамблю «Ранок» та гурту «Fart», що діє при Більському будинку культури, заспівали «Молитву за Україну» – духовний гімн зі словами Олександра Кониського та музикою Миколи Лисенка. Зі словом до присутніх зверталися представники місцевого самоврядування та української організації, у першу чергу Марія Рижик, голова СУП, молодь та жителі Більська. Усі однозначно назвали дії Російської Федерації злочином і варварством.

27 лютого біля міської ратуші у Більську відбулася друга демонстрація на підтримку України, проведена Союзом українців Підляшшя (*на фото вгорі*).

Акція допомоги Союзу українців Підляшшя

26 лютого в офісі української організації у Більську при вулиці Кринична 14 почалася акція матеріальної допомоги біженцям з України та іншим постраждалим в результаті війни. Члени Союзу при допомозі волонтерів почали приймати та переказувати українцям найнеобхідніші продукти – передусім харчі, засоби особистої гігієни, одяг, продукти для дітей та інші.

Акція весь час продовжується. Поточну інформацію про допомогу та про те, в яких годинах працює офіс Союзу, можна знайти на сайті організації – zup.org.pl.

Більше про форми підтримки та допомоги, які проводить Союз українців Підляшшя, можна прочитати в інтерв'ю з Марією Рижик, головою організації, на 20 сторінці «НБіН».

eprasa.pl 30bce56a11

Заняття «До джерел»

2 березня учні українського класу IIIA Початкової школи № 4 ім. А. Міцкевича в Більську брали участь у майстер-класах в Музею Обох Націй у Більську. Темою музейної лекції були обробка льону та виготовлення крайок. Того ж **2 березня** Музей Обох Націй у Більську відвідали також учні VA більської четвірки. Взяли вони участь у музейному уроці «Підляський народний рушник» та в майстер-класах, під час яких розмальовували лляні торбинки. **9 березня** в майстер-класах виготовлення крайок взяли участь діти з українського класу VIA. **16 березня** українські учні Початкової школи № 4 у Більську побували в Історичному музею в Білостоці.

Усі заняття пройшли в рамках проєкту Союзу українців Підляшшя «Майстер-класи української культури для дітей та молоді «До джерел» завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Чергові акції «Солідарні з Україною»

3 березня 2022 р. на площі перед Міським управлінням у Гайнівці Союз українців Підляшшя зорганізував демонстрацію «Солідарні з Україною». Узяли в ній участь мешканці міста, представники міської та повітової влади. Присутні засудили російську агресію проти України та вимагали якнайшвидшого припинення війни. Багато учасників тримали прапори України та листівки з написом «Солідарні з Україною».

6 березня така ж акція відбулася в Черемсі. Протестувати проти війни прийшли жителі місцевості, біженці, які мешкають у Черемсі, а також учасники українського фольклорного колективу «Гілочка» та їхні батьки.

Майстер-класи для дітей з України

8 березня в Більському будинку культури з ініціативи Союзу українців Підляшшя почалися пластичні та музичні майстер-класи для дітей з України, які опинилися у Більську та в околичних селах після російської збройної агресії Російської Федерації на Україну.

Спільна українсько-білоруська акція

19 березня коло Генерального консульства Білорусі в Білостоці відбулася демонстрація Союзу українців Підляшшя, Білоруської діаспори Білостока та Фонду Тутака – «Ми з Україною. Проти війни» (*на фото*). Це була одна з нечисленних, проте дуже важливих спільних українсько-білоруських акцій на Підляшші.

Проти війни та загрози включення у воєнні дії білоруської армії спільно протестувало кількадесят осіб, передусім білорусів та українців, але також поляків. Учасники мали з собою українські синьо-жовті та історичні білоруські біло-червоно-білі прапори, а також плакати проти війни та проти Лукашенка. З гучномовця лунали українські пісні, демонстранти скандували лозунги як українською, так і білоруською мовами: «Слава Україні!», «Героям слава», «Слава нації», «Жыве Беларусь», «Смерць варагам» та інші.

30 років діяльності Союзу українців Підляшшя

22 березня Союз українців Підляшшя відзначав свій 30-річний ювілей. Саме 30 років раніше, **22 березня 1992 року**, під час зборів у Більську було покликано до життя першу українську самостійну організацію на Підляшші. Продовжувала вона діяльність Підляського відділу Об'єднання українців у Польщі, який виник **23 грудня 1990 р.** Раніше в регіоні діяли гуртки Українського громадсько-культурного товариства.

Як головне статутне завдання члени Союзу українців Підляшшя поставили розвиток української національної свідомості серед україномовного населення регіону, діяльність спрямовану на збереження і розвиток місцевої української культури та ведення діяльності з метою здійснення громадянських прав української національної меншини у Польщі.

Першим головою Союзу став тодішній війт ґміни Більськ, Юрій Ігнатюк, на його заступників було обрано Григорія Купріяновича та Івана Киризюка. Організацію зареєстровано у суді **2 червня 1992 року**. Від 30 років це головний ініціатор української культурної та освітньої діяльності на Підляшші.

У рамках відзначень 30-ліття організації на її сайті zup.org.pl твориться галерея з фотографіями, які ілюструють не лише 30-річчя Союз українців Підляшшя, але й ширше – історію формування українського руху на Підляшші. Це дасть змогу широко спопуляризувати українську організацію та діяльність, яку вона проводить від 1992 року. Досі на сайті розміщено кількадесят галерей, які показують ініціативи 1980-х років (рейди «Підляшшя», діяльність гуртка УСКТ у Кузаві/Черемсі), перші українські заходи 1990-х років, пізніші культурні події та ініціативи, пов'язані з навчанням української мови.

Творення галереї відбувається у рамках завдання «Поточне функціонування Інтернет-порталу Союзу українців Підляшшя» завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

eprasa.pl 30bce56a11

Підляський науковий інститут

Нове приміщення Підляського наукового інституту

З початком нового 2022 року Підляський науковий інститут має нове приміщення та нову адресу. Зараз осідок Інституту знаходиться на поверсі будинку біля торгу в Більську в центрі міста за адресою: вул. Кринична, 14. У цьому місці, крім офісних приміщень, розміщено також Підляський архів та бібліотеку.

Винаєм приміщення можливий завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

«Іменні традиції підляського села XVIII-XX ст.»

У 2022 році Підляський науковий інститут почав реалізацію нового дослідного проєкту «Іменні традиції підляського села XVIII-XX століть». Його метою є зібрання та представлення багатої антропонімічної спадщини Підляшшя на прикладі вибраних сіл із чотирьох парафій Гайнівського повіту: Клєники, Чижі, Курашево та Нове Березово. Проєкт реалізується завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Директор ПНІ взяв участь у засіданні Комітету Сенату з питань науки, освіти та спорту

5 січня 2022 р. директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович – як співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин та представник української меншини у цій комісії – взяв участь у засіданні сенатського Комітету з питань науки, освіти і спорту. Засідання було присвячене роботі над проєктом державного бюджету на 2022 рік.

Директор ПНІ на Новорічній зустрічі Президентської пари

18 січня директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович – як співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин та представник меншин – взяв участь у новорічній зустрічі Президента Республіки Польща Анджея Дуди та Дружини з представниками церков та релігійних об'єднань, присутніми в Польщі та представниками Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин.

Товариство Спадщина Підляшшя

Висока оцінка проєкту Товариства

У **березні** Міністерство культури і національної спадщини подало до відома інформацію про розподіл дотацій на проєкти на 2022 рік у рамках програми «Народна та традиційна культура». Фінансову підтримку отримав, серед інших, проєкт Товариства Спадщина Підляшшя «Малинницька музична традиція – пісні Віри Ничипорук». Він був дуже високо оцінений та знайшовся на другому місці серед 29-ти проєктів, які отримають дотацію в 2022 році в рамках завдання «Майстер традиції».

Початок реалізації проєкту – у **травні**. Завершення – в **середині грудня**.

(ред.)

Фото Л. Лабович, Ю. Гаврилюк

KOLPORTER

На Підляшші наш часопис можна купувати у кіосках і всіх інших пунктах продажу преси фірми „Kolporter" на терені Більського, Гайнівського і Сім'ятицького повітів та міста Білостока (для прикладу у крамницях Arhelan, PSS Społem), а також у Центрі православної культури у Білостоці.

Na Podlasiu nasze pismo można kupować w kioskach i innych punktach sprzedaży prasy firmy „Kolporter" na terenie powiatu bielskiego, hajnowskiego, siemiatyckiego oraz miasta Białegostoku (np. w sklepach Arhelan, PSS Społem), a także w Centrum Kultury Prawosławnej w Białymstoku.

Український часопис Підляшшя «Над Бугом і Нарвою»
Ukraińskie Pismo Podlasia „Nad Buhom i Narwoju"

Виходить шість разів у рік ❖ Ukazuje się sześć razy w roku
PL ISSN 1230-2759

ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, skr. poczt. 77
nadbuhom.pl nadbuhom@nadbuhom.pl (+48) 502 565 547

Редакція: Юрій Гаврилюк (головний редактор), Вікторія Гаць, Андрій Єкатеринчук, Людмила Лабович (секретар), Анна Паб'ян, Юрій Плева.
Redakcja: Wiktoria Gać, Jurij Hawryluk (Jerzy Gawryluk – red. nacz.), Andrzej Jekaterynczuk, Ludmiła Łabowicz (sekretarz), Anna Pabjan, Jerzy Plewa.

Видавець/Wydawca: Союз українців Підляшшя / Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, skr. poczt. 77 E-mail: biuro@zup.org.pl WWW: zup.org.pl

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji RP ❖ Зреалізовано завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji ❖ Публікація виражає лише погляди автора/ів і не може ототожнюватися з офіційною позицією Міністра внутрішніх справ і адміністрації.

Не всі думки висловлені на сторінках нашого часопису віддзеркалюють погляди редакції. ❖ Nie wszystkie opinie wyrażone na łamach naszego czasopisma wyrażają poglądy redakcji.

Не замовлених матеріалів не повертаємо. Редакція залишає за собою право редагувати, скорочувати тексти та змінювати заголовки. За зміст поміщених реклам та оголошень редакція не відповідає. ❖ Materiałów nie zamówionych redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania oraz zmiany tytułów. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń.

Andare Studio Grafiki i Reklamy, ul. Senatorska 40/91, 00-095 Warszawa. Nakład: 1200 egz.

eprasa.pl 30bce56a11

Пудляшí / Пудляшане — берíмося за пйсанє!

Говоритѝ по-свойому (по-нашому) – славно і хвально! Все ж, коб розвйвалась наша культура – треба ще й пйсатѝ. Саме по тоє Товариство «Пудляські наукови інститут», разом зо своїм партнером – Союзом українцюв Пудляша, проголосйло **Пудляські літературни конкурс «Пйшемо по-свойому».** Як читаємо на сайті www.pninstytut.org, літературни конкурс має заохвотйтѝ людѝ, котори знают і використовуют пудляські варіанти української мови, до того, коб почалѝ пйсатѝ літературни твори рўдною мовою. Коб узятѝ у конкурсі участь, треба прислатѝ власни твўр, напйсани українською пудляською говўркою.

Роботи на конкурс можна зголошуватѝ до **31 грудня 2022** року. Будут вони переказани комісії, в якўй знайдуться спеціалісти, котори знаються на літературнуй творчості і на українських говўрках Пудляша. Комісія буде працьоваті од 1 січня 2023 р. до 30 квітня 2023 року. Результати будут публічно подани у травньові – червньові 2023 року. Лàуреати і учатснйкѝ конкурсу отримают нагороди і бони, на котори призначається 10 тисяч зл.

Елéментом, тісно звезаним з промоцією конкурсу, котори має заохвотйтѝ і пришиковатѝ до участі, будут літературни майстер-кляси для тих, котори пйшут говўрками української мови й українською літературною мовою.

Podlaski Konkurs Literacki „Piszemo po swojomu”

Celem Podlaskiego Konkursu Literackiego „Piszemo po swojomu” jest zachęcenie osób znających i używających ukraińskich gwar Podlasia do twórczości literackiej we własnym języku. Warunkiem uczestnictwa jest nadesłanie jako pracy konkursowej co najmniej jednego oryginalnego utworu literackiego napisanego ukraińską gwarą Podlasia.

Do konkursu można będzie zgłaszać różnego rodzaju utwory, np. utwory poetyckie, utwory prozatorskie (opowiadania, nowele, powieści), wspomnienia (własne lub spisane wspomnienia innej osoby), bajki, opowieści (własne lub spisane opowieści innej osoby), utwory reportażowe, utwory publicystyczne, a także inne utwory mające charakter literacki w szerokim tego znaczeniu. Wybór gatunku literackiego zostanie pozostawiony uczestnikom, aby pobudzić ich kreatywność w poszukiwaniu formy wyrazu literackiego. Nie ma ograniczeń związanych z objętością utworu literackiego. Można przesyłać prace pisane zarówno cyrylicą, jak i alfabetem łacińskim.

Prace z dopiskiem „Konkurs literacki” można przesyłać do 31 grudnia 2022 r. na adres:
Stowarzyszenie „Podlaski Instytut Naukowy”
skr. poczt. 26
17-100 Bielsk Podlaski
lub na adres mailowy konkursu:
poswojomu@gmail.com

Każdy uczestnik ma prawo nadesłać na konkurs nie więcej niż trzy utwory literackie (w tym stanowiące całość cykle wierszy, poematy, cykle opowiadań itp.). Każdy z utworów (cykli) będzie oceniany oddzielnie.

Elementem łączącym się ściśle z promocją konkursu, zachęcającym i przygotowującym do udziału w nim, będą warsztaty literackie dla potencjalnych uczestników konkursu – osób piszących utwory literackie gwarami języka ukraińskiego oraz ukraińskim językiem literackim. Warsztaty prowadzić będą uznani pisarze oraz filologowie, specjalizujący się w problematyce ukraińskich gwar Podlasia. Odbędą się warsztaty o różnorodnej problematyce, ich tematyka obejmować będzie w szczególności zagadnienia związane z ukraińskimi gwarami Podlasia oraz techniką pisania utworów literackich.

Organizatorem Podlaskiego Konkursu Literackiego „Piszemo po swojomu” jest Stowarzyszenie „Podlaski Instytut Naukowy” z siedzibą w Bielsku Podlaskim. Partnerem przy organizacji konkursu jest Związek Ukraińców Podlasia.

Konkurs odbywa się jako jedno z trzech działań zadania publicznego „Promocja języka i kultury ukraińskiej Podlasia”, finansowanego przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030.

KOMITET DO SPRAW POŻYTKU PUBLICZNEGO
NIW
Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030
Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021-2030
NOWE FIO

ПЕРЕДПЛАТА – 2022 – PRENUMERATA

Річна передплата на території Польщі коштує 60,00 злотих (PLN). (6 номерів). При замовленні передплати за коротший період число номерів треба помножити через 12,00 злотих. Архівні номери – 3 зл. (один номер) + витрати на доставку. **Річна передплата** в Україну та Білорусь – 100,00 PLN. **Річна передплата** у інші держави – 40 EUR або $50,00, або їхня рівновартість (авіапошта).

Банківський рахунок видавця: Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402 (у назві платежу просимо вказати ім'я, прізвище і точну адресу для висилки та період, якого стосується платіж).

Формат номера для перерахунків з-за кордону:
PKOPPLPW PL 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402.

Вплати з-за кордону просимо виконувати лише безпосередньо на банківський рахунок. Про інші варіанти, будь ласка, заздалегідь домовляйтеся з Видавцем.

Організації, парафії та інші колективи можуть робити замовлення потрібної кількості примірників за окремою домовленістю про умови пересилки і оплати. З усіма запитаннями звертайтеся на е-адресу nadbuhom@nadbuhom.pl, номери телефонів (+48) 502 565 547 або 609 048 496, або пишіть листи на адресу Видавця.

Roczna prenumerata krajowa kosztuje 60,00 zł (PLN). W przypadku prenumeraty na okres krótszy liczbę numerów należy pomnożyć przez 12,00 zł. Numery archiwalne – 3 zł (sztuka) + koszt wysyłki.

Roczna prenumerata Ukraina i Białoruś – 100,00 PLN. **Roczna prenumerata** do pozostałych krajów – 40 EUR lub 50 USD (poczta lotnicza).

Rachunek bankowy wydawcy: Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402 (w tytule wpłaty prosimy podać imię, nazwisko i adres, na który ma być wysłana prenumerata oraz okres, którego dotyczy wpłata).

Format rachunku bankowego dla wpłat z zagranicy: PKOPPLPW PL 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402. Wpłat z zagranicy prosimy dokonywać wyłącznie na rachunek bankowy. Inne formy należy uzgadniać z Wydawcą.

Z pytaniami w sprawie prenumeraty indywidualnej, zamówień grupowych oraz pomocy w rozpowszechnianiu prosimy zwracać się na adres e-mail nadbuhom@nadbuhom.pl, numery telefonów (+48) 502 565 547 lub 609 048 496, a także listownie.

eprasa.pl 30bce56a11

